

188 $\frac{8}{4}$

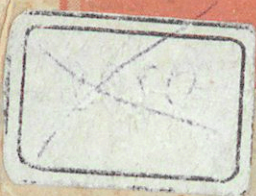
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
1935

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ
Центральный Государственный Архив
Арм. периодической печати Арм. 908
Ֆոնդ № 30 Ցուցակ № 1 Գրք № 29
Опись № 1 Дело № 29

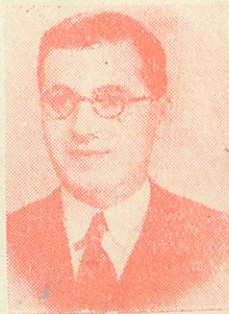
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՆՈՐՈԹԻՒՆԻ ՄԸ

Ասամնաբուժութեան ամենեւնի վերջին նորութիւնը կը խօսուի այն մե-
սոյ որ կը կոչուի **Քրոյ-սէքալ** եւ բնութիւնը գոյնը, փայլը եւ յա-
կութիւնները ունենալով, միեւնոյն ասեմ այ
մասշէկի է հասարակութեան:

Անով շինուած բիմերը կ'ըլլան խիս
նուրբ, բարակ, եւ միեւնոյն ասեմ այ շատ
սոկուն: Քրոյ-սէքալով շինուած բիմերը
բացարձակապէս չեն ծոխը. չեն սեւնար ու
չեն կոտորի. Ասկէ զատ այդ բիմը շատ լաւ
համ կ'առնէ:

Բլաքիքի գոյն այս մեծաւով շինուած
ասամնաբուժութեան պատրաստութիւնը եւս,
մասնաւոր խնամով կը ստանան ծանօթ
ասամնաբայժ Տօքթ. Հրանտ Փաշայեան,
նագրիս չափերով յանձնարարութիւն տալով
Գերմանիա, ուր կը պատրաստին քիմիայն
այս նոր դրոշմաւոր ասամնաբուժութեան:

Յարգելի Տօքթորը միշտ հիմա գոնա-
ցում տուած է բազմաթիւ նրբաշաղկապ յանձնարարութեան, որոնք կարճ ա-
սեմնուան մը մէջ տեղ տեղան անհնազանդութիւն դրոշմաւոր պատրաստուած
բիմերու, որոնց մեծաւոր խիստ նուրբ, փայլուն եւ սոկուն է բլաքիքին
պէս. Գիմել իր բնակարանը՝ Բերա, Սիքէ տը Սիքի, Երկրորդ յարկ, քի
Տ, առաւօտեան մինչեւ կէսօրուան 1:

ՏՕԳԹ. Հ. ՓԱՇՅԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺ

ՏՕԳԹ. ԱՏԱՄ ԽԻՒՏԳՎԵՐՏԻ

Բանկայի, Համամ, Հալաֆեար Կազի
հասցէի, 197, Պարսիկապանեան արա-
բման, քի 1

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐ

Շաբաթ	9—12 և 13.30—20.30
Կիրակի	9—12 և 13.30—20.30
Երկուշբ.	19—20.30
Երեքշ.	9—12 և 13.30—20.30
Չորեքշ.	9—12 և 13.30—20.30
Հինգշ.	19—20.30

ԵՐԶԱՆԻԿԻՆ ԳԻՐԳԸ

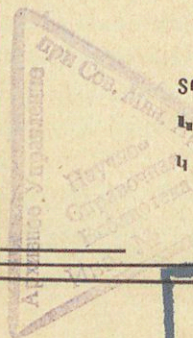
1 9 3 5

(33 - 34)

Կազմեց՝

Բ. ԹԵՒԵԱՆ

2050-43

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԿԻՐՔԵՄՊԵՐԿ»

Կ. Ն. ՄԱԳԱՍՏԵԱՆ

Կ. Պ. Ո. Լ. Ի. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԵՐՈՒՄԻ
ԱՐԽԻՎԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

№

ՅԱՐԳԱՆՔԸ ԳԻՐԻՆ ՈՒ ԳՐԲԻՆ ՀԱՆԴԷՄ

Գրքերու հանդեպ վերջերս գոյութիւն առած անսարքերութիւնը քնկերային վստիգ մըն է, զոր կ'արժէ քիչ մը վերլուծել, մանաւանդ որ հոն կը կեդրոնանայ նաեւ մեր յետպատերազմեան գրասիրութեան չափանիւթը:

Շատեց անցած են այն երանելի շրջանները, երբ մեր գրողներուն հեղինակելու ձեռներեցութիւնը, խորք ու քափ կը ստանար գրասերներու հոծ զանգուածներէ:

Ընդհ. Պատեհագրք խախտեց մշակութեան ձգտումներու հաւասարակշռութիւնը: Նիւթապատեհութիւնը՝ իբր անմիջական անդրադարձումը համաշխարհային աղէտին, առաւելապէս վնասեց մշակութային ձեռնարկներու հանդեպ սնուցումը համակրութեան ոգիին:

Ասիկա, տեսակ մը հոգեկան անկում էր, յատուկ մեծ ու պզտիկ ազգերու հաւասարապէս: Բայց մեծերը, հոգիի ամլութեան դժբախտ տանամեակէ մը վերջ, տակաւ կը վերստանան իրենց բնականոն վիճակը, շնորհիւ պետական, քնկերային բազմազան կազմակերպութիւններու:

Մեզի պէս փոքր համայնքները սակայն, դեռ կը մնան մշակութային անդամալուծման շրջանին մէջ, հոնկէ դուրս ելլելու համար, ունենալով միմիայն գրչի մարդոց անհասական ճիգերը:

Այսօրուան մեր գրչի մարդը, ի չգոյէ քաջալերող՝ կամ գոնէ ըմբռնող՝ շրջանակի, ստիպուած է ներամփոփուիլ իր

ընդունակութիւններուն անպանոյն ծիրին մէջ. ան պարտաւորուած է ներշնչուիլ ներհայեցողական թափերով. իր տաղանդին իբր յենակ տալ իր կամքին լծակը, նիւթապատշաճութեամբ հիւժող զանգուածին մէջ, գերագոյն նիգերով ջանալով անեղջ պահել գիրին ու գրքին հանոյր:

Մեկ խօսքով, երկու դեր վիճակուած է մեր գրչի մարդուն, որ մեկ կողմէն պիտի արտադրէ իր կարողութեան չափով, միեւնոյն ասեմ ալ ջանալով ապահովել, իր կարողութեան համեմատական՝ ընթերցողներու շնորհակալ մը:

Մտաւորական հանդիսութիւնը կը կոչուի տալու: Այդ վտանգը այնքան մեծ ու անմիջական է որ, ամէն գրող պէտք է օգտագործէ օրինական ու մարդկային ամէն միջոց, ընդլայնելու համար իր ընթերցողներուն շնորհակալ:

Առաջին ակնարկով, անհասական ու ինչ մըն ալ թերեւս շահախնդրական թուող այս գաղափարը, զինքն ծնող հարկեցուցիչ պայմաններուն մէջ վերլուծուելով, ընդհակառակը կը դառնայ առաւելապէս հանրային բնոյթ ունեցող դեր մը:

Գրողները պարտաւոր են մաքուրի գրական անտարբերութեան դէմ, որ կը յամառի մեր մէջ արմատանալ: Այս ստիպողական ու գրեթէ խուճապային պայմարին մէջ, դրժբախտաբար անհարկի կը դառնայ գրական մաքրակրօնութիւնը: Գերագոյնը, լուսագոյնը արտադրելու բժախնդրութիւնը կը վերածուի, աւա՛ղ, հեռաւո՛ր նպատակի մը. իտեալասիպ բանի մը...:

Այսօրուան հայ գիրք երբ լաւ միայն արտադրէ, սոցիալականներուն լուսագոյնին համագոր գործ մը կատարած կ'ըլլալ:

Այս տարրական բայց ստիպողական դերը կատարելու կոչուած է *Երջանիկին Գիրքը*:

Անիկա անկասար է, լուսագոյն բան մը չէ, բայց իր միջավայրին արտայայտիչ իրողութիւնը, գործն է: Թեւեւ տալիս, բայց կեանքի մը գոյութիւնը հաստատող շունչն է ան, իբր պարբերական ժամագրութեամբ՝ ուր կրնան մտնել բոլոր ա-

նոնք, որ կը փափաքին դեր մը կատարել, մտաւորական նաւակին յարուցման եւ ժողովրդականացման օգտակար աշխատանքին մէջ:

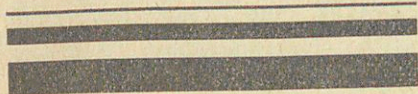
Փրկել կորուստի նամբուն վրայ զտնուող ընթերցասիրութեան նաւակը: Ահա՛ *Երջանիկին Գիրքը*ին գոյութեան իրաւունքն ու նպատակը:

Ուրախ ենք որ, այս տեսակէտին մէջ մեզի համախոհ բազմաթիւ մնայուն ընթերցողներ, անփոխարինելի փառալեր հանդիսացան այս հայաստան գրքին, նիւթապէս օգնելով անոր բազմաձայն հրատարակութեան:

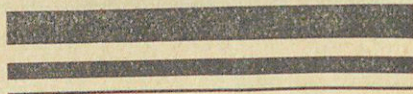
Հարիւրներու կը հասնի թիւը այդ յարգելի անձնատիրութիւններուն, որոնց անունի յիշատակութիւնը զանց կ'ընենք, չվիրաւորելու համար անոնց համեստութիւնը եւ ակամայ զոհ չերթալու նպատակով գոհնիկ ու հինցած սովորամոլութեանց:

Մեզի համար կարեւորը գիրքն ու գրքին հանդէպ ցոյց տուած հաւատական պատրաստակամութիւնը, յարգանքն է: Անանուն մեկեմասներու այդ հաւատականութիւնը, ռազմական հոգեբանութեան ծնած Անձանօր Զինուորի յիշատակաւորին պէս, այսօր կը կանգնէ Անձանօր Մեկեմասի գրական այս համեստ յիշատակաւորը, որուն գոյութիւնը, իբր հաւատական փափաքի եւ գործակցութեան արգասիք, պիտի կըրնայ ունենալ տարուէ տարի:

Այս հաւատով է որ, երջանիկ կը զգամ ինքզինքն, շնորհակալութիւն յայտնելով բազմաթիւ մեկեմասներու, որոնք իրենց պզտիկ մասնաբաժիններով, արտայայտիչ եղան մտաւորական նաւակին յարութեան մեծ բաղձանքին, որուն պրզսիկ՝ բայց առողջ նշանը կոչուած է ըլլալ այս գիրքն ալ:

Շնորհակալութիւն բոլոր աւ-
խասակիցներու, որոնք ի-
րենց յօդուածներով, ծանօ-
թութիւններով ու տեղեկա-
ստութիւններով նոխացուցին
այս գործը, զայն օժտելով
ընթերցողներու եւ համակիր-
ներու նոր շրջանակներով:

ԱՍՏՆԱԲԱՇԽԱԿԱՆ

ԲԱԽՏԱՑՈՅՑ

ԷՐՁԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

50

ՆՈՐ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

150

ՈՏԱՆԱԻՈՐ

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՕՐ. ՍԵԴԱ ԹԵԻԵԱՆԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻՆ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

ԲԱԽՏԴ ՓՈՐՁԷ

ԲԱԽՏԱՑՈՅՑԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵՆ

Այս տարի մասնաւոր խնամքով կազմած եւեմներ ընթերցողներուն համար բողոքովին նոր բախտացոյց մը: Ասեկն տարուան պէս ուսումնասիրեցիկներու պաշտօնական գործեր որպէսզի մեր ընթերցողներուն կարեւորագոյն ապահովել անկող ժամանակ մը ու հետաքրքրական վիճակաւ մը: Բոլորի աւելանակներուն մէջ դրած եւեմներն տարիքի, տեղի ու դիրքի տեղ մեր ընթերցողները հետաքրքրող 50 նոր հարցումներ: Այդ հարցումներէն մեկը ընտրելով ընթերցողը կրնայ գտնել իր բախտը ցոյց տուող պատասխանը՝ հետեւեալ խիստ պարզ միջոցով:

Ենթադրեմք թէ ամուսնացած էք եւ կ'ուզեք հետաքրքրուիլ թէ ձեր մահեկն յետոյ ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր կեանքի ընկերոջ կամ ընկերուհիին վիճակը: Ու-

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

1. Նոր տարին ի՞նչպէս պիտի անցնեմ:
2. Հարստութեան բաղձամ:
3. Որքան պիտի ապրիմ:
4. Ամուսնանամ արդեօք:
5. Զիս կը սիրէ:
6. Գործս պիտի յաջողի:
7. Մահէս թէ աղջիկս պիտի նայի զիս:
8. Երջանկութիւնս ո՞ր է:
9. Զաւակս խեղով մեկը պիտի ըլլայ:
10. Ինչպէ՞ս պիտի մեռնիմ:
11. Որքան հետ ամուսնանամ:
12. Զաւակէս նամակ պիտի առնեմ:
13. Պիտի կրնամ նամաբարդել:
14. Փափաքս պիտի կրնամ հասնիլ:
15. Որքան դրամովիս ուզեմ:
16. Որքան դրամովիս տամ:
17. Գանի՞ զաւակ պիտի ունենամ:
18. Երբ մեռնիմ կիցս ի՞նչ պիտի ըլլայ:
19. Երբ մեռնիմ ամուսինս ի՞նչպիտի ըլլայ:
20. Այս տարի նուր պիտի առնեմ:
21. Հիւանդութիւնս անցաւո՞ր է:
22. Ինչ բնեմ որ ծնողս սիրէ զիս:
23. Պէտքս ե՞րբ լեզու պիտի ելլէ:
24. Տունի մը տէր պիտի ըլլամ:
25. Մօտայի հետեւիմ:

րեւն կ'ընտրեք 19րդ հարցումը որ հետեւեալն է. «Երբ մեռնիմ ամուսինս ի՞նչ պիտի ըլլայ»: Հարցումը ընկէ վերջ, ուստի բախտի կ'ընտրեք բախտի աղիսակին մէջ գտնուող

նշաններէն իին: Օրինակի համար, ենթադրեմք թէ ընտրեցիք նշանը: Զերհարցումը 19րդը ըլլալով 10րդ հարցին մէջ դրած Բախտի Աղիսակին առաջին սիւնակին մէջ (որուն վրայ գրուած է Թիւ) վերեւ վար կը փնտրեք 19 թիւը: Այդ թիւերը 1—50 կարգով շարուած են վերեւ վար:

Այդ սիւնակին մէջ, ձեր գտած 19 թիւին դիմ նշանով սիւնակին մէջ կը տեսնեք 28 թիւը: Ուրեւն 11—17 հարցուն մէջ դրած պատասխաններուն մէջ պիտի փնտրեք 28րդ պատասխանը, որուն ինդիմ գտնուած հետեւեալ երկու տողոց ուսումնասիրեք ձեր հարցումին պատասխանը.

«Քառասունը չի լրացած, Պիտի առնէ կից մ'ուսած».

26. Այս տարի բլած երթամ:
27. Գարգա պիտի կրնամ փոխել:
28. Սիրուելու համար ինչ բնեմ:
29. Ինչ ասպարէզ բնեմ:
30. Կնոջս ապագայ պատրաստեմ:
31. Անկե՞ղծ թէ կեղծ է:
32. Ամուսինս բարեութիւնը ինչպէս իջեցնեմ:
33. Ինչ բնեմ ծախքերուս հասնելու համար:
34. Կիցս շատախոս պիտի ըլլայ:
35. Տղաս զործի՞ թէ ուսումի տամ:
36. Պարահանդէսի երթամ:
37. Ինչ բնեմ որ շատ ապրիմ:
38. Նամակս պիտի պատասխանէ:
39. Ո՞ր երթանք օդափոխութեան:
40. Երբ վիճակահանութիւնս զարնէ ինչպէ՞ս գործածեմ:
41. Ի՞նչ բնեմ նիւարեալու համար:
42. Ամուսինս ինչո՞ւ չսիրէ զիս:
43. Առաջարկը բնութեմ:
44. Հայրիկս սիրք ինչպէ՞ս առնեմ:
45. Երջանկաւորս պիտի կրնամ ըլլալ:
46. Ինչպէս գտնեմ կորուստ:
47. Վրէժս լուծեմ իմ:
48. Հարսիս հետ պիտի կրնամ ապրիլ:
49. Հիւանդանոց երթամ թէ տունը դարձանով:
50. Լաւագոյն բարեկամս ո՞վ է:

ԲԱՆՏԱՅՈՑՅԻՆ ԱՂԻՒՍԱԿ

ԹԻԻ	■	●	▲
1	13	24	3
2	41	50	20
3	30	23	48
4	19	44	34
5	46	37	14
6	15	28	40
7	39	49	25
8	43	27	50
9	33	16	32
10	21	47	18
11	45	36	43
12	35	17	9
13	6	46	39
14	23	42	22
15	38	2	31
16	48	13	45
17	20	33	7
18	40	21	37
19	28	8	47
20	3	32	24
21	34	18	41
22	12	5	35
23	36	29	4
24	26	11	38
25	10	30	1

ԹԻԻ	■	●	▲
26	4	14	33
27	29	40	2
28	18	31	42
29	8	45	19
30	16	4	36
31	22	39	12
32	44	9	26
33	1	15	6
34	14	7	27
35	42	25	11
36	49	3	44
37	11	41	23
38	27	10	49
39	50	43	8
40	2	20	46
41	47	34	15
42	17	6	29
43	25	48	10
44	5	19	28
45	31	26	17
46	7	35	13
47	37	12	30
48	9	38	21
49	32	22	5
50	24	1	16

1րդ Պատասխան Երբ ձեռնդ անցնի դրամ Պարսեդ տուր կրամ, կրամ: Քովդ է ան ամեն ասեն Բայց կր համբես իր բախտեն: Նորոյքի մի տար հոգի Որ պսքսի կող կողի:	■ ● ▲	5րդ Պատասխան Աշխատելով անվրնաս եւ քլլալով հնազանդ: Կապուէ անոնց դուն սրանց Որ Աստուած տայ քեզի գանձ: Հիւանդանոց քե տունը Լաւ քնացիր դուն փունը:
2րդ Պատասխան Լաւագոյն բանը կ'ընես Ուտելով զայն մէկ նեքես: Քիչ է ուզես որքան ալ. Ո'վ կ'ընայ բերան բանալ: Այո՛, կարգը փոխեցիր. Այ մի քլլար մտացիր:	■ ● ▲	6րդ Պատասխան Պիտի կրնաս դուն անուտես Համբարդել զուարթու կուտես: Կապուած է քեզ տաս ամուր Բայց դուն չունիս բնաւ լուր: Հասակդ վերահիդ չափ Պէտ է քլլայ համաշափ:
3րդ Պատասխան Ող, մասնի, ապարանջան, Երբ աշխատես սկնաջան: Գնա՛, բայց տաս մի պարեր Բանի մը քիչն է խարեր: Եթէ սիրեդ լայն բռնես Բախտդ բաց է իրապես:	■ ● ▲	7րդ Պատասխան Կորուսդ ետ չի դառնար Մի՛ փնտռեր ձմեռ ամառ: Շատախօս, անհանելի՛, Չկայ իմէ աւելի: Միմիայն մէկ հասիկ մանչ Որպես զի մնաւ կանանչ:
4րդ Պատասխան Բլամները լաւ քնեք Վերջը չքլլաս քեքադէ: Փորձանք կ'ըլլայ դրամը Կր փախի բերնին համր: Երբ ժամուն մեծ բանալին Դնես անոր բերանին:	■ ● ▲	8րդ Պատասխան Ինչ ալ քնես քր գործ Նայէ որ չքլլաս անփորձ: Պիտի փնտէ քեզ երկար Նոյնիսկ երբ չքլլայ սկար: Քսակիդ հետ հաւատէ Որ չընես բիրեն տէլէ:

9րդ Պատասխան Հարուս աղջիկ մ'ե աղեկ Դուն եղիր անոր լաւ դեկ: Բնաւ մ'երեւիր աչքին Որքան ալ ըլլաս անգին: Ճամբան է, գաւկիդ կողմէ Եկած նամակը փող է:	■ ● ▲	13րդ Պատասխան Զուարթութեամբ ու սիրով Պտուղով կողով կողով: Ամուր պահէ քակդ Որ բարձրանայ քու սակդ: Տունիդ մեջ, ծանօթի մօտ, Փնտրուէ այս սոսուտ:
10րդ Պատասխան Նորոյքը միտէ չէ յարգի Երբ չըլլաս կնամարդի: Ամեն գիրի պատասխան Կուսայ պէտքին ու սախան: Նախ ճշդէ որ լո՞ւրջ է ան Մի՛ ըլլար դիւրահաւան:	■ ● ▲	14րդ Պատասխան Վարդը ունի իր փուշը Զի՞ նուրբութիւն թիւ խուշը: Զգոյ՛ց եղիր ալիքէն, Որ քեզի դէմ չընեն քեզ: Եթէ ունիս տարակոյս Լաւ է որ տաս անկէ խոյս:
11րդ Պատասխան Կանուխ պառկէ, կանուխ ել Կեր խայմախ եւ ըռեշել: Ծախսած դրամդ օղիին Քեզ չէ՞ր տար տունիկ մը հին: Իր փափաքին համաձայն Ընտրէ գործ մը լուրջ անձայն:	■ ● ▲	15րդ Պատասխան Գործդ պիտի յառողի Երբ ընկերդ չի նողի: Կնոջդ խօսքին անտա՛ւ, Զեա՛ծախեր արքուն կաթալ: Գերութեանն ի՞նչ տեսար Որ նիհարնալ կ'ուզես յար:
12րդ Պատասխան Ըրէ խօսքերնին մտիկ Տունին մէջ՝ խելօք տիտիկ: Արդարութեան ձգէ գայն Կը ստանայ պատիժն անձայն: Քու ձեռնդ է սիրտ անոր Զատկէն մինչեւ Ամառնոր:	■ ● ▲	16րդ Պատասխան Անոր իբրեւ ապագայ Տուր ապրիկ մը կամ տղայ: Լաւ ծնողքին լաւ գաւազ Կեանքին օրհնէն է ասանկ: Անուշ լեզուիդ համար Բարեկամք են անհամար:

17րդ Պատասխան Պատճառք քեզի հարցուր Որ մարդու չի քսես մուր: Միտէ սպասէ դուն արի, Կեանքը յոյսով կը մարի: Քեզ չկայ վկայական Յոյս մի կապեր ալ վաղուան:	■ ● ▲	21րդ Պատասխան Խիստ անվրդով ու գուարժ Պիտի մեռնիս դուն ո՛վ մարդ: Տարին մէջ մը գերեզման Պիտի երթայ գալու ման: Ինչպէ՞ս կրնաս վարուիլ դուն Վարկածահարսից հետ խաբուն:
18րդ Պատասխան Եղիր քիչ մը գօգէր, նուրբ Հոգ չէ քե ըլլաս կեղծ սուրբ: Եթէ պաղէն գերծ մնաս Ցաւերէդ չի գար վնաս: Զաւակներուդ մէջը դուն Պիտի մեռնիս գուարբուն:	■ ● ▲	22րդ Պատասխան Որքան ալ ըլլայ ինքեղծ Սիրտ չունի բան մը կեղծ: Ցաւերուդ դարմանը կայ Բժիշկիդ քով մօտակայ: Պիտի հասնիս, աչքդ լոյս, Մի՛ ըլլար տրտման, անլոյս:
19րդ Պատասխան Այդ կեանքէն չկայ քեզ խեղ Շահդ ի գուր մի մտխեր: Նախ փնտրուէ պատճառը Որ յետոյ զսնես հարը: Ընտրէ անկախ ասպարեզ Բայց միտէ եղիր խոնարհ, հեղ:	■ ● ▲	23րդ Պատասխան Նպատակդ ընտրէ լաւ Որ շահիս արդիւնք անբաւ: Թերեւս հարիւր տարի Մինչեւ որ սիրտդ մարի: Մի հետեւիր շատ տանի Շուտ կը մեռնիս վասնդի:
20րդ Պատասխան Եօք մտնէ երկու աղջիկ Բայց չելլէ տունէն փախչիկ: Պարգեւը զարկած ասէն, Զըլլայ քեզ Թօփ-Թաւ նետէն: Եթէ ուրիշին օգնես, Գանձդ հեկալ ըլլայ քեզ:	■ ● ▲	24րդ Պատասխան Մի վստահիր ամենուն, Լուրջ բարեկամ չունիս դուն: Նայէ չըլլաս ձախաւեր Առջի հոգդ չի՞ բաւեր: Բան չի կայ քեզ այս անգամ Շուրջիններդ են անգամ:

25րդ Պատասխան Այլոց տկանը մի կախեր Ամեն մարդէ չելլար խեր: Շարունակե քող դպրոց, Որ քլլայ գրոց բրոց: Աղջիկդ է շատ բարի, Տղադ վրադ կը մարի:	29րդ Պատասխան Աւիստէ աշխոյժ, արքուն Կ'անցնիս հրկւ. կարգդ դուն: Քեզ պէս ճոռուղուն կնոջ Չաւակը չըլլար անոն: Լաւ նայե արդուգարդիդ Ներկ մի՛ քեր շրջակայդ:
26րդ Պատասխան Ուզածդ քող քլլայ տուն Դունեմուն ես, բախտդ արքուն: Իրաւունքդ է արդար Երբ տեսնեցար անդադար: Լայն օրերդ քե՛ն նեղ, Բարկութեանը կ'ըլլայ դեղ:	30րդ Պատասխան Ճակատագիրի խնդիր Բայց կեանքդ մի գանգա՛սիր: Քեզի կը վայել մօտան Չարերը քող վայդ տան: Սիրել կայ. շատ մի տես Կ'իյնան գլխուդ մեծ փառեր:
27րդ Պատասխան Պիտի դրկէ քեզ նամակ, Բայց քիչ մը չոր ու ցամաք: Կը փնտրես զայն ի գուռ Ամեն զանակ չըլլար սուր: Հազար նազով մեյմեկ բառ Պիտի քե՛ն յամբար:	31րդ Պատասխան Երբ կասկած ունիս ասոր Մի՛ քլլար կտոր կտոր: Խնդա՛ յանախ գուարք, ժիր Խաղդ միտք լաւ չի խաշիր: Դրամով չառնուիր կի՛ն, Կը պատուիրեմ քեզ կրկին:
28րդ Պատասխան Քառսունգի չի լրացած Պիտի առնէ կին մ'ուսած: Եղիւ ապահով վստահ Ճամբադ չունի փուռ ու մահ: Քիչ մը վարմունքդ փոխէ Որպէս զի քեզ չի չախէ:	32րդ Պատասխան Տունը շատ մի՛ տեսնար Որ չըլլաս անմխիթար: Գեթ չըլլար նուերին Կը բաւէ որ քեզ բերին: Պիտի քլլայ շատ խերով Երբ չի փչէ օտար հով:

33րդ Պատասխան Եթէ տուիր լաւ ուսում Արդար է քու հաճողում: Պիտի մնաք միշտ ամուլ Խուլը ինչ քնէ տավուլ: Բլաժեն յոյս մապստեր Թաց աւագէն չելլեր խեր:	37րդ Պատասխան Կ'արժէ՞ որ լուծես վրեժ Կործանես զայն զանաւեժ: Տեղը չիկայ կասկածի Ան միշտ շուրջդ կը յածի: Կը պահէ քու յիշատակ, Հանգիստ պառկէ հողիս տակ:
34րդ Պատասխան Վախճանը մօտ է չարին Չգոյժ անցուր այս տարին: Նախանձ եղողը արդէն Նիհար կ'ըլլայ այդ ախտէն: Դրեր ես միտքդ եթէ Գլուխդ տեղ մը խորէ:	38րդ Պատասխան Կանգունիդ չափով կտաւ Ո՞վ կուտայ քեզ անիրաւ: Համով հոտով երբ ապրիս Հարսը չուտէ կետրոջ միս: Մի բաղձար մեծկակ տունի Ո՞ր կալուածը խեր ունի:
35րդ Պատասխան Ան իր գիտնալու բանն է Երբ գործ չունի, կը գրէ: Ապրանքդ է շատ հեյալ Չի կրնար անյայտ մնալ: Անոնք չարիք չեն ուզեր Ի գուր զանոնք մի յուզեր:	39րդ Պատասխան Շատ խեր չկայ մանչերեն Այդ դարերը անցեր են: Լեզուին մի հաւատար Քեզի հանդէպ է օտար: Պիտի երթաս ուր ասեմ Թերեւս միջեւ... Անդէմ:
36րդ Պատասխան Լման երեք ամիսէն Պիտի խօսի, մընէր քե՛ն: Կենակից մը սրտի գող Կը հանէ միշտ քեզի դող: Ունեցածդ ահոր տուր Որ չի դիմէ օտար դուռ:	40րդ Պատասխան Ինչ կ'ուզէ ան քող քլլայ Ո՞վ որու համար կուլայ: Այդ խելովդ քու տղէ Չես կրնար ելլել կարգեդ: Հրաժարէ այդ գործէն Թող ուրիշներ զայն փորձեն:

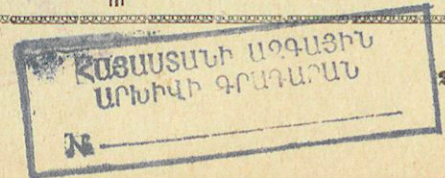
41րդ Պատասխան Երջանիկ չընեն ոսկին Մի հաւսար այլոց խօսքին: Պարապ բաներու համար Սիրտդ մընեն բարումար: Յաւերդ են անցաւոր Մարդ մի փնտռեն յանցաւոր:	45րդ Պատասխան Ով որ քեզի յարմար է Անիկա առ ու ապրէ: Ուրիշին քով ծառայող Մըլար որ չըսեն քեզ գող: Արժէք մեծ է անոր Տուր որ ապրիս կեանք աղւոր:
42րդ Պատասխան Ուսումնէն չկայ օգուտ Գործի դիր որ բերէ կուտ: Մի ցանկար ամեն բանի Սիրտդ յոյսով կը բանի: Կախ երեսով մի ապրի Քիչ մըն ալ քեզ ծարիր:	46րդ Պատասխան Այո՛, կը սիրէ քեզի Բայց չի տկար շատ նազի: Ամեն հովի մի բանար Առագաստ հողմավար: Բաժին հանէ ուրիշին Որ աչք չիտան քո բախիւն:
43րդ Պատասխան Կանգնած է քովիկդ հիւս Պարապ բաներ մ'ընեն վիտ: Բլաժ չեղած տեղ գնա, Որպէս զի չըլլայ խավա: Մի նայիր շէկին, սեւին Երբ կը սիրես հոգեւին:	47րդ Պատասխան Յանախ կերհաց ու քանախ Որ չի գերնայ քո պանախ: Մահը հիւր մըն է անկող Նայէ որ ապրիս առողջ: Անոր մասին մի հոգար, Հիմ չի բռնեն գլուր քար:
44րդ Պատասխան Երբ տեսնես քե վիտ ունի Անուշի կապէ գանի: Բայց հարկաւ, կը հարցնես Չանա ելլել պարզերես: Պարբ քեզի հեկալ է Բայց մի ըլլար անպալէ:	48րդ Պատասխան Նքէ ունիո դուն դրամ Նստէ կեր տրամ, տրամ: Ընդունէ մաքուր սրտով Որ յաջողիս անվրդով: Չուարք եղիր բարեկամ, Կարն կեանքդ չըլլայ հառամ:

49րդ Պատասխան Պալոյին հոգի կուտաս Դեռ չառի՞ր արդեօք քուդաս: Երկուքն ալ կը խնդաս Երբ չիտան քեզի վնաս: Ճամբան է մի՛ ընեն հոգ Չի ձգեն ան քեզ անօգ:	50րդ Պատասխան Սուտախէ, Ալքըն Գուս Ուր կ'ըլլայ լաւ կերուխում: Հարուս ըլլալու համար Տունդ մ'ընեն բարումար: Անկեղծ սեր ու կեանք մաքուր Երջանկութեամբ ես ամուր:
--	--

ԲԺՅԵԼՆԵՐՈՒ ԱՆՊՈՄԸ

Տօք. Միսաբան Ակնարդժ Կ. Սարայ, Խրիստոսի բաւած	Տօք. Մարկան Գասրգիւղ, Բազար Եօլու, քիւ 2
Տօք. Միսիսարան Գումգաբու, Չիժքէ կէլինկէ ճաստի, քիւ 23	Տօք. Պ. Մանուէլան Բերա, Բարմա գաբու Վիրաբուժապէս Ազգ. Հնգ.ի
Տօք. Մանուսան Գումգաբու, Չիժքէ կէլինկէ ճաստի, քիւ 36, Հեռ. 23439	Տփ. Միկիթի Բեքիւն Բերա, Մեքէլ փողոց քիւ 32
Տօք. Եւլիմիան Սամարիա, Հանի գաբն Բուլնի փողոց, քիւ 47	Տօք. Պիլիքան Թօփհանէ, Պողազ Բէտէն, 96 Սամի պէյ աբարբան
Տօք. Արթիկ Երվանդան Թափսի, Շ. Մուխար պէյ ճաս. Ուղուր աբարբ. Բ. յարկ	Տօք. Տօնիկ Թադուրան Բերա, Միս փողոց, Միմօզա աբարբ. Բ. յարկ: Հեռ. 43196

2050-43

ԱՏԱՐՆԱԲՈՅԺՆԵՐՈՒ ԱԼՊՈՐԸ

Ասամնաբոյժ
Տօք. Բ. Կուրսիկեան
Բանկայրի, Հարպիէ, Սբանի
Օճախի դէմ, 181

Ասամնաբոյժ
Տօք. Վահէ
Բանկայրի, Հալաֆեար Կազի
հաստի, քիւ 105

Ասամնաբոյժ
Տօք. Բ. Պօղոսեան
Կէտիկ Փառա, Միսէլլէմ
փողոց, քիւ 20

Ասամնաբոյժ
Տօք. Հմ. Գուլումեան
Պէլազիս, Բարմազ գաբու,
Օգնուլար, քիւ 27

Ասամնաբոյժ
Տօք. Արսուազ
Բանկայրի, Հալաֆեար Կազի
հաս. 153: Հեռ. 40985

Ասամնաբոյժ
Տօք. Դ. Գալիքեան
Բերա, Խրիփլալ հաստի, 153
Հեռ. 43724

Ասամնաբոյժ
Տօք. Ա. Յակոբեան
Բանկայրի, Հալաֆեար Կազի
հաստի, քիւ 82

Ասամնաբոյժ
Տօք. Ն. Վալլոբեան
Կ. Սարայ, Թէաքո փողոց
Ազարեան խան, Ա. յարկ, 1

Ասամնաբոյժ
Տօք. Արեակ Մրուանդ
Բերա, Խրիփլալ հաստի,
քիւ 98, Բ. յարկ

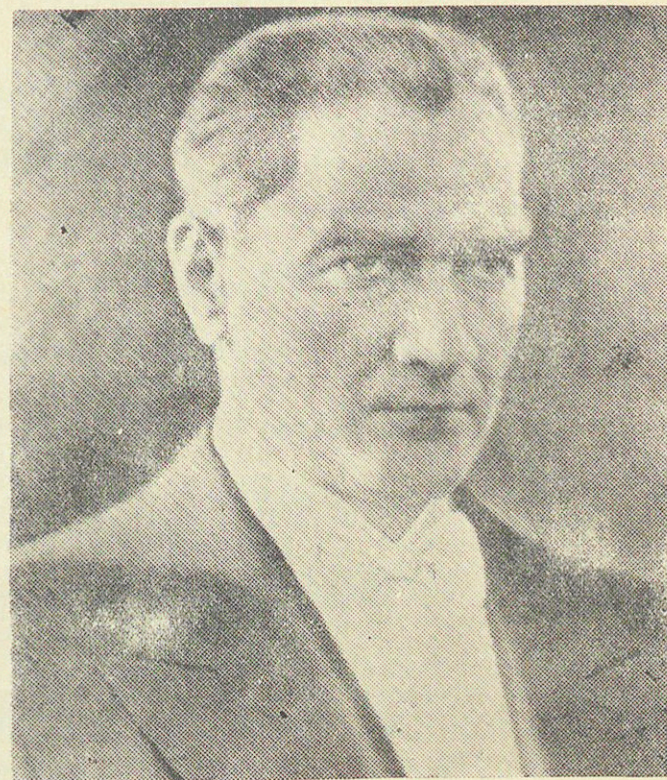
Ասամնաբոյժ
Տօք. Մ. Գալմեան
Բերա, Խրիփլալ հաս.Բ. Գաբու
32, Թօփրաւ արարքման

Ասամնաբոյժ
Տօք. Ժ. Թիւլպէնեան
Բերա, Բ. Գաբու, Խրիփ. հաս-
121, Թէվճիփ պէլ արարքման

Ասամնաբոյժ
Տօք. Մ. Տէլիմեան
Չարթ Գաբու, Թօփըլար
Պաշի, քիւ 14

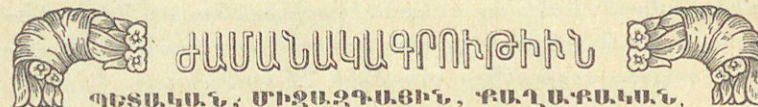
Ասամնաբոյժ
Տօք. Գ. Չափրեան
Ս. Համամ, Ճերմանիա խան,
Հ. 20011, Գ. Գաբու, Մօլաքա

Ասամնաբոյժ
Տօք. Մ. Ալլունեան
Էմին Էօնի, Նիյսէ խան
քիւ 3

**Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահ
ԿԱԶԻ ՄՈՒՍԹԱՅԱՆ ԴԷՄԱԼ ՓԱՇԱ**

որուն առաջնորդութեամբ Թուրքիա ձեռք բերելէ վերջ իր
կատարեալ ազատութիւնը, ներկայիս քեականութեամբ է զբա-
ղեցողը ու արդիւնաբերական վերականգնումի, շրջան մըն ալ:

ՊԵՏԱԿԱՆ, ՄԻՋՍԶԳԱՅԻՆ, ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ,
ԿԻՏԱԿԱՆ ՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԵԻՈՐ ԴԷՊՐԵՐՈՒ

[ՍԿՈՆԱԼ 1933 ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ ՄԻՆՁԵՒ 1934 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30]

1933

ՅՈՒԼԻՍ

1.— Ծիֆակոյի միջազգային ցուցահանդեսին մեջ եռագոյնի դրոշակի առիթով տեղի ունեցաւ մեծ կռիւ մը: Առաջնորդ Գուրեան Ս. հայկական օրը չքացաւ մինչեւ որ հանրային ֆուտբոլիստներ, վար առնուեցաւ եռագոյնի դրոշակը: 6.— Որոշուեցաւ կազմել Թուրք Հանրապետութեան ընդարձակ ֆարսկաւ, յանձնախումբով մը որուն նախագահն է Դերմանիոյ Կոչց դիստրանի երկրաքանակաւ բաժնի նախագահ Տօֆ. Կոչց: Բարսկաւ պիտի աւարտի 103 տարիէն: Յրանաւայի աշտօռան ֆարսկաւ պատրաստած է 150 տարիէն: 7.— Հակառակ առաւանակին եղանակին սկօրիկնակ ցուրտ Պոլսոյ մէջ. Զօրութի մէջ ձիւն տեղաց: * Կոմիտասեան յանձնաժողովը Երեւանի պետական քաղաքականին կը դրկէ վարդապետին ձեռագիրներն ու գրքերը: 8.— Զօրաւար Պաշտոյի 24 աւաւանակներով տարւիլը որ Ծիֆակո կը բռնի հասաւ Իսթանբուլ: Առա-

ջին անգամն է որ բազմաթիւ օդային տրւիդ մը կը կտրէ այդ մեծ ճամբան: Ասկէ առաջ աներիկացի օդանւարող Աւիթ. Նեւրն ու Վասէ անցան աշխարհի շրջանը կատարած ասէն: Երկար օդագնացութիւնները սկսած են 20 տարի առաջ: Ա. անգամ օդանւարով Միջերկրական անցան 1913ին, թայց 1928ին միայն այդ գիծով ճամբորդ փոխադրուեցաւ: Եւրոպայէն Ամերիկա թռիչքները սկսած են 7 տարի առաջ Լիւսպերկով. որ Նիւ Եօքէն Բարիզ անցաւ 30 ժամէն առանձինն առանց ֆաւուր: Միկէն անցեալ տարի այս ճամբան կտրած են 16 օդանւարողներ, որոնցմէ Միս Աւեյիս Էրթարթ անգլուհին կոտրեց մրցանիշը 15 ժամ 15 վայրկեանէն անցնելով ովկեանոսէ: Միկէն հիմա Եւրոպայէն Ամերիկա անցած են 50 սաւաւնորդներ: * Բունն վեճ Պոլսանայ քերթերուն մէջ Էսայեանի շինէն պահելու կամ փակելու մասին: * Պատերազմ հարստացին Սրաքիոյ մէջ, Եւսէնի ու Հիւսպի կառավարութեանց միջեւ: 9.— Սաւսոն-Չարշանգաւ երկաթուղին կառավարութեան փոխանցուեցաւ: * Վեհ. Սահակ Բ. Կարողիկոսին զահակարութեան 30ամեայ յոբելեանը տօնեցաւ Մեքիկասի մէջ մեծ շուֆով, ներկայութեամբ յեւպաններու եւ յոգնախոռն բազմութեան: 11.— Ս. Ռուսիոյ արտաքին փոխտէր Մորիս Լիթվինով կը ստանայ Նոպէի խաղաղութեան մրցանակը: 12.— Սարսափելի սափ Գերմանիոյ մէջ. երկու միլիոն Պերլինցիներ անտուններ կ'ապաստանին: * Հեղին «Արիս» մարզանալը Պոլիս կուգայ: 13.— Կրօն. Ժողովը իր շուրջ յայտնեց «Բազմավիպ» ի խմբագրութեան, Խաչիկ Գոռգեանի պատասխիչ յոդուածին ստորի: Խաչիկ Գոռգեան կարգադրոյժ մըն է, ու այդ յոդուածով հրաւիրած էր Կիլիկիոյ զոյգ կարողիկոսները որպէս զի եկարկուին Պապական եկեղեցիին: * Բարիզաքանակ հայ գիտուն Պ. Չօն Թագուրեան. գործակցութեամբ Պ. Մ. Բիւռնի (եղբորդին ինքզինքնապէս հանգուցեալ գիտուն Բիւռն Բիւռնի) երկար փորձերէ վերջ յաջողեցաւ շուսաքանել ու ձշղել կազմութիւնը 92 պարզ տարրերէ 61րդ տարրին. Պ. Թագուրեան քնիկ Գաւրգիւղի ու 30 տարեկան է, շրջանա-

ւարտ Բարիզի Էնսիքիա Շիւիկէն: Իր գիտք մեծ կարեւորութիւն ունի: 14.— Գերմանիոյ դահլիճը վերջնականապէս ընդունեց անդրքեան օրէնքը որուն համաձայն պիտի անշարժութիւն թողնուի այն այրերն ու կիները որոնք եկարկուած են ողեղային տեսական հիւանդութեան, շուսոտութեան, ապուշութեան, յաւաքացած յիւստութեան, կուրութեան, խոշորութեան եւ անդամաւորութեան: Անդրքեան գործողութեան ծախքը պիտի հոգացուի պէտական պիտանքէն: Գործողութիւնը անկէնն առաջ պիտի սկսի ախտաւոր ոճրագործներէն, որոնք 1934 Յունիսը 1եւ առաջ անշարժութեան պէտք է ըլլան: 15.— Նիւ Եօքէն նկարչական սկսպետիին մէջ 700 ուսանողներէն առաջին հանդիսացաւ Պ. Մեյիֆ Շահնազարի որդին Պ. Սոս Մեյիֆ, ստանալով 1500 տարի մրցանակը: 16.— Վեհէսիկի պարսիկն մէջ հանդիսաւորապէս տնտեսութեան Զարտերու Ուխտը Ֆրանսայի, Բաւարիոյ, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ: * Բանտի դէմ լոռ շինուի մը զտաւ անգլիացի Տօք. Փոլիսս Լուստէն, ու յաջողապէս գործադրած է 25 հոգիներու վրայ: 21.— Լուս Անձիօսի Գաւնիսի հիւանդանոցին ախտաքանական հիւանդ մասնագէտ Տօք, Արաւ Գրանտէն զտա փրակախի մանրէները երեսն հանելու լոռ դրոթիւն մը որ 24 ժամուան տեղ 1ուկու ժամէն երեսն կը հանէ միջոցը. գիտին մասին թիշիկին արտասանած ճառը ղրկուած է Գերմանիա ու Պապին որ շնորհակալութեան նամակ մը գրած է անոր. Տօք. Գրանտէն Ալեքսանդրի է ու երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէ Գաւնիսի հիւանդանոցին մէջ, ընկելով նմանօրինակ շատ մը գիտեր: 22.— Տէյլի Թէլիգրաֆի նախորդ տէր Լորտ Պրէնհաւ ֆունիին մէջ մեռաւ: 25.— Ֆրանսայի իրաւասուն Անտէ Թէօրիէի արձանը բացուեցաւ Պատ Լը Տիֆի մէջ: * Ամերիկանայ գօտեւարիկ Հերի Էֆիգեան ախոյեան հոշակուեցաւ միջազգային նաւատնիշներու մրցումներուն մէջ, որուն մասնակցեցան գերմանական, քրիստոնական, փրանսական ու ճապոնական նաւատնիշները: 28.— Տնտեսական Խորհրդածողովը որ գումարուած էր Լոն-

սոնի մեջ մասնակցութեամբ 66 պէտքեանց պատուիրակութիւններուն փակուեցաւ ձախողելով, իբր քի ընդհատուելով: Ժողովին նպատակն էր ճեշտական ընդհ. սազնային դեմ միջոցներ փնտնել: Ասիկա աշխարհի մեծագոյն խորհրդածողովն էր: Վիժումը ժողի ունեցաւ որովհետեւ Աւերիկայի նախագահ Ռուզվելթ իր երկրին ներքին սազնայր փարսեշու համար հաստատած վարչաձեռնին հիմը նկատեց տղարին արժեքին ազատութիւնը որ անկարելի կ'ընէր դրաններու կայուն յարաբերութիւնը որուն կը ձգէր խորհրդածողովը: * Երեսնի մեջ մեռաւ հայ մշտնորական Լար-Դոս (Միխայէլ Յովհաննէսեան) 66 տարու: Գրեշ սկսած էր 23 տարեկանին, արտադրելով վեպեր ու նորակերպեր ամբողջ 50 տարի: Վերջին գործը Նոր-Վեպը մեծաց կիսաաւար: 30.— Իսապաղի գրաւեցին Յունաստանի հարաւային արեւելեան կողմը զսնուող հեղեկական երեւ յոփր կղզիներ:

ՕԳՈՍՏՈՍ

1.— Պոլսոյ Տարխազիկները պատմութեան անգաւ ու անոր յաջորդեց Սքանկուր Թիւրք Իւնիպերսիթետին նոր ծրագրով եւ նոր կազմով արդիականացով, իբր դասախօս պաշտօնի կոչուեցան եւրոպացի նշանաւոր պրոֆէսորներ: * Սփառական միջազգային հիւնդերոդ բանակումը, ձեւագործին, կը բացուի Պոստաբէշքէն 28 ֆիլոսոֆ հետո Կոստանի արքայական անտրանցին մեջ մասնակցութեամբ 30,000, 60 պէտքեանց սփառներուն: ձեւագործին առաջին անգամ ընդունով կը մասնակցին նաեւ Կաշարա Սարայի 24 բուրք սփառները: Եգիպտոսէն մասնակցած էին 100 հայ ըսփառներ: ձեւագործին կը տեւէ միւնչեւ Օգոստ. 15 եւ ժողի կ'ունենայ չորս տարին անգամ մը: 8.— Զրանաւի նախկին վարչապետ եւ արեւմտական ընկերվարականներու շիւր Մ. Էնիօ Պոլիս եկաւ, ու մեկնեցաւ Սօֆիա մասնակցելու համար արեւմտական ընկերվարականներու համաժողովին: 14.— Ման Բիւզանդ Պոզանեանի, վաղեմի հրապարակագիր եւ յօդու-

ծագիր Բիւզանդիոնի, Արեւելի ու իր Լուստրալ կարճատե օրաբերքի, հեղինակ զանազան դասագրքերու: Յուդարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սանսթիոյ Ս. Դեորգ եկեղեցին: Դաւթանական Պետրոս Կարապետեանի: 18.— Մ. Էնիօ Զաֆեր բորիկչանաւով Պոլսարիայէն Պոլիս վերադարձաւ, զնաց Անգարա ուրիկ վերադարձաւ «Կեցցէ Թուրքիան» աղագրակելով, շարք մը վերջ մեկնելով Ռուսիա: 23.— Իրագի մեջ ջարդուած 1000 Ասորիներու խնդիրը կը զբաղեցնէ անգլիական մամուլը: 26.— Երեսնադեմի Ս. Պատրիարք Թորգոմ Մրազան աչքեղեց Անդրյորդանանի վեմայեւ Էմիր Ապտալիի, որ ճաշկերոյք մը տուաւ, տեսակցութիւնը ժողի ունեցաւ բուրքերէն լեզուով:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

1. Չնշուեցաւ Պոլսոյ Տեփթերտարութեան կազմակերպութիւնը ու աշտօրնիկ գործի սկսաւ Երեսական Գործադարութեան Պոլսոյ կազմակերպութիւնը անոր տեղ: 5.— Իւնիպերսիթի մեջ վերջացաւ նախ համաժողովը որուն ներկայ եղաւ նաեւ Աւստրիայէն փախած նախ պետերէն Զօֆեր, որ կը զսնուէր Հիթլերի աջ կողմը: 6.— Պոսթընի մեջ վախճանեցաւ Տ. Խորէն Ս. Վ. Լազարեան, որ իր ամբողջ հարսնութիւնը կտակած է Բարեգործականին: 7.— Գուպայի մեջ վերսկսաւ յեղափոխութիւնը: 8.— Իսապաղի 1000 փաշիք սփառներ Պոլիս եկան 35 պատերու հետ: 9.— Վաստակաւոր ռեժիսոր Աշոս Մասաթեանց կը կատարէ «Հին Աստուածներ»ու բուրքերէն բարգնաւորութիւնը: * Ման Լորս Կրեյի, որուն մարմինը այրուեցաւ իր փափաքին հաւաճայն: 10.— Իրագի Զայաւալ բազարը որ Ասորիներու ջարդին մասին բացատրութիւն տալու համար Անգլիա կը ճարտարդիւր, Պերնի մեջ յանկարծանաւ եղաւ: * Պատրիկ կառավարութիւնը Էրնի շխնշանը տուաւ կրքաւոր Պ. Դաիք Դաիքեանի: 11.— Հրդեհ Սկիւսար Աշրգ Թիւրպի մեջ. բազմաթիւ տներ այրեցան, շատեր փրաւորուեցան ու մեկ հոգի վախէն մեռաւ:

12. — Հեղին վարչապետ Մ. Յազարխ, ճեկն. նախարար Մ. Պատանձիզյու ընտանիքով եւ հետեւորդներով Պոլիս հասան «Էլի» յաճանաւով. փառաւոր ընդունելութիւն: * Իսպիոյ արքայական ախպէրիի գործօն անդամ ընտրուեցաւ Ս. Ղազարու Մխիթարեան վանքի միաբաններէն Հ. Գաբրիէլ Լահապետեան՝ հանգուցեալ Հայր Արսէն Ղազիկեանի տեղ: 12. — Մերձաւոր Արեւելքի ծխախոտի համաժողովը բացուեցաւ Պոլսոյ մէջ: 13. — Աղեթաւերիոյ յայտնի թմբակներէն Տօթ. Զօրեան յանկարծաւան եղաւ Աւստրիոյ մէջ ուր զաւցած էր դարձանուելու համար շաքարախէն: 14. — Ստրագրոսիւն բուրժուէն ուխտին. մասնաւոր հանդիսութեամբ Անգարայի մէջ: 16. — Մահ ծերունագարդ հրապարակագիր Իշան Ժիվանեանի (Հորոյ): Երեսասարդ տարիքէն մեծ էր պէտական ծառայութեան, յետոյ լրջաւով արտաքին նախարարութեան իրաւագէտ խորհրդականի օգնական: Վարած է ազգ. պաշտօններ ու անդամակցած Ազգ. Ժողովին: Գրած է ներհուն յօդուածներ եւ ծանօթացաւ մանաւանդ իբր «գրական ուսիկան» չի հանդուրժելով լրագրական սխալներուն: 19. — Ըստ փաշա եւ Թեմի-Փիի Բիւշիսի պէյ Սօֆիա կը մեկնին ուր եղաւ խանդավառ ընդունելութիւն մը: Ըստ փաշա ներկայացաւ Պոլսի մարին ու տեսակցեցաւ վարչապետ Մ. Մուշաթի հետ: 22. — Բայիսքի հրահանգներուն դասավարտութիւնը սկսաւ. իբր հրահանգ անբաստանուած ան Վան Տէր Լուպէ, Թօրկէր, Տիւրք-թօֆ, Բօթօֆ եւ Տակեֆ: 23. — Թուրքիայովար նախկին համաձայնութիւնը հիւնդ սարի եւս երկարաձգուեցաւ: 25. — Հեղին նախկին վարչապետ Մ. Վեհիգէյու Պոլիս եկաւ, հանդիսաւոր ընդունելութեամբ մը: 26. — Ազգերու Ընկերութեան 14րդ շրջանը բացուեցաւ: 27. — Աշխարհահռչակ յերասան Վահրամ Փապազեան հասաւ Թեհրան ներկայացնելու համար «Օրէրո», «Համէր»: 28. — Բունն վիճաբանութիւններ Պոլսի մէջ թերթերուն մէջ Ազգ. Հիւանդանոցին շուրջ: 29. — Ամերիկայի Ազգային վերականգնումի օրհնէր ու հաստատուած է նախագահ Ռուզվելթի կողմէ կը թուի յաջողի. իր գլխաւոր

գիծերն են՝ կառավարութիւնը անգործներուն օգնելու համար տրամադրած է 500 միլիոն տոլար. նախագահը իրաւունք ունի 3 միլիառ 300 միլիոն տոլար ծախսելու հանրային շինութեանց. երեսասարդները ֆալսեմէն դիպի գիւղ պէտք է վերադառնան. բաժանում ունի հիւսիս. որուն հետեւեալով Ռուզվելթ տարը իջեցուց իր արժեքին կեսին. սպէշ 3 միլիառ տոլարի արժեքով. հրատարակել Ազգային Ճարտարաւեսի Վերականգնումի օրհնէ մը (N. R. A.) կապոյտ արծիւի խորհրդանշով. այդ օրհնէր կը տրամադրէ ա) աշխատանքի ծաւերը կարճեցնել աւելի մարդ աշխատեցնելու համար, բ) օրավարձերը աւելցնել, գ) գործարանատէրերը կրնան համաձայնութեամբ բարձրացնել իրենց արտադրութեան գիները, դ) անոնք կարեն զործարանատէրերուն հետ խորհրդակցելով. բանուորներուն եւ գործարանատէրերուն միջեւ բանակցութիւնները կարելի ընել եւ իրաւակցիւր ճարտարաւեսի կանոնագիր պատրաստել, ե) օրհնէին հակառակորդներուն գործունեութեան արգելք լրջաւ: Դիւ հսկայ ծագրին գործարարութիւնը յանձնուած է հանգստեան կոչուած զօրավար Հիւ-Սաւուէլ Զօնարի ու 51 տարու է եւ Ընդհ. պատերազմին կազմակերպած է աներկեան ուժերը եւ նշանաւոր է իբր բացառիկ կորովի մարդ: 30. — Սովիեթական օդաւարիկը Մոսկուային բարձրացաւ 19000 մէթր մթնոլորտին մէջ եւ անքելով հաղորդակցեցաւ վարին հետ: Պալօն ուր կոտրած է Բօթօֆ. Բիֆարի բարձրութեան մրցանիշը շինուած է Ռուսիոյ մէջ, եւ կը գտնուի Բօթօֆիի հրամանատարութեան տակ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 4. — Եռկոստովիոյ Աղեթաւեր բազմաւորն ու բազմունի «Տուրքիկի» գրահանորով ծանուցեցին Պոլիս արքայական ընդունելութիւն եւ տեսակցութիւններ: * Աւստրիոյ վարչապետ Տօթօնու մահափորձի մը հետեւեալով քուէն ու կործակել վիրաւորուեցաւ արձանակի երկու զինակներով, 22 տարու Վիեննայի Ռոսոյֆ Տէրքիլի

կողմէն որ կապ ունի Նազիներուն հետ: Տօգֆու չի սեռաւ, ու ընդհ. պատերազմի մը վտանգը անցնող աշխարհ այդ ամիսը քան Վաշինգտոնի հետեւումով. Տերթիզ դասաւարտութեամբ հիմնական քաղաքականութեան: 8.— Մ. էնիօ որ վտանգաւոր կերպով հիւանդացած էր բժշկուեցաւ: 9.— Թուրքիա Պոլսի կարիքը վերադարձուց 1918ի հաշտութեան բանակցութեանց առէն Արեւելեան Թրակիոյ մէջ մնացած 9 պոլիսական վայրաւորները, որոնք Հանձնաշխարհներէն գրաւուելով մնացած էին Թուրքիոյ մէջ: 10.— Երոպայի վիպրօ Մեկէն. քաղաքին կ'այցելէ Երուսաղէմ եւ Հայոյ պատերազմին: 14.— Թուրքիոյ արտաքին նախարար Մ. Թիքուշեմու Պոլսի կուգայ: 15.— Դերեանիսի քաղաքացի Սոքուր Էնկերմանէն ու Հիւսիսային Թուրքիոյ մէջ: 16.— Երոպայի կայսրը իր պաշտօնականը սակ կ'առնէ երոպայիս խաւանաւորաց մասին Պ. Վաշինգտոնի Սեկրետարիատին գործը կը ղրկէ Երուսաղէմ: 17.— Ստրասբուրգի քաղաքացիները ոչ-յարձակողական ուխտին Անգլիոյ մէջ Մ. Թիքուշեմուի եւ Թիքուշեմուի Սիւրբիսի պէջի կողմէ: Սիւրբիսի սարսափաւոր համար է: 18.— Երուսաղէմի Լիւ Տալօլիսի Պոլսի եկաւ: 19.— Հունար վարչապետ Մ. Կոնստանտին արտաքին նախարար Մ. Գալիսի հասան Պոլսի, յետոյ Անգլիոյ, որիկ վերջ գացին Թիքուշեմուի այցելելու համար այն տունը ուր յետապոյտական իշխան Բաֆօլի ապրած ու մեռած է: 22.— Մ. Թիքուշեմու ուղիակի յարաբերութեան մէջ Մ. Բաշինի հետ, Միացեալ Նահանգներու կողմէ Թուրքիոյ Ռուսիոյ անկախութեան խնդրին մասին: Մ. Բաշինի նպատակն էր կերպով պատասխանել ու Մ. Լիքիլիօսի պիտի մեկնի Աւաշինկոյն իր Թուրքիոյ կառավարութեան ներկայացուցիչ: 23.— Թուրքիոյ նախարար Թիքուշեմուի հիմնական տարիքը: 25.— Տալիսիսի Մ. Տալիսիսի դանիօն Բարիզի մէջ. դանիօնի կապի մէջ Արիսի Սուր: 27.— Պոլսի հասան եւ Անգլիոյ գացին սովիէր հիւրերը նախագահութեան պատերազմական գործակար Զօր. Վօրօշիլօֆի եւ մասնակցութեամբ արտաքին գործերի օգնական Գալիսիսի եւ ուրիշներ:

րու: Հիւրերը ներկայ պիտի ըլլան Հանձնաշխարհի ստանալի հանդիսութեան: Փառաւոր ընդունելութիւն: 29.— Փառաւոր հանդիսութիւններ Թուրքիոյ առէն կողմը Հանձնաշխարհի ստանալիսիւն ստորի: Թերթերը կը հրատարակուին սովորականէն ետեւանիկ ծաւալով: Երոպայի մէջ եւս անօրինակ հանդիսութիւններ: Ժողովուրդը երեք օր խախտմանի մէջ է: Առէն կողմը յուսացող կամարներ, ջահագնացութիւններ, նուագախումբներ. բանաստեղծութիւններ, քաղաքներ: Հոյակապ կամար միւս ալ կառուցած են Բերայի Հայերը Իսթիքալ Զաւսկիի վրայ: Բոլոր վարժարանները կը մասնակի թափօրներուն: Թալիսի ու Պէշաքիսի հրատարակները անօրինակ շեղութեամբ յուսացողուն են: Թուրքիա այդպիսի անօրինակ ու ժողովրդային հանդիսութիւն մը տեսած չէր: Հրատարակութեամբ նաեւ ներսն օրէնք մը: Պատերազմաւոր մասնաւոր շրջաբերականով մը մասնակցութեան կը հրաւիրէր հայ ժողովուրդը: 31.— Մահ փրանսիացի պետական վարչակազմի անձնակազմին Բօլ Բեկըրիի որ 15 անգամ նախարար եղած է: Մարտիկը սովորական Պալատին մէջ: Բեկըրի միտնոյն առէն ընտանաւոր գիտուն մըն էր:

ՆՈՅՆՄԱՐԵՐ

1.— Պէշաքիսի մէջ սպաննուեցաւ Կերոնականի սանտերէն Միհրան Սիւրբաքանի խաբարի «Լիւսան»ի. ուրագործը անցաւ մնաց: 2.— Արաքները կ'ընթացան Պալատին մէջ ու կը յարձակին հրեաներուն վրայ: 3.— Վերջացաւ դատը Օր. Թերթերի որ 70 տարեկան է ու Հիւանդանոցին կ'ապրէր է իր անգին հարստութիւնը քաղաքի կառուածներով: Իրեն համար հակառակորդ կողմը կ'ընէր քի ի գործ չէ իր ազատ կամով նուիրատութիւն ընելու: Օր. Թերթերի պաշտօնական ժամանակն էր Պ. Սեպիսի Պարտեան: 5.— Սեպիսիի մէջ Կալի վարչակազմի ծնած տանը վրայ մարտահաշտ ընտանաւորական մը որունցաւ հետեւեալ արձանագրութեամբ քաղաքէն, փրանտերէն եւ յուս-

րեն յեզուներով. «Թորք ժողովուրդին մեծ վերանորոգիչը եւ Պաշխանեան միութեան ջասագով Կազի Մուսաֆա Քեմալ հոս աշխարհ եկած է: Այս նշանատախտակը գետնդրած է Թորք Հանրապետութեան 10րդ սարեղարձին տոթի»: * Սելսնիկի մէջ բացուեցաւ Պաշխանեան յորրորդ խորհրդածողովը: 7.— Ռուսիոյ մէջ փայլուն կերպով տնտեսաւ սովիէք յեղափոխութեան 16րդ սարեղարձը: 8.— Շֆեյ կերպով տնտեսաւ հարիւրաւեայ յոթեղանը Երուսաղեմի Ս. Յակոբեանց սպարանին որ հիմնուած է 1833ին Չաֆարիա վրդ. (ապա պատրիարք) Կոնստանտինոպոլ: 9.— Սֆրանկոստանի բազարն որ Լասթր Շահ սպաննուեցաւ որուն յաջորդեց իր գաւաղը Մահմէտ Զահիր խան որ 23 տարեկան է: 11.— Սովիէքեաւերիկեան համաձայնութեան նախնական հիմերը դրուեցան շնորհիւ Լիբիլիօֆի որ տեսնէ մը ի վեր կը բանակցէր Ռաշիկէրընի մէջ: 12.— Հիթլեր Գերմանացիներուն հանրապետիկէն կ'ենթարկէ իր հետեւած ֆալսափականութիւնը Ազգերու ընկերութեանէն ֆաշիզմը եւ Գերմանիոյ պահանջած իրաւական հաւասարութեան մասին: Հանրապետիկէն միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց Հիթլերի: 14.— Էջմիածնի Վեհ. Կաթողիկոսը Ս. Կարգի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի սկանակոռ պատուանշանը տուաւ Երեւոյստանի Տիարք Արշակ եւ Միհրան Գարսիկօզեաններուն եւ Յարութիւն Կիւրչեկեանի: 16.— Մահ Պոլսահայ երկարի նշանաւոր փառաւորական Պ. Արեւնակ Մանկասարեանի: 21.— Քաղաքապետութիւնը որոշեց Սկիւսարի հանրակառք երկարեղ միկնէլ Զեկեր Պահիէ: 22.— Անգլիոյ բազարորդ գահաճառը խօսեցին վերջ, աշխատանքական երեսփոխան Մաք Կովին բազարորդի դատաւարով ըսաւ. «Անոր չէ՞ այս ճոխութիւնը երբ այնքան մարդիկ տնտեսութենէ կը մեռնին»: Ասիկա տնտեսական դեպք մըն է Անգլիոյ խորհրարականական պատերազմի մէջ: * Մահ բազմաւեայ ուսուցիչ Արեւնակ Պաշտաստեանի. ծնած էր 1873ին ու երկար տեսն պաշտօնավարած Պերպերեան վարժարանի մէջ: 25.— Տապալեցաւ Արպեր Սարոյի փրանսական դահլիճը. նոր դահլիճը կազմեց Ծօրան: 28.— Ազգ. Հիւան-

դանցի ֆենիչ մարմինը որ ամիսներէ ի վեր կազմուած էր ներկայացուց իր տեղեկագիրը. որ կ'ըսուէր թէ զոյորթին, զեղծում եւ անբարոյութիւն գոյորթին յունի հմէ:

ԴԵՎՏԵՄԲԵՐ

1.— Բունն փոքորիկ Սեւ Ծովու մէջ. 150 հոգի անկայացած. 17 մեռեալ. 300000 ոսկիի վնաս: 2.— Ճարտարունակ հնգամեայ ծրագիր մը կը պատրաստուի Թորքիոյ համար: 3.— Բարիզի Անտեսարանի Սենեակին մէջ բացուեցաւ կատարեցաւ Հայ Տնտեսական Կեդրոնին նախագահութեամբ Ֆրանսայի տնտեսական նախարարին ու մասնակցութեամբ բազմաթիւ հայ տնտեսականներու: 4.— Աղիսայի հրդեհի մը հետեւեալով անբողոքեալը այրեցաւ Պոլսոյ դատարանի պաշտօնատները՝ Ասլիէն, մեծ մասով այրելով նաեւ պաշտօնատները. շէնքը ապահովագրուած չէր. վնասը կը հասնի 4 միլիոն ոսկիի: Բոյերուն մէջ այրեցաւ պահապան Սեմէն. ֆուկ մը որ դաւերը դադարեցան. հրդեհը սկսած է վերստին Էթնիկ աղայի թողած կրակարանէն ցախած կայծէն: Իբր ադէսին պատասխանատու դատարանն ու դատապարտեցան Էթնիկ, Ահմէտ ու Մհմէտ տնտեսականները: 5.— Պ. Հայկազ Վարդանեանի ծախսով կը հրատարակուի Կոնստանտնուպոլսոյ «Գաղափարեայ Երգեցողութիւն»ը Բարիզի մէջ որեւէ կը հասնի Պոլս: 6.— Էրկանիի պատրաստութիւնը հրապարակ եղան ու ծախսեցան անբողոքեալը: 7.— Մահ Անտոն պէյ Կոնստանտնուպոլսոյ գործադատար նախկին խօսիկ Ապարա Հիլմի փաշայի. յուղարկութիւնը կատարուեցաւ Եփսոս մէջ: 21.— Առաջին ձիւնը տեղայ ու լուսաւ Պոլսոյ վրայ: * Զարեհ պէյ Լուսար նախագահ ընտրուեցաւ Բարեգործականին: 23.— Զինուորիկ անբող Թորքիոյ եւ Պոլսոյ մէջ. անբող որ մը հաղորդակցութիւնները դադարեցան ծովու թէ ցամաքի վրայ: 24.— Ֆրանսական երկու կառախումբեր Լանէիի մօտ իրար զարնուեցան ու փշուրեցան. 180 մեռեալ, 250 վիրաւոր: 26.— Ամերիկայի

ԲՈՒՆԵՐՈՒՆ ԱՆՊՈՐՏ

Տօք. Ճեզվենան

Բերա, Միս փող. 19: Հեռա-
ձայն 44258

Տօք. Վահան Բարսեղան

Կանանց ու ներքին
Բերա, Թալա Պաշի, 158
Հարի արարքման

Տօք. Բրբրենան

Մանկաբարձ-կնախնայ
Սամաթիա. Պերթեար Հազար
պէլ փող 21: Հեռ. 23452

Տօք. Յակոբ Կապան

Ահարայ, Ճումնուրիք հաս.
207, Վաւթի արարքման
Ա. յարկ: Հեռ. 79

Տօք. Սազրզան

Հայսար Բաւա, Ուզուն Հաճր
փողոց, քի 38
Հեռաձայն 60673

Տօք. Գ. Փափագան

Բանկալիքի, Համա
երկենեօն հաստի,
քի 14

Տօք. Կ. Բերդեղեան

Կէսիկ Փաւա, Թէպրո հաստի
քի 24: Հեռաձայն
24196

Տօք. Ապառանան

Բերա, Միս փողոց քի 31
Հեռաձայն 40814

Տօք. Սիսան

Ներքին հիւանդութիւններ
Շիւլի, Ապիսի Հուրիք հաս-
տի, 149

Տօք. Մալխաս

Վիւալոյ
Թագսիմ, Ինքլապ արարք-
ման, քի 1: Հեռ. 40625

Տօք. Ա. Խաննան

Սիւրէնի, Թրամպա հաստի
Սթալոնին անկիւնը

Տօք. Յ. Տրաւստեան

Օսման Պէյ, Շաճազ փողոց
քի 76, Հեռ. 42537

Տօք. Էֆեննան

Կէսիկ Բաւա, Բաղնիքին դէմ
քի 70

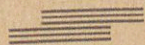
Տօք. Ա. Խալաւան

Թագսիմ, Թագսիմ Բալա
Ա. յարկ, Հեռ. 43822

Առաջնորդ Դեռնիկ Ա. Արեւ. Դուրեան աշուանաւ սպան-
նուեցաւ ինր ոճաւորձ մեղսակիցներու կողմէ որովք ձերա-
կաշունեցան յաջորդաբար: Մահը վայրկեանական եղաւ: Դեռնիկ
Արաւան ծնած է 1880 Յունիստ. 1ին Ապրիլստ. աշակերտած է
Ա. Խաչ եւ Պերկերեան վարժարաններուն ուրիշ վերջ զագած է
18 տարեկանին Արեւաշի Դպրեւանքը, 1901 Մայիս 10ին Վար-
դապետ՝ եղիշէ Ա.ի ձեռնաւք, 1902-1908 քաղաքի Գաւազիւնի,
Պատր. փոխանորդ. Օրենսդրական, Իզմիրեան, Դուրեան, Արշա-
ունի պատրիարքներու եւ Մանկանի Ա.ի տնայապահական շը-
քանին: 1910ին Վարդապետ: 1912ին Էսքիսի Առաջնորդ, 1913ին
Եպիսկոպոս, 1914 19 Պաշխարիոյ Առաջնորդ: Զինադադարէն
վերջ մինչեւ 1922 Իզմիրի Առաջնորդ, յետոյ ինքեւր հովիւ
Մանիսքոյի, եւ Ամերիկայի Առաջնորդ 1931ին: 1925-26ին կը
մասնակցի Լոզանի Եկեղեց. անդամիկ Հատածողոյին իր
պատշաճիւն Էջմիածնի, 1930ին կը մասնակցի Լաւաքի եկե-
ղեց. Հատածողոյին, որուն նախագահ Քեկերպրի Արեւաշի իր
անձնական քարեկանն էր: Ասացած էր շանչախաշ Իզմիրեան
Կարողիկոսն, Յունայ Եւաքիս Գ. տեղեւանական Պատրիարքն,
ինչպէս նաեւ Սեկր Մանկաւիք սուրբական աստիճան: Հեղի-
նակ «Պարզ Բարեկեր, Չորս Աւեստաններ, Միւրսոքեան Խոր-
նոր»ի: Վարած է «Թափնի, Լոյս եւ Տաճար» կրօնաքերքե-
րը: Նահատակ Արաւանին անորիակ յուրախանորսին մը
կատարուեցաւ, մարմինը գնումեղով պահուեցաւ Խ. Հայաստան
դրկուելու համար, աշխարհի բոլոր քերքերը գրեցին այս մե-
սին: Իր ոճաւորձ ձերքակաշունեցան Մարոս Լէյլիկեան՝
Բաղն Հաւանաշի, Եւան Սարգիսեան, Մարքին Մոգեան՝ Սե-
քաստաշի, Յովնանեան Եւրոքիսեան, Հերի Սարաֆեան՝ Երի-
զաշի, Ճան Միւրսեանեան՝ Արաքիւրգի, Միւրսեան Զաքիեան,
Ճան Զաքիեան՝ Կէյիկեցի, Ոսկան Երկանեան, Նիկոլ Օսալաշ-
եան Կովկասցի: Ազանանդէս նաեւ Պոլսոյ մէջ: Դատր սկսաւ
Յունիս 7ին, յաւանաշի քաղաքի վիսան մօտաւորապէս 50
նոցի երկու կողմէն, դատարանը Յունիս 14ին մահուան դա-
տարաւեց Լէյլիկեանը եւ Ն. Սարգիսեանը, իսկ միւս 7 տե-

բաւսանեալներն ալ դասաւարտուեցան 10. 20 տարի բաւարարուեցան, վերաւերնոքեան դիմեմ եւ արքայաւանդները, ժիւրին 11 ժամ անդադար խորհրդակցեցաւ վճիռը տալու համար: 29.— Ռուսական Վարչապետ Մ. Տոմա սպաննուեցաւ աստիճանով Սիւնայի կայարանին մէջ, Բուքարէստի անուն անհետական ուսանողի մը կողմէ, անկողնէն Երկաթեայ Թաք կազմակերպութեան: Մ. Անկիշեւսկի կազմեց դահլիճը որ 5 օր միայն ապրեցաւ: 8000 հոգի ձերբակալուեցաւ, ինք դահլիճը կազմեց Թաքարէստի: Վարչապետին ետք սպաննիչները դասաւարտուեցան ցկեանս թիւաւարտութեան:

1 9 3 4

ՅՈՒՆՎԱՐ

1.— Չնկուեցաւ եւ պատկոթեան անցաւ մոխրաւորութիւնը, որուն գործը պիտի կատարէն ուսիկանութիւնը, բաղաւաղեանութիւնն ու անողջապահական սեօրեանութիւնը: * Բացուեցաւ յեղաշրջումի հետքիւն երկու ձիւղերով՝ քրտական պատկոթեան եւ յեղաշրջումի պատկոթեան: * Օխայի, արշընի եւ Լեւան հիւն չափերու տեղ սկսան գործածուիլ ֆիլո, մեքր ինք չափերը, պարտաւորիչ կերպով Թուրքիոյ բոլոր կողմերը: 4.— Կեդր. Լաւանիստան շէնքը դասական պաշտօնասան տրանսպորտուեցաւ: Հրդեհի վայրէն հանուած խոշոր դրամարկիին պարունակութիւնը առանց ուրիշ վնասի ձեռք անցուեցաւ. դրամարկիին եղաւ 33856 ոսկի եւ թագաւորի թուղթեր: 8.— Անգլիական Սթալիսի անուն փրանսացի ռուս մը 500 միլիոն փրանքի դրամանակութիւն կը կատարէ, Պալոնի ֆալաւաղեանական Բրէսի Միլիտարայ դրամասան միջոցով՝ որուն տեղն էր, կեդր. մարտական տնտեսագ-

րէնով. թագաւորի Լաւանիստան եւ պետական անձերու անունն ալ կը խառնուի գործին, խոսք քերտով դահլիճի տալու, յեղաշրջումական խորհրդներ, ռաիւրներ: Սթալիսի սպաննուած կը գտնուի իր սպարաւսիին մէջ. կիներ կը ձերբակալուի. Թրանսայի համար միջազգային զայրակողութիւն մը կը դառնայ այս խնդիրը: Ընդհարումներ, ձերբակալութիւններ, վիրաւորումներ Բարիզի մէջ: Հրաժարեցաւ Ծօրանի դահլիճը. եւ վարչապետ եղաւ Տարսիս, որուն յաջորդեց Մ. Տոմարի: 11.— Անտառը պարունի Ժօգեփի Պէյքը Պոլիս եկաւ ու Սիւն Գարայի մէջ պարեց: 12.— Աստուգրուեցաւ փրանքիստովիկը հանձնաւորութիւն մը որով Ռուսերը մեկ տարուան մէջ 250 միլիոն փրանքի ներածում պիտի ընեն Լուազազայի մասնատրով: 13.— Թրանքիստը բարեկամութեան խառնակ մը կազմուեցաւ փրանք. խորհրդարանին մէջ Մ. Էնիոյի կողմէ: 17.— Էնթրօս փրանք. մեծ օղակաւոր որ Սալիօնէն Լիօնի կ'երթար, այրեցաւ իր փոխադրած պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններով: 24.— Պոլիսի մերձեց մասնակցիլ Պալանտան ուխտին:

ՓԵՏՐՎԱՐ

2.— Միս Բիւնիի յիշատակին հոգեհանգիստ Սկիւսար Մ. Խաչի մէջ: 6.— Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ վախճանեցաւ Զեղիւստագի Տ. Վահան ֆիլո. Ժամկոչեան որ Օրմանեանի պատրիարքութեան օրերէն կը պատասխարուէր հոն եւ կը հրատարակէր քրտաւարտ ու հայաստան կրօնական տարւածներ: 10.— Պալանտան ուխտը տնտեսագրուեցաւ Արեւիկի մէջ Երկաթալիոյ, Ռուսական, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ կողմէ. Պոլիսի շատագրեց թալուէր որ ուղի պիտի կրնայ տնտեսագրել: 13.— Պաշտօնական վիճակ Վիեննայի մէջ. հաշտման ընկերակցութիւններուն դիմ. 1500 մեդալ: 15.— Անտրիսակ փոքորիկ ու ձիւնաբերի Պոլսոյ մէջ. առեւ հաղորդակցութիւն եւ յարաբերութիւն խառնուած. երկու հոգի մեռած. 3 տներ փրած, զայլեր Պոլսոյ շրջակայիին մէջ: 19.— Պեդիսայի Ալպեր թագաւորը Լաւան-

րէի ժայռերէն վար իջնալով զանկը ջախջախեցաւ ու մե-
նաւ. իրեն կը յաջորդէ զանաժառանգ իջնան Լեօթօր: 21.—
Ա. Ահարոնեան Բարից «Համագգայինին» մէջ ճառախօսած
պահուն կաթնածախար կ'ըլլայ:

ՄԱՐՏ

2.— Մ. Վեկիզէյօս պայքար կը բանայ Յունաստ-
անի մէջ Պաշխանեան Աշխիւն դէմ: 4.— Ման երի-
տասարդ ու խոստմնալից փաստաբան Գրիգոր Գարիպետէի: 6.—
Կրթական նախկին գործախար Քեշիս Կալիպ պէյի մահը:
16.— Վախճանեցաւ Սօֆիայի Տ. Մեւրոյ Ա. Քհնյ. Անտոնեան:
23.— Տօնուեցաւ Պօղոս Պեղազեանի կրթական գործունէութեան
ու իր համանուն վարժարանին 26ամեայ յոբելեանը սպանիչ
պարգոյքեալք մը: Պեղազեան վարժարանը իր քանոնը դարձ-
արդիանաւոր կեանքով հասցունցած է հարիւրաւոր երկուսն ըն-
թացաւարներ որոնք կարեւոր դիրքեր կը գրաւեն ամեն տեղ:
25.— Տօնուեցաւ Հեղին հանրապետութեան տասնամեակը Ա-
թէնքի մէջ, մասնակցութեալք բոլոր պատմաբանութեան: 27.—
Մոսկուայի մէջ կը զնահասունի նշանաւոր հայ 30ամեայ
գիտնական Էզազ Աւարսեան որ զուակն էր բուրժուայի խեղճ
հողագործի մը եւ շատ բշտաւորութեանց ենթարկուած. նշանա-
ւոր է բնագոյի մասին իր հնարած տեսութիւններով: 28.— Սով-
եթական նոր օրապարիկ մը բարձրացաւ 21 Քիլօմէր, հաս-
տատեցով նոր մեղանիշ մը: 29.— Պոլիս հասաւ ամերիկացի
սնանկ դրամատէր Ինտոյ հեղինական Մայօրիս նաւով. քեռ
ցանախ չէրաւ, բայց ձերբակալուեցաւ դատարանին որոշումով
եւ յանձնուեցաւ Ամերիկայի:

ԱՊՐԻԼ

2.— Ռուսիոյ թմիչկները կրցան կէս ժամէն
դարձանել կրիկը, 200 հազարէն 1 համեմատու-
թեալք քորովոյ շնչել տալով հիւանդին: 3.— Բարեգործականը
վարժապետանոց մը կը հիմնէ Եփեսոսի կրթական հաստատու-
թեան կողմին: 6.— Տաղանդաւոր ջութակահար Եղմարդ Մար-
կոսեան իր տարեկան նուագահանդէսը կուսայ Իւնիօն Ծրան-
սէգի մէջ: 7.— Աթէնքի սովիէք դեսպան հայազգի Դանիթեան

Վարչապետի դեսպան կը նշանակուի: 8.— Ծաթնի հոշակա-
ւոր Քիլիսիսի արդեան Սարօ մեռաւ. Սիկապորէն կը մեկնէր
Բարից միջազգային արդեանութեան մէջ ծաթնը ներկայա-
ցնելու համար նախառակ իր փախափին, որովհետեւ չէր ուզէր
ծաթնէն ու իր սիրունիկին հեռանալ Սարօ շոգենալին մէջ
անհետացաւ անկերապարձ կերպով: 12.— Հանգիստ Պոլիս
րիոյ ծերունագարդ տապալնորդ Աստիանոնու Արեպա. Յովա-
կիմեանի Սօֆիայի մէջ. փառաւոր յուղարկաւորութիւն. մար-
միկը Պոլիս չփոխադրուեցաւ, այլ քաղուեցաւ Սօֆիայի ազգ.
գերեզմանատնը սոժանաբար: 13.— Օր. Դոնարիկ Գարիպ-
եան երգահանդէս մը տուաւ Իւնիօն Ծրանսէգի մէջ: 18.—
Պերլինի դեսպան Քեմալէսին Սաւի փաշա մեռաւ. մարմինը
Պոլիս փոխադրուեցաւ: 20.— Հարիւրամեայ յոբելեան Դուս
Դաթուի Դուրիս Ս. Գարնիսին եկեղեցոյ: 21.— Չեյիւսիկին
նուական բեւեռախոյզ նաւուն արկածակները ազատոյ օդա-
նաւորները հոշակուեցան Սովիէք Ռուսիոյ հերոս Յուշար-
ճան մը պիտի կանգնուի Մոսկուայի մէջ ի յիշատակ այդ ար-
շաւանին: 26.— Բասն թմիչկներ Քաղ. Ժողովին ներկայա-
ցուցին Հիւանդանոցի բարեկարգութեան տապալն մը: 27.—
Նշանաւոր խմբախար Բոօֆ. Մոնիէսիսեան մեծ յաջողու-
թեալք տուաւ իր նուագահանդէսը Ծրանական Թատրոնին մէջ
դժուարին յայտագրով մը որուն մաս կը կազմէր Պեթիօլէնի
Ծրդ սեկեօլին: Լաւագոյն յաջողութեալք Կիրակի օր դարձ-
եալ կրկնել նոյն նուագահանդէսը: 28.— «Թայնզ» հրատարա-
կեց Պաշխանեան ուխտին կցում զաղակ Բոթօֆօր:

ՄԱՅԻՍ

1.— Իշ դրամատներ Դալարիոյ մէջ մասնաձիւղ
մը բացաւ: 2.— Ծրանաւ մեծ յեղափոխութեան
մը վստկըր անցուց Մայիս 1ի տոթիւ: * 70 ամեայ Տօֆ. Վ.
րօնօֆ անուանացաւ Պոլսէքի մէջ 21 տարու օրիորդ Հիլիս
Եփարցի հետ: 4.— Բուռն կոխները վերական Հիլագի ու Եե-
մէնի միջեւ: 5.— Հեղին Պատերազմական նախարար Զօր. Քօե-
սիլիս Պոլսոյ ու Անգարայի մէջ: 6.— Ծրանայի ու Ամերի-

կայի մէջ փայտն հանդիսութիւններ եղան Ծրանագի նշանաւոր յեղափոխական ու Աւերիկայի ազատագրութեան հերոս Լաֆայէթի մահուան 100 ամեակին առթիւ: 11.— Աւանդական հանդիսութեամբ տօնուցարար Ազգ. Հիւանդանոցի 103րդ տարեւարձը: Հանգանակուեցաւ 1000 չեֆի փայտի փոխարժեք, բաժակաձառները յարսանուեցան: 19.— Յեղափոխութիւն Պոլկարիոյ մէջ, Մ. Մուշակոֆ պաշտօնակ, վարչապետ՝ Բիւսոլե Կորկիեֆ, Սօցրանիէն լուծուած, պատերազմական վիճակ. բոլոր կուսակցութիւնները ջնջուած: 20 — Ըստ փաշա Գալստիսի մէջ հիւանդանոցի կասարեց հիւսուածեղենի գործարանին: 21.— Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ տնտեսական քաղաքականութեան ժողով: 22.— Այրեցաւ Եիֆակոյի աշխարհաճոյնի սպանակոցը իր շրջակայքով, 10 միլիոն տօլար վնաս: 30.— Մահ ծովակալ Թօկոյի, յաղթական հերոս 30 տարեկան տնտեսական Զուշիւնայի ձախաձայնութիւն եւ Բորքարթի:

ՅՈՒՆԻՍ

1.— Եկեղ. Երաժշտականութիւնը որ դաշնաւորուած երկաձայն երգեցողութիւնը երկար աշխատեալով, Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ մէջ կատարեց առաջին տարեկանի պատարագը նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին եւ պատարագէ Աստուծոյ Արեւոյ: Պատարագին ներկայ էին Իսաֆ Վասո, Թատկոյի Տիրոջ պէյ, Պիսեկ եֆ. Գորսոյի եֆ. Բարսեղապետ Եսայի Բաշալի եֆ.: Միութեան նախագահին է Հնայեան Ս. Վ. Պատրիարքան: 2.— Բեշարէի մէջ 150 տունոց ազգական գիւղ մը ահեղացաւ. երկարամի աստիճանով ձեռնարկուեցաւ եւ գիւղը իր կենդանիներով ու տներով ներկայութեան մէջ կորսուեցաւ, գիւղացիները նախապէս փախած էին: 3.— Վախճանեցաւ Զերիգիւղի ֆարոգի մը Կոն. Ժող. Ստեփանոս Տաճար Եպիս. Պատրիարքան որ աստիճանով մը ի վեր անողոք հիւանդութեամբ կը դարձանուէր Ծրանական Հիւանդանոցին մէջ: 4.— Հոգակաւոր ջութակահար Հայֆեց իր մեկ ձառնին մէջ մեծ յարգանքով կը խօսի իր հայազգի ուսուցիչ

Քոթ. Եւրպատեանի մասին: 5.— Թուրքիա առաջարկեց Չաֆֆալի ներդրող անդամներ եւ ըստ սցենարի 1923ի Լոզանի Դաշնագիրը: 9.— Պարսից Բիգա Եւրո թուրքիա այցելութեան առթիւ անցաւ քրտական սահմանը, օդակաւ մը երթիւրեցաւ իրեն, ամէն ֆալսի մէջ յաղթական կարեւորներ շինուեցան, Պոլսոյ մէջ բնակեցաւ Տօրնապաշտօնի պաշտօն. նշանաւոր էր կարեւորի կարեւորները, որոնց մին պարսիկ գաղութին կողմէ շինուած երկուստեամբ Պարսկաստանի Պ. Արաւ Եւրոպայի, կարեւոր վերահսկողութիւնն է Դաշնակի պատմական դրան: Մոլայի ջախագիւղութիւններ տեղի ունեցան: Եւրո 10,000 ոսկի նուիրեց Կարմիր Մահիկին: 21 or Թուրքիոյ մէջ մնալի վերջ մեկնեցաւ Պարսկաստան իր եկած ցանկային ձառքով: 10.— Մահ հակաժողովի ծառք վաճառական եւ պատրաստուած ազգային Մուրաթ Գալստեանի: 15.— Տիկ. Բեշարէան անուն կին մը Եւրո հիւանդանոցին նուիրած է 50000 ֆրանկ, երբ Ազգ. Հիւանդանոցը կիսական ազգային մէջ է: 16.— Մաքս Պեր յաղթեց Բաւնեղայի. աշխարհի կոփարտութեան արտադրանքներով խելով անոր ձեռքին: 18.— Գորպիի (Աւերիկա) մէջ Տիկ. անուն 24 տարեկան կինը մեկ անգամէն ծնաւ 5 աղջիկ գաւակներ որոնք բոլորն ալ առողջ են, միւսին հիւսն տեսնուած չէր աշխատեց իր քաղաքներին: 19.— Եւրոպայի գրագիտութիւն Տիկ. Զապէլ Զ. Աստուր որ կարողութեան ապագիւղեան շրջան մը կ'ապրէր, տնտես Բեշարի իր բնակարանին մէջ: Աղջիկը Որ. Էմիլ Զ. Աստուր յաղթեց իր ինկաւ պատմականին: 22.— Հարիւրամեայ յոբելեանի տօնակատարութիւն Գորնոյիցիներ Եւրոպայի Ս. Սալ եկեղեցւոյ: 23.— Մահ Մալոյ Տեւոթեան վաղեմի պաշտօնակ Եւրոպայի պէյի որ Հալիսի շրջանին ի վեր կը ծառայէր իր Պոլսոյ Մալոյի տօնին: 28.— Եւրո գրագիտութիւն Տիկ. Զարուի Գալստեան (Եւրոպայ) Եւրո Եւրոպայի Պոլսոյ ժողովներ: Պարսկաստանը կը մասնակցին Զիւրնուի հազարամեակի մեծ հանդիսութեան: 1.— Ընթացութիւն Հիւրիի դէմ յարձակող զուգորդութեան մէջ. Հիւրիի զուգորդութեան հրամանատար Բոքիւ, նախկին վարչապետ Եւրոպայի եւ իր կինը

սպաննում Հիքրերի ձեռքով. ընթացությունը քանի մի ժամ-
նակ մեջ զույգ Հիքրեր. բազմաթիվ ընթաց գործարարներ
հրազանագար կղան: Փոխ Զաքեն հախազան Հիկեկուրի
միջանոսները ազատեցաւ սոյն մահ: * Մահ աշխարհի
սակեկե ծեր մարդուն Զարո աղայի. ծնած էր 1777-ին Պի-
լիսի Միւսկեր գիւղին մէջ ու 18 տարեկանին Պոլիս գալով
աշխատեց Եկեղեցի գործակալին. Օրթոքոյի ու Թոփնակե
նկիւններու շինութեանց. աւուսնացած էր 13 անգամ եւ ու-
նեցած 13 զուակ, որոնց հինգը աղջիկ. ունի 29 թոռներ. ձաւ-
քորդեց եւ ցուցարարեցաւ Աւերիկա, Անգիլա: Իր սիրեն ու
թոքերը պահուեցան սոոյն զաւակն քակարանին մէջ: 8.—
Պոլիս Հայերը կը ձեռնարկեն օղակաւ մի կուրծքու Թու-
րքի թանակին, հախազանութեան՝ Արաւ Կեարեանի, Սար-
գիս Գեանեանի, Արիս Ինձիճեանի, Սիսակ Աղարթեանի,
Կարապետ Արզնեանի, Գեղամ Գալաֆեանի, Վահան Տիֆ-
նեանի, Գեորգ Մալիսեանի. Լեւոն Զիլերի: * Վեդարի տա-
լութիւն Տ. Զարեայր Ա. Բնկ. 13.— Բացում Պերպերեան
յուշարանին Պաղար Պաշի իր շիրիւնի վրայ մասնաւոր
հանդիսութեանը եւ պատարագով. որ տեղի ունեցաւ Ա. Խաչ
եկեղեցոյ մէջ. պատարագեց Զարեայր Լորապակ վարդապե-
տ. որ քարոզեց. խոսեց թաղութեան. շիրիւնի վրայ ոխա-
զանութիւն: 16.— Մահ խոստմանից գրող Օր. Եւսարդ Յով-
հաննէսեանի, անձնուր ուսուցչուհի, ընթացաւորս Պերպեր-
եանի, ուսանող ստանկարմարական հաւաքարանի. ստորագրած
է գոյքի ու խոր գրութիւններ. իր կախարհաւ մահով մեծ
կորուստ մի կ'ունենայ հայ իգական սեռը: 24.— Պեսական
բարձրաւորան պաշտօնատէր ու Բարիքի կախիկն դեսպան
Սալիկ Միւսկի փաշա «Ճիւղնորիք» քերթին մէջ սկսաւ
հրատարակել յօդուածաշարք մի թուրք եւ հայ յարաբերու-
թեանց պատմութեան մասին: 25.— Ընթացություն Աւստրիոյ
մէջ. վարչապետ Տոլֆու սպաննում. զննապետ Զեյ գերի
թնկում. ընթացությունը զույգեցաւ. ընթացներուն պէս էր
Հոլլանդի, իսկ Տոլֆուի սպաննիցը Բլանկոյն որոնք էր-

կուսեւ աշ կախարհական հանուեցան: Բազմաթիւ ձերբակալութիւն-
ներ ու քաղ. շփոթութիւններ: 26.— Վարչապետ մեջ, ան-
հիշեան շարժակարարի ընկերութիւն մի բացաւ զեղեցի-
քեան մեղում մի, որուն սոսկութիւնը շահեցաւ Օր. Սիլի-
Տեր Արախանեան: 30.— Աւերիկայի երիտաւոր արձանա-
գործ Ռոքեն Հազեանի յանձնուեցաւ արձանաշինութիւնը Ա-
ւերիկայի Ազգ. վերակազմեան վարչութեան պէս Չոր. Զօնա-
նի: Հազեան ծնած է Աւերիկա. որուն նշանաւոր արձանա-
գործներէն է:

ՕԳՈՍՏՈՍ

2.— Գերմանիոյ հանրապետութեան Ա. Լա-
յազան Ռարալիս Հիկեկուրի մեղաւ:
Վարչապետ Հիքրեր զանգիւնն որոշումով հոյակապեցաւ միւս-
նոյն ասեւ հանր. հախազան, մասնաւոր օրէնքով մի որուն հա-
մաձայն վարչապետութիւնն ու հանր. հախազանութիւնը կը
միացուին: 15 օր սուգ պահուեցաւ Գերմանիոյ մէջ: Ծնած
էր Բօգեկի մէջ 1874 Հոկտ. 2-ին: 3.— Մահ ազգ. նշանաւոր
քարեւոր Տիւր Կարապետ Մեյֆնեանի, որ իր հանգուցեայ եղ-
բորդ հետ վարած ծխախոտի առեւտրական ու արդիւնաբերա-
կան հաստատութիւնները հախազան հաշմանաբար եւրո-
պէի վերջ. անբողջ հարստութիւնը կսկսած ու յաւաքուցած էր
ազգային պաշտօնական ու քաղաքական հաստատութիւններու:
Յուշարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երուսաղէմի Թորգոմ
Պարիսի հախազանութեանը, հանազային անօրինակ շու-
քով. ներկայութեանը 6000 հոգիի, Աղեֆաւորի մէջ: Դաւ-
թանական խօսեցան Թորգոմ Պարիսի, Ռիկան Մարտիկեան,
մարմինը կը իրաւորուի Կիւրոս ու հաստատուեալ են հան-
գուցեայ եղբայրները Մեյֆնեան մեծ հաստատութիւնը: Իր
հարստութիւնը գրեթէ 600,000 անգղիական ոսկի անբող-
ջութեանը կսկսած է քաղաքական հաստատութիւններու:
10.— Ինչ Եօրի շրջակայքը անօրինակ քաղ. շուքին մէջ 45
ասիական, 1500 հոգի մեղան ասիական, Եփսոսի մէջ կատար-
վութեան հրահանով սպաննուեցան երկու միջին կենդանիներ

որով՝ սափեմ մահաւերձ էին: 14.— Վարչապետ Ըսեք փաշա հիմնարկէր կասարեց Պագրգիւղի կտաի գործարանին կից նոր բալիոնին: 15.— Ըսեք փաշա նախագահեց Իզլիթի բողոքի եւ Բաշապահեցի շիշի ու ապակիի գործարաններուն հիմնարկեցներուն: 16.— Վարչապետը Զօնկուչսափի մէջ հիմնարկէր կասարեց արուեստական ակրասիսի գործարանին: * Մահ Պօղոս Պէյ Տասեանի, բոռ Արֆուի վառօղակէ Յովնանեւ Պէյ Տասեանի: 18.— Բացում Լեզուական Բ. Հանածոդովին Տօրնապահեցի պաշտին մէջ. ներկայութեամբ Կազի եւ Ըսեք փաշաներու: Խախազան ընտրուեցաւ Քեսպիս փաշա: Բազմաթիւ թեզերու կարգին, իր թէզը կարդաց նաեւ Փրօֆ. Յակոբ Մարտապեան, Պ. Պէտրոս Կարապետեան եւս կարդաց երկու ռսանաւորներ: Հանածոդովի փակուեցաւ արեւոյս 23ին ընտրեցի վերջ նոր կեդրոնական մարմին մը: 19.— Սովիեթական Քրասին ստանաթիկ նաւը յաջողեցաւ ազատել Վրանկի կղզիին վրայ գտնուող սովիեթ գիւնակներուն հետագօտից մարմինը որ երկու տարի մնալու համար մեկնած էր հոն թայց չէր կրցած վերադառնալ ազատարար նաւերը շրջապատող ստորերուն հետեւանով: Գիտնականները հիւնց տարի մնացած էին հոն, մասնուած խիստ ողբալի կացութեան: 26.— Իշ Պակֆասին իր տասնամեակին առթիւ Կարաքաս Սերայի մէջ թացաւ յուշանակներ մը: 27.— Պաշտանեան ողիւնկիականը թացուեցաւ 20000 ներկաներով Չադրեպի մէջ: 30.— Օղանաւային մեծ տոն: Հանրաթիւը 10 տարուան մէջ 50 միլիոն ոսկի նուիրած է օղանաւորութեան: * Հարիւրամեակ Հարպիէի գիւնոտրական վարժարանին. մեծ հանդիսութիւններ: 31.— Մեկ միլիոն աշխատանքներ գործադրուի ձեռնարկեցին Աւերիկայի մէջ:

Ժ Օ Ձ Է Ֆ Զ Է Պ Է Ե Ա Ն

ՎԱՃՍՈՒԱԿԱՆ ԴԵՐՉԱԿ

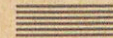
Կը գոնացնէ ամենեւն ցրեանաշակները

Ղալաբիա, Հարանքի փողոց, Սելանիկ խան, բիւ 1

ԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՌԻԿՆԵՐ

Ե Ր Ե Կ Ա Յ

Ճամբաները հիւանդ են այս իրիկուն, ո՛վ սիրտս:
Պողոտաներուն վրայ հրեշտակներ զոհեցին ու ծառերուն ետին
կտրուած բալասանի տունկեր արիւն կը մաղեն:
Թոյն կայ ջիղերուս մէջ: Հրթիռներ, պտուղներ, մազի խուր-
ձեր նկարներու վրայ կը դեղինին:
Ու ժամերը սիրտս մտիկ կ'ընեն:

Մութ մանիշակներուն վրայ սրինգներ լոցեցին: Պզտիկ եր-
կինքներ աւագաններուն խորը բռնկեցան ու ծիրանի ցանն-
ցին: Պզտիկ ծովեր հայելիներու մէջը մարեցան:
Մահիկի մը սիրտը կը հանգչի գլխուս վրայ:
Մինակ եմ աստղերուն հետ:

Եկեղեցի մը կը տժգունի ստուերին մէջ: Երկու ծաղիկ ցան-
կապատի մը առջին, Յիսուսի մը պատկերը կը պագնեն:
Ովսաննա առաջին ջահերուն ու վերջին մայիւններուն, ով-
սաննա ոսկի ոստերուն եւ գոցուող թարթիչներուն:
Մինակ եմ աչքերուս հետ.—

Սնոնցմէ ահա երգ մը կը բխի ու հեծեծանք մը, մահամերձ
կարապ, կը յամենայ դեռ շրթունքիս վրայ:
Աղմուկները քիչ քիչ իրենց թեւեակները կը ձգեն:
Ո՛վ թռչուններ, մթութիւն ու խաչելութիւն:
Ու տակաւին ճամբաները հիւանդ են այս գիշեր, ով սիրտս...

ԱՆՏԻՊ ԷՋ ՄԸ ՎԱՂԱՍԵՌԻԿ ՆՈՒԱՐԴԻՆ ՕՐԱԳՐԷՆ

... 31 Օգոստոս.

Տարի մը առաջուան Օգոստոս 31ի տխրագոյնցիկ բաժանման գիշերը մտաբերեցի... որքան անուշ է օրերու յի առաջը կեանքիդ ամէն անցքերով մտաբերել այսպէս թախտոտ գիշերով... ու երբեմն կարծես հրճուանքը կը պակսի կուրծքիդ տակ երբ այլեւս կ'անցնին անոնք, այսպէս յամը ու մոլոր, երբ մանաւանդ նոյն են օրերը, նոյն՝ անխուսափելի ու դժնէ բաժանումը.. բայց հիմա ի՞նչ հոգիով, ինչ բարի նուաղուն հոգիով հեռու եմ իրմէ...:

Ու այսպէս տառուա՛ն մը սիրոյ, քնքուշ սիրոյ, պատմութիւնը մեր հոգիներուն կը ձգենք յիշատակի քաղցր փնտռութիւն անելի խողովուն վարդեր կարծես փայփայած...: Ահ այն սարսուռն սաղմը, այն մոլեխինդ խմող

հոգիի մը գինովութիւնը աչքերուս՝ ու այն երազական տեղը համբոյրին...:

Իսկ հիմա՛ երբ անոնք մեծցեր են !!! սա հոգիիս թախտոտ տրտմութենէն ներս կարծես մանկականներու լքուած փայփայանքն են, այնքան յուսկած կարօտի հեշտին արցունքէն...:

Հիմա ի՞նչ մը եղեր է հոգիս այս միայնակ օրերուն՝ երազանքի գինովութեան օրերուն... ի՞նչ մը կը փնտռեմ. ժպի՛տ մը թէ՛ արցունք... քաղցր է լո՛ւին կայլակումը անոնց երբ անոնք համը կը հոսին հոգիիդ խորունկ սէրերէն... ու ժպիտը կ'երազկոտի, թախտութիւնը կ'առնիքնէ զայն... Ահ երազանքը աչքերու քերթուածին, երբ մութ ծարիրին տամկութիւն մը կը սողոսկի, ու անոնց շիթերը ոսկի ու համբոյրի դալուկը տեսակ մը երազ՝ անհուն գորով կուտան շրթունքներուս սարսուռին: Ա՛հ եթէ քովն ըլլայի...:

ՆՈՒԱՐԴ ԵՌՈՎ ՀԱՆՆԵԼ ՍԵՍԱՆ

ՄԵԿՆՈՂ ՆԵՐՈՒ ՆՇԵԱՐԿԱՐԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՓԵՐԷՆ

Երկիրը, ուրկէ ես կուգամ, լեցուն է իշխանութիւններուն երազանով: Այնտեղ սիրք հասուն պսուղի մը պէս միշտ կ'արեւնի մարմանդին վրայ. բայց ի՛ր վերք մի՛շտ կը բուծուի փայփայող գեփիւռէն...

Օրհաններուն արցունքները, գերեզմաններու ժպիտները այնտեղ կը փոխուին բոչուններու, ծաղիկներու եւ բիթերներու... Ու կիները սեւ աչքեր ունին եւ խառնեա՛ւ ծամեր ու աղանիներու ձիւնը կը հանգչի շուշաններու բեղմնափոշիին վրայ:

Երկիրը նման է պարմանութիւնի մը. որուն ուտերը ծածկուած են յաւերժական շղարով: Եւ ի՛ր յորդուն սփնքները, որ կը խեցեցնան հովերուն դեմ, նման են երկու կաթնա՛ւէ գետերու, յաւիտեապէս մաքուր:

Այնտեղ խիստ քիչ է եղանակը թէ խաղաղ, լեռներու, դաշտերու, պուրակներու մէջէն միշտ կը տեսնեմ լճակը. որ կապոյտ փերթուած՝ ի՛ր սիրեցող կը հիւսէ երկնքին տակ:

ԱՐՄԷՆ ՏՕՐԵԱՆ

ՄԵԿԵՆՈՂՆԵՐՈՒ ՆՇԽԱՐՆԵՐԸ

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԱՂՕԹՔ

Մա՛հ, բեզ եղբայրքե՛ն կ'ողջունեմ այս մահամերձ մայրամուտին մէջ:

— Քե՛զ կ'ընծայեմ հոգիիս մոխիրն ու ծաղիկը, իմ սիրահար շրմներուս փրմուշը եւ իմ գերազոյն լուսնինս ..

Ծորէ հոգիէս ներս վարդեր, երդումներ, անմահ համբոյրներ Տո՛ւր Անհու-
նին երգն ու աղօթքը, անչափելի անդունդիդ խորհուրդը ու բու հեռաւոր աղ-
բիւրներուդ հեծեծանքը..

Հովը կը փչէ, երկինքը կը մեռնի արիւննալի օրհատով մը... Ու ես կը
սպասեմ դեռ բեզի այս ցաւագին ափունքին վրայ, նակատս չինջ, աչքերս
պայծառ, եւ հոգիս յորդած անսահման հառաչանքով մը...

Երկարէ ինծի շուշանի պէս քաղցր ձեռքերդ, օրհնէ՛ զիս յախտնաւոր
ճառագայթով մը եւ ալ համբուրեմ բեզի, ո՛վ իմ միակ եղբայրս..

[Անխալ]

Մ. ԶԱՐԻՖԵԱՆ

ԱՇՆԱՆԱՅԱՆ

Վայրենակոծ գիշեր աւան, — լուսնային
Ուր ծառուղին կը բաղցրանայ իր մահով...
Ուր աչկերու խորն անգամ խույ, հիմա հո՛վ
կայ, — Հեհեւիլ դեռ միգանոյց մուսային...

Ու դէպի բեզ խելախորոյս վազել, ծո՛վ,—
Հեծանք ձրի՝ մահաւոյտ ծառուղին...
Անցեալ զանգներն ամէն մեխած, չախալին
Յուսավառի՛լ ու փափիլ քախիծով...
Ու յաւերժին պարսպներուն դէմ առնել
Արիւնելէ վերջ մեր նակաւն անցիկսդ,
Անեղբուրեան դաշտերուն մէջ զոնէ հե՛ղ

Մ'ընդունուելու շնորհք բնդունել, ու երազ
Ձեռքերել շիբ շիբ՝ աստղերէն աղօթում
Վերհերուն վրայ, որ խոսի հունձի առջ Աստուած...

Գ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(ԱՐՁԱԿ ՔԵՐԹՈՒԱՄ)

Բոլոր մեկնող, ան հետացող բաներուն տրտմութիւնը կը
ծորի ու կը ծաւալի հոգիիս մէջ:

Վառ վերջալոյս մը, որուն
կարմիրը տակաւ կ'անսարանայ
ու թերթ թերթ կը թափի հորի-
զոնն ի վար:

Կը լսեմ սիրահարի մը յուսակոտոր
հեծեծանքը՝ որ կը խառնուի առուակի
մը դղրչիւնին ու կ'անհետի եղեգնու-
տին խորերը:

Կարօտ կայ ու թախիծ՝ իր հոսու-
մին եւ իր սրտմօտիկ թրթռացումին
մէջ: Կը թուի քաղցր գոյութեան մը
բաժանումը հոգիէս, բաժանում մը՝ որ անուն չունի, եւ որ
սակայն կը համակէ էութիւնն, խոր, անբացատրելի զգա-
յութեան մը սարսուռովը:

1934

Թ. ԱԶԱՏԵԱՆ

ԵՍ ՄՆԱՄ ՔԵՁ ՄՕՏ...

Սա սեռ օրքներուդ մեղրի պէս որ կը հասնի շուշով եւ
որուն ծառուր սակայն չի մարի երկար:

— Որովհետեւ երբ օր մը մեկնիս, իմ իօխան, կ'ուզեմ նո-
րէն որ ես մնամ քեզ մօտ:

Պահէ իմ տեսիլք բիրբուր խոր, ինչպէս գուլալ ջուրի մէջ
տուտանի ստուեր, որ կը սարսառայ ու չի ջնջուիր սակայն:— Ու-
պէս զի եթէ երբեք մեկնիս, ով իօխան, կ'ուզեմ որ նորէն ես
մնամ քեզ մօտ:

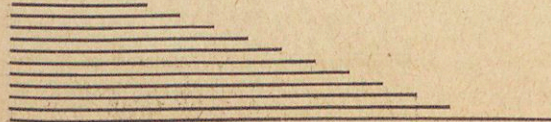
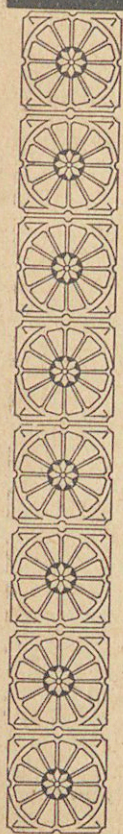
Ընդունէ զիս ինչպէս եմ, հիւրի նման որ գիշերը կուգայ
եւ չի սպասեր անգամ լուսնալուն:

Կամ զոնի պէս որ արիւնի աստուածներուն է հաճոյ:—
Միայն քէ. ով իմ իօխան, եթէ արդէն կը մեկնիս, ես մնամ
քեզ մօտ:

ԱՐԵՂ ՏԻՐԱԶԱՆ

ՀԱՍՏՆԱԲՈՅՆՆԵՐՈՒ ԱՆՊՈՒՐ

Ասամնարոյժ Տօք. Ա. Գիթապեան Գ. Գիդ ելեկտրոնի Սիւրէյա արարման	Ասամնարոյժ Տօք. Ա. Խիւսովեան Բանկայի Համաւ Հալաւեար Կազմաստէի 197 Պարսիգպանեան արարման քիւ 1
Ասամնարոյժ Տօք. Վ. Մալխասեան Սուլթան Համաւ Շիրին խան	Ասամնարոյժ Տօք. Լ. Գալոբեան Պալազի Օգնուար պաշի 79
Ասամնարոյժ Տօք. Մ. Մարտիրոսեան Փագսիւմ Համալաք փողոց Ոսկեբերան արարման քիւ 4	Ասամնարոյժ Տօք. Թ. Բեօշեան Զարբ գաբու Մախանրար քիւ 44
Ասամնարոյժ Տօք. Կ. Գ. Մակար Բերա Երրորդութիւն Եկեղեցիին Բալի Նելիգասէ փող. քիւ 23	Ասամնարոյժ Տօք. Նուպար Օսեան Բանկայի Համաւ Երկեմօն հաս. քիւ 52
Ասամնարոյժ Տօք. Գ. Թ. Սիւրենեան Սինեմ Բէյ Ալեմսար գաւէ արբ. Բ. յարկ քիւ 4	Ասամնարոյժ Տօք. Օ. Մարտիրոսեան Պոլիս Զարբ գաբու Շարֆ Էլի
Ասամնարոյժ Տօք. Լ. Միհայելեան Բերա Խոթիկալ հաս. Պէօլիս Բարմա գաբու 4	Ասամնարոյժ Տօք. Տ. Մարգարեան Քարաւէյ Հալիլ փաւա փող. 16 Ինքիպան խան Բ. յարկ քիւ 7
Ասամնարոյժ Տօք. Ն. Ուզունեան Բերա Ալթընըր Գալիլ փող. քիւ 1 Հեռ. 44273	Ասամնարոյժ Տօք. Ն. Գառապեան Պանչէ գաբու Համիսիէ հաստէի Պէշոլ աղղը 53 Հեռ. 20942
Ասամնարոյժ Տօք. Գ. Պեղեան Եկեղեցի Զեմէթիէ Էալը փող. 19	Ասամնարոյժ Տօք. Վ. Պալապան Սամաթիա Սուլու Մանաքր քիւ 16

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

ԵՒ

ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ

ԱՂՕԹՔ ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Տառը տա՛ր լոյսին մէջ. հնչեցո՛ւր երգի պէս,
Թո՛ղ սեւցած մետաղին դառնայ փայլը վրճիտ.
Մատնէ՛ մատ սահեցո՛ւր խորհուրդի մարգարիտ,
Թո՛ղ մատենանը բացուի ջերմաւէտ իմ շունչէս:

Պանծացո՛ւր գաղափարը մութէն անցեալին,
Ո՛վ Աստուածը լուսեան, ծնծղաներ փոթորկէ,
Խնչ պարտէզ էր առկախ երկինքէն արծաթէ,
Երբ ձեռքերը սիրոյ աղօթքով ձոյլ էին...

Սիրտէ սիրտ կը հծծեն շրթունքները քարէ.
Ու դէմքեր կը բացուին ու բիւրեր կ'երագեն.
Արեւին օրհնութիւնն իր բուրվառը կ'այրէ...

Տո՛ւր բառեր դիւթանքի որ օծուած են լոյսէն,
Ու թո՛ղ երգը հիւսուի աստղերու բոցին հետ
Գիշերի՛ն, Պաշտումին, Աղօթքի՛ն կրկնաւէտ...:

ԱՐԱՆՆԵՐԻ ԱՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՊՐԱՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՏՈՒՄԱՐԾԱՅԻ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔԸ

Կեսարիայէն 39 քիլոմէթր հեռու, հարաւային արեւելեան կողմը Արծիասի հարթ գաշտին վրայ քառանկիւնաձեւ կառուցուած է (Կնդոսկաւիս) — Կիլիսիոյ գաւառակին Տումարձայ հայաբնակ և հայախօս գիւղը՝ որու աւերելա՛յարը՝ ձորի մը մէջ հիմնուած էր Ս. Աստուածածնի հոյաչէն և փառապանծ վանքը: Օղը քաջառողջ և հովասուն՝ դիրքը բարձրահայեաց ծովու մակերեսէն 1450 մէթր բարձր, ջուրը վճիտ և քաղցրահամ, երկնաբերձ բարտինեւրով, ոստախիտ կաղնիներով շրջապատուած զեղատեսիլ և հմայիչ վանք մըն էր ան:

Այս վանքը աւանդական տոհմիկ յուշերով լի է, որոնք աւանդաբար դարուց ի դար խօսուած և գրուած են: Սոյն գրուածքներէն հակիրճօրէն պիտի ամփոփենք, միշտ հաւաստի աղբււրներէ ներշնչեալ, և միանգամայն յարգոյ բանասէրներէ կը խնդրենք որ հաճին ներողամիտ ըլլալ ապամայ սպրդած թերութիւններուն:

Վանքին հիմնարկութիւնը Ս. Թադէոս Յուդա Ղիփիոս առաքելին կը վերագրուի: Երբ Ս. Առաքեալը Քրիստոսի

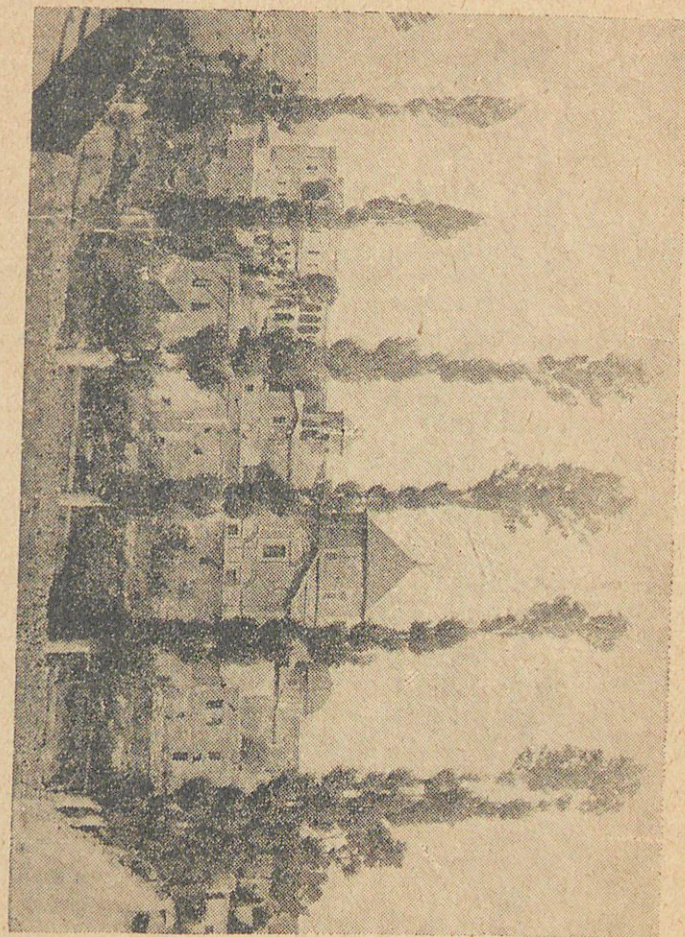
Վաճճից

հիմնադրութիւնը

35-43 թուականներուն քրիստոնէութիւն քարոզելու համար Պաղեստինէն դէպի Հայաստան կ'ուղեւորէր Կիրիկիա եկաւ, անկէ անցնելով իր ճամբուն վրայ

հանդիպեցաւ Կիլիսիոյ Տումարձայ: Հոս յանուն Ս. Փրկչի աւաղան մը հիմնելով քարոզեց և մկրտեց յոյն նորադարձ քրիստոնեաներ՝ նոյնպէս Ս. Բարթողոմիոս Առաքեալն ալ 44-60 թուականներուն եկաւ. քարոզեց և մկրտեց անցաւ Հայաստան: Ատեն մը ետք Յոյներու կողմէ սոյն Առաքելահիմ տեղւոյն վրայ կառուցուած է մատուռ մը յանուն Այիրանաեայի (Ս. Աստուածածին): Ահա այս աւանդութեանց յենելով ասկէ 240 տարիներ ատաջ Կ. Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանէն այն խամանակի վանուցս Առաջնորդ-վանահայրերուն տրուած կոնգակներուն մէջ ալ յիշատակուած է առաքելաշէն յորջորջումը (Հայ վան. ի Թուրքիա էջ 89). ի վերջոյ երբ 1065 թուականին Դագիկ Աբասեան՝ Յունաց Տուկիձ կայսեր թողլով Կարսը՝ փոխարէն ընդունեց Ծամնդայ—Ծամընդաւ բերդաքաղաքը, իրեններով եկաւ և հաստատուեցաւ Ծամընդաւ (այժմու է կրէկ-Աղաւրակ գիւղն է, 18 քիլոմէթր հեռու Տումարձայէն): Այս նորեկ Հայերուն մէկ մասը եկած և տեղաւորուած են Կիլիսիոյ Տումարձայ, հաւանական է որ նոյն դարուն մէջ տիրանալով վանքիս՝ հիմնովին կառուցած են Ս. Աստուածածնի և գիւղիս Ս. Պողոս Պետրոս եկեղեցին:

Տեղւոյս հայութիւնը օր ըստ օրէ բազմանալով ծաղկեցուցած և շէնցուցած է Տումարձան՝ եկեղեցական և վանական բարդաւաճմամբ, ինչպէս յետագայ զրչագրուած ձեռագիր աւետարանի յիշատակարանը՝ որ Ո. Մ. Ե. 1206 թուականը կը կրէ փայլուն և զրական փաստ մըն է տեղւոյս գոյութեան. (Գրեցաւ և ծաղկեցաւ Աստուածաբուզիս Ս. Աւետարանս Քրիստոսի ձեռամբ բազմամեղ և փցուն... զրչի Գրիգոր քահանայիս ի Տումարձա... ի թուականութեանս Հայոց Ո. Մ. Ե. յաւարտեցաւ Յունվար ամսոյ Գ. աւուր ուրբաթ, ի գաւառս Կեսարիոյ Կապադովկեցոյ ի հռչակաւոր անապատիս Սրբոյ Կարապետի Յովհաննու, և Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային և Սրբոյն Մերկերիոսի

Թումարձայի Ս. Աստուածածին վանքը
լուսանկարուած 1908ին

և այլ բազմահաւաք սրբութեանց, ի յեպիսկոպոսութեան Տէր Աղաբիա վերատեսչի, որոյ ցանկացող եղեալ այս փրկագործ Սուրբ Աւետարանիս գնեղահոգի և զհաւատարիմ ծերունին Խրտըր Պալին: (Տես ձեռագիրք Կեսարիոյ վիճակին վանօրէից գրչագիր յիշատակարաններէն 1906 թիւ 17. Հայ Վանօրայք ի Թիւրքիա էջ 32 Տ. Եպս. Պալեան): Առ այս ցաւալի է ըսել թէ՛ կը պակսին մեզ որոշ տուեալներ Տումարծայի հիմնարկութեան պարագաները ճշգոյ՝ միայն սա վարկածը ամենահաւանական կը կարծենք՝ որու մասին ո՛չ մէկ կասկած ունինք:

Տումարծայ յունական գիւղ մըն էր՝ 1909ին դեռ տեսած էինք գիւղիս արեւմտեան եզրը՝ կիսակործան հոռմա-
Տումարծայ=Տումարցնայ=Թամգարս յունական ոճով
Թովմարծունի—Պիղու չինուած յոյն եկե-
ղեցւոյ տներակները և անընթեռնելի յունատառ գերեզմանաքարերը: Յունական նախնի անունը չենք գիտեր՝ բայց Լիզիտիս Կեսարիոյ Պատմութիւնը(*) անուն յունարէն գրքոյցի 107րդ էջին մէջ Տումարծան Յիւսիք կ'անուանէ. հայ գրչազրուած ձեռագիրքներուն մէջ ալ յիշուած է Յիւսիք (գրչագիր Մաշտոցի մը յիշատակարանին մէջ 22Ա: 1532 իգիչն որ կոչի Յիւսիք ի գաւառիս Ծամբնոյ), (եկեղ. ձեռագիրք թիւ 14, տարի 1906). բայց ըստ իս Յիւսիքն ո՛չ թէ Տումարծայ է այլ Սարը Օղլան գիւղն է: Երբ Հայերը հաստատուած են Տումարծայ՝ վանուցս միաբանները գրչագիր յայսմաւուրք Աւետարան-Մաշտոց և այլ մատեաններ և տոմարներ գրելով հայ ունեւորներուն ընծայելու պաշտօն ունեցած են, և այնքան հոգակուած է իր՝ Տումարցնայի գիւղ յորջորջուած է, որ աղաւաղուելով ըսուած է Տումարծայ. Բ. ոմանք կ'աւանդեն թէ գիւղիս բնիկները

[*] «Իսթորիա Կեսարիաս», Ա. Լէզիսիս, իպ 1893, Կ. Պոլիս:

որոնք Թամգարայէն գաղթած են և հոս հաստատուած՝ աւսոնցմէ ծագում առած է յեղաշրջեալ Թումարծայ անունը փոխանակ Թամգարայի. (բնաշխարհիկ բառ, հատոր Բ. էջ 43)—իսկ ոմանք եւս կը կարծեն թէ Գրդ գարու մէջ Թովմա Արծրունւոյ անուամբ հիմնուած է այս գիւղը և կոչուած է Թովմարծունոյ վանք կամ գիւղ. աղաւաղեալ Թումարծայ (Բնաշխ. Բ. հատոր էջ 43) ըստ իս սոյն կարծիքը բռնազբօսիկ է: Գ. ոմանք դեռ եւս կը կարծեն թէ 1045 թուականին Յունաց Մոնամախօս կայսեր կողմէ Բագրատունեաց հարստութեան վերջին Թագաւորը Գագիկ Բ. Աշոտեանի տրուած Պիղու քաղաքն է Տումարծայ և վանքս ալ Պիղուի վանք: (Հայ Վանօրայք ի Թիւրքիա էջ 125):

Վանքը ունէր հնաւանդ և փոքրիկ եկեղեցի մը Ս. Աստուածածին անունով: Եկեղեցւոյ ետեւ զետեղուած աւսոնցմէ մեծ քար մը կար՝ որու վրայ Քանդակուած էին ութը հատ խաչեր, որոնք ճարտարարուեստական բոլոր առաւելութիւններով օժտուած էին: Վանքի նորաչէն եկեղեցին յանուն Ս. Խաչի է՝ որ 1849 թուականին Կեսարացի Շաղծեան Յովհաննէս Էֆ. իր զրամով շինել տուած է, Բարսեղ վարդապետ Թորոսեանի վանահայրութեան օրով՝ որու Կաթողիկէն եղական և սքանչաւեսիլ էր, իսկ միւս մատուոր յանուն Ս. Կարապետի է, որոնք հին եկեղեցւոյ կից շինուած են: Վանքը շքեղատեսիլ և կոկիկ զարդարուած ունէր հիւրանոց մը, 6 սենեակ 2 սրահներէ բաղկացած, 18 միաբանի յատուկ և 34 ուխտաւորաց համար սենեակներ, նորաչէն և հաստատուն շտեմարաններ, խոհանոց-մատան, սեղանատուն, ախոռներ, գոմանոցներ նա մանաւանդ հաղարաւոր թռչուններ պարունակող աղաւնոցներ, հաւնոցներ, 350 փեթակով մեղուանոց, ոչխարներ, այծեր, 4 ջաղացքներ, պարտէզներ, խանութներ, բանջարանոցներ, 35էն աւելի բերրի արտեր, մշակներ,

չարքաշ աշխատող մըն էր և միշտ սատարած է վանքին պայծառութեան, միանգամայն սիրուած և յարգուած է Ավշարներու պէկերէն և հարեւան թուրք գիւղերու հաճի աղաներէն: 1895ին Շահինեանի մահուամբ վանահայր կարգուեցաւ իր ձեռնասուներէն Կարապետ վրդ. Հաղարեան, որ եւս օգտակար եղած է վանքին: Մինչեւ 1914 վանքը կատարեալ ուղղութիւն մը ստացած էր և գլխաւոր վանքի ծրագիրները պիտի գործադրուէին եթէ ընդհ. պատերազմի արհաւիրքները չծագէին...

1932 Մայիս 27ին Դ. րդ այցելութիւնս էր Թումար-ծայի վանքին գիւղը. ո՛չ մէկ հայ տուն, վանքը արտի վերածուած, փրահատակ քարերն անգամ անհետացած, վանքը անցած է ի շարս հողակոյտերու, անուր և յիշատակը պիտի մնայ միայն պատմութեան մէջ:

Ի. ՎԵՐԷԿ

10 Յուլիս 1934

ՃԻՎԱՆ Յ. ԱՇԿՆԱՆ

Յ. Գ.— Սոյն գրութիւնս փրցուած է «Կեսարահայե-րուն ծագումը և զարգացումը» անուն անտիպ պատմութեան:

ՆՈՅՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

1927ի վիճակագրութեան համաձայն, Պոլսոյ բնակչու-թիւնն է 690.857 հոգի, որոնց 333,144ը ամուրի: 276 542ը ամուսնացած: Բնակչութեան 291 622ը 20-45 տարու է, 46-60 տարուները 105,233 հատ են, իսկ 14,287 հոգի ալ 70ը լրացուցած են:

ԲԱՐՍԵՍՈՒՅԱԿԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԱՅԸ

Տեսած ենք ամէնքս ալ Արեւելեան տօնավաճառներ կամ ընդարձակ բաղարներ՝ ուր ամենազգի տարասեռ և տարացեղ վաճառիկներ կը ծախեն զանազան տեսակ ապ-րանքներ բաղմապիտի ձեւերով ու եղանակներով: Անոնք՝ հոն՝ կը գործեն, կը շահին, կը կորսնցնեն, կը ստեն, կը շոյեն, կ'երդնուն, կը կեղծեն, կը հայհոյեն պարագային համեմատ: Վերջապէս անընդհատ շարժում մըն է՝ որուն տարողութիւնը դժուար է խորաչափել այլազան տարրերու խառնիճաղանձ եռուղեոին ու երբեմնակի բարելոնեան ժը-խորին մէջ: Հոն չափն ու կշիռը, սուտն ու իրաւը խիզճի հարց մըն է ծախող և գնողներուն միջեւ:

Վաճառորդներու մօտ կը գտնուին, նաեւ, շատ տեղ մանր արհեստաւորներ՝ որոնք ձեռական արհեստներով տեղւոյն վրայ իսկ կը գործեն և կը պատրաստեն արտա-գրութիւններ, ու ներբողելով անոնց առերեւոյթ յատկու-թիւնները՝ ներդաշնակ կոչելով և սիրուն քծինքներով գնող յաճախորդներ կը հայթայթեն իրենց:

Սոյն տօնավաճառները իրենց ստորաբաժանումներով և գործունէութեամբը Ասիոյ ու Եւրոպիոյ մէջ առեւտուրի, արհեստագործութեան, հաշուի, ղրամական գործառնու-

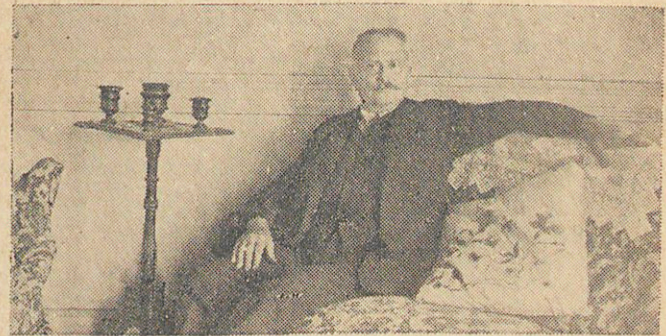
Թեանց վառ կեդրոններ են՝ անյիշատակ դարերէ ի վեր՝ յորում ամէն դասակարգ սենի իր ներկայացուցիչը, ինչպէս ծախողը, գնողը, արտադրողը, միջնորդը, գողը, վաշխառուն խաբեբան, չղոքորթը, ուղղամիտը ու այսպէս ըստ կարգի և դասակարգի տօնավաճառներու տեւողութեանց ընթացքին:

Ընդլայնելով ընդլայնէ՝ ու մեծցուր անծայրածիր խոչորացոյցի չափերով արեւելեան այդ տօնավաճառի պատկերը, արուեստի և քաղաքակրթութեան բազմաճիւղ ներթուփումներովը, վերածէ զայն միջազգային ահաւոր չահաստանի մը՝ ուր ամէն ցեղի, ազգի և միջավայրի միլիոնաւոր ներկայացուցիչներ իրենց բազմապիսի կարողութիւնները ի սպաս գնեն յօգուտ այդ ամենակուլ հսկայ ձուլարանին, օգտուելով անկէ ըստ կարի, և, ահա կ'ուսնենաս Ռիացեալ Նահանգները Ամերիկեան աշխարհի:

Հօն՝ արեւելեան երկիրներու մեղմանուչ խաղաղիկ գիւղերը, միամիտ պարզուկ չինականը, համբերատար աշխատաւորը, համոզեցող հնազանդ տանտիկինը, վիճակէն գոհունակ մեծ ու փոքր առեւտրականը, և չափաւոր միջինը գոյութիւն չունին: Ամէն ինչ մեծ՝ հսկայ՝ վիթխարի՝ ծայրայեղ համեմատութիւններ ստացած է նիւթական, բարոյական և իմացական մարգերու մէջ, և, ամերիկեան նահանգները ծայրէ ի ծայր համակ մեծ ու փոքր քաղաքներու ձեւեր առած են: Մարդն ու կինը հաշուազէտ, խիզախ, մասնագէտ ձեռներէյ մարդամեքենաներու վերածուած, հեւքոտ կեանքն է անընդհատ շարունակական վազքի, չափուած ձեւուած ապրելակերպ մը՝ գործարաններու բարդ մեքենաներու նման: Հոն բնակող մարդիկ՝ միլիոնատէրէն սկսեալ մինչեւ յետին գործաւորը՝ մտքով և ձեռքերով մարդամեքենայ՝ իր կեանքի տեսլականն է բրած նիւթը չահիլ և նիւթը վաշխել, անյադ ցանկութեամբ առլցուն, որուն համար ամէն գործ ու աշխատանք՝

Ֆիզիքական և իմացական, առեւտրականացած է, գիտականորէն նորահիւս և անթափանցելի՝ չլարներու ներքեւ թաքնուած է:

Մարդկային պատմութեան մէջ աննախընթաց, այդ զարնուրելիօրէն հսկայ, չահու աշխարհին մէջ ծնող՝ ապ-

Թորգոմ Պոյանեան

րող՝ զարգացող և մեռնող ամենազգի մարդկային լիթերքներէ սերեալ քաղաքացիները, իրենց մեքենաներուն՝ չինութեանց և տոլարներու հրապոյր՝ և էն գինովցած գուրկեն, հակառակ իրենց ունեցած զրամական և ծայրայեղ ազատ կենցաղի մը արուեստական հաճոյքներուն, այն բնական վայելքներէն, զորս կը վաշխեն Հին Աշխարհի բնիկ և զարաւոր տոհմիկ գաւառի մոգովութիւնները՝ բնագաւառներնուն մէջ, զրամապէս թէպէտ աղքատիկ, բայց հոգեկանապէս հարուստ, իրենց վաղնջական աւանդութիւններով և նախահայրներնուն յիշատակներովը և առնոց պաշտամունքովը:

Ասոնց ունեցած բնատուր ֆիզիքական ու բարոյական պարզեւները շատ աւելի ծանր կը կշռեն նժարին մէջ, քան Ամերիկացիին հեւ ի հեւ և մեքենականօրէն ըմբոշնած արուեստական վայելքները իր սինէմաներուն, խա-

դատուններուն, երկնասլաց շէնքերուն, սակարաններուն, գործարաններուն և դրամատուններուն մեքենայացած աշխատանքներու անթափ յարափոփոխ հրապոյրները, իր դառն յուսաբեկումներովը միասին:

Ամերիկացին խզած ու կտրած իր հոգեկան կապերը քաղցրայիշատակ հին աւանդութիւններէն տնծայրած իր մեծ շահաստանի մը շահագիտական եւամտլիկ շահերովը գինովցած անոր աննախատեսելի ելեւէջներովը՝ մերթ հարուստ ու մերթ աղքատ, կը բարձրանայ ու կ'իյնայ համայնակուլ գործերու աշխարհին մէջ:

Այդ ամերիկեան ապրելակերպն և ինքնայատուկ քաղաքակրթեալ վիճակը նման է անգնածաւալ գունազեղ փունջի մը, կազմուած համակ օտարածին բայց ամերիկեան տափաստաններու, գետերու, ծովերու և ցամաքներու մէջ հասունցած բազմատեսակ ընդունակութիւններ ունեցող հունտերէ:

Նիւթին՝ շահուն և արուեստականացած վայելքներու ըմբռնանումովը յափրացած սոյն կացութեանը հակադրելու, մարդ էակին գաղանային կենդանական ընդոճին բնազդները և թացասական չար գիծերը մեղմելով՝ մարդկայնական աւիւնը հոն ներարկելու համար, ամերիկեան այդ հսկայ պսպղուն մարդակոյտին առաջնորդ վարիչները, ի չգոյէ ազգային վաղնջական բնատոհմիկ աւանդութիւններու ծնուցած մեծ ուժին, անոր տեղը ջանացեր են գետեղել կրօնա-բարոյական ու մարդասիրական համամարդկային ոգին, դայն ներարկելով դանազան ձեւերու ներքեւ ժողովրդական խաւերու մէջ, մասամբ թեթեւցնելու նպատակաւ նիւթապաշտութեան ծայրայեղութիւնները, անոնց գինովութիւնները և յուսաբեկ գառնութիւնները, և, մարդկային մեծամտութիւններու ունայնութիւնը:

Ամերիկայի հայութիւնն ալ՝ դրական առիթնող լուսանկարչական ապակիի մը պէս մեծ մասամբ տիրացած

և մարսած այդ միջազգային հսկայ միջավայրին ապրելակերպերը, առանձնայատուկ քաղաքակրթութիւնը և ընդհանրական տիրող լեզուն, եղած է այդ կիսագունտին լաւագոյն քաղաքացիներէն մին, ամերիկեան լաւ ու վատ թար գիծերը հաւասարապէս իւրացնելով իր մէջ, յաճախ գերազանցելով նոյն իսկ իրմէ շատ աւելի հին հաստատուած բնիկները կարգ մը տեսակէտներով:

Հայը Ամերիկեան կիսագունդի երեք մասերուն մէջն ալ իւրացնելով մէկտեղ երկրագործական, ճարտարարուեստական, վաճառականական ու ելմտական մասնայատուկ եղանակները և քաղաքակրթական կենցաղները, կրցած է իր գիմարդողական կենսունակ ուժով պահել յարաբերաբար իր տոհմիկ աւանդութիւններու թանկագին ժառանգները՝ մարտնչելով բարձրագոյն քաղաքակրթութեան մը մեղմանուչ բայց ձուլող յարձակումներուն դէմ: Ան տուած է զոհեր այդ ամենի պայքարներուն մէջ՝ տեսնելով իր զաւակներէն քանի քանիներու առ յաւէտ ուժացումը, բայց այդ կորուսեալները արդէն ճշմարիտ հայ ծնունդներ չըլլալով, ժառանգականօրէն խառնուած են խառնածիններու, մարմնոյ, մտքի և հոգւոյ խառնիճաղանձ միաւորութիւններով:

Ամերիկահայուն ծնունդ տուող իրական տոհմիկ սաղմին անկորնչելի բջիջները գիտական, լեզուական, և, կրօնա-բարոյական միջազգայնիկ որպիսի ստացական պատմութեաններ որ ալ հագնին չեն կրնար ուրանալ ցեղին ազոուոր և անուշ աւանդութիւնները՝ որոնք կը կոչնակեն իրենց հոգւոյն և սրտին մէջ բնագաւառներու մայրական հայրենաշունչ քաղցր յիշատակներով:

ԹՈՐՂՈՒՄ ՊՕՅԱՃԱՆ

ԲՃԻՇԵԼՆԵՐՈՒ ԱՆՊՈՄԸ

Sofp. Ապահունի Գումգաբու, Պապախյիս փողոց քիւ 30	Sofp. Լ. Դանիէլեան Գաթգիւղ, Մեծիւրսար նաւստի քիւ 30: Հեռ. 60119
Sofp. Նդուարդ Շահապազ Թագսիմ, Ոսկեքերան արարքբնան քիւ 4: Հեռ. 41486	Sofp. Վ. Մխաթեան Գաթգիւղ, Մօսա նաւստի, 1
Sofp. Շահէն Հարպիէ, Վալի Փօնադր նաւստի քիւ 31: Հեռ. 42970 Դե. օրերը կէտօրէ վերջ ձրի	Sofp. Գ. Խորխոսեան Սկիւսար, Սէլամարգ նաւստի քիւ 301
Sofp. Ասիկեան Պէլազիս, Օգնուլար, քիւ 39 Հիւանդ կը դարմանէ միջեւ իրիկուն	Sofp. Գ. Աւնեան Գաթգիւղ, Եօզուրսնու Բարբ Եօզուրու, քիւ 10
Sofp. Վ. Շիրինեան Սիրէճի, Համիսիէ Թիւրպէ նաւստի, Եէնի Թիւրքիա խան, 2	Sofp. Պ. Վարժապետեան Կէսիկ Բաւա նաւստի, քիւ 135
Sofp. Օ. Դաւաթեան Եէնիփէօյ, Խսկէլէ նաւստի, 103	Sofp. Ս. Սարգսեան Բանկալքի, Հալաւնար Կազի նաւստի, քիւ 185
Sofp. Զարեհ Թահմազ Գաթգիւղ, Խմամ Աքա փողոց, 5 Հեռ. 60011	Sofp. Մ. Մանուկեան Գուրբուլուս նաւստի, քիւ 32

ՍՈՒՐԸ ԹԵՆ ՈՒՆԵԼԻՆ

(ՆՈՐԱՎԷՊ ԱՆՑԵԱԼ ԲԱՐՔԵՐԷՆ)

— Օրհան զաւակս, եկո՛ւր, տես ինչ պիտի ըսեմ:
Պատիկը գետնէն վերցուց գնդակը, ու պատասխանեց,
աչքերը յառելով այն անկիւնին ուր տարիներէ ի վեր ծալ-
լապատիկ կը նստէր ծերունին:
— Ըսէ, սիրելի մեծ հայրիկ: Ծխախո՞տդ հատաւ, ու-
րեմն պահարանէն բերեմ քիչ մը...:
— Ո՛չ... մօտեցիր, քովս եկուր: Ուրիշ բան մը պի-
տի ըսեմ քեզի:
— Շատ լաւ, սիրելի մեծ հայրիկ, պատասխանեց
տղան ու մօտեցաւ ծերունիին որ ծոմաւ, ու ոտքին մէ-
կը կոտորած ահագին ունելի մը ցոյց տալով աղուն, ըսաւ.
— Սա ունելին կը տեսնե՞ս... Օրհան:
Տղան այս անակնկալ մատնանշումէն սարսափած ետ
քաշուեցաւ ու սկսաւ աղաղակել.
— Մայրի՛կ... սիրելի՛ մայրիկ... մեծ հայրիկը կը
ծեծէ զիս, հասի՛ր...:
Ծերունին ժպտելով սաստեց.
— Աշխարհը իրար մի անցնէր. քեզ ծեծող չկայ:
— Ուրեմն այդ ահագին ունելին ի՛նչ գործ ունի
ձեռքդ:

— Մօտեցիր կ'ըսեմ քեզի. ինչո՞ւղ պէտք... շօքօլա կ'ուզե՞ս... դուն գիտես, ես ալ նեժատը կը կանչեմ ու անոր կուտամ:

— Կուգա՛մ, կուգա՛մ մեծ հայրիկ... Բայց չըլլայ որ ծեծես զիս: Հաւատա՛ որ ես չեմ կոտրած այդ ունեւիւն: Հօրս զարկած պահուն, մօրս ձեռքին մէջ կօտրեցաւ ան, Աստուած վկայ:

Այն ատեն ծերունին աղբսարկու շեշտով մը ըսաւ իր թոռան.

— Օրհան դաւակս, առ սա ունեւիւն կոտրները, ու տար անկիւնի երկաթագործին: Ըսէ որ թող կոտրած կոտրը լաւ մը փակցնէ: Ահա յիսուն զրո՞ւշ: Վրադիրքովն ալ շօքօլա կը գնես, չըլլա՞ր...:

* *

Մուհիտտին պէյ Սօդուք Չէշմէի զինուորական նախակրթարանին երկրորդ կարգի աշակերտ եղած ատեն իսկ, մաս կը կաղմէր Պոլսոյ մատի վրայ համրուող ստահակներուն: Քառասունըհինգ տարի առաջ, բաշայի չփացած զաւակները, իբր արդիական անառակներ, կը համախմբուէին ծովային սպասարկութեան և կամ հեռագրական ճիւղին մէջ:

Մուհիտտին պէյ տէր էր թուրի, դաշոյնի, օղիի և դրամի: Քաղցրաբարոյ և ժպտեբես, իր ընկերներուն մէջ քաջի մը համբաւը ունէր: Եւ բնականաբար այսքան առաւելութիւններու կարգին, աւելորդ պիտի դառնային ուսանելու, գրելու, կարդալու պէս անիմաստ բաները:

Այս պարագան բնագրական ըմբռնում մը դարձած էր իր մտայնութեան մէջ:

Քրիստափոր Քոլումպոսի ձիերուն պէս, որոնք առաջին անգամ Ամերիկա ցամաք ելած ատեն, մարդոցմէ աւելի խելացի գտնուեցան, իրենց անօթութիւնը յագեցնելու հա-

մար թունաւոր խոտերը չի ճաշակելով, Մուհիտտին պէյ եւս բնաւ յարգ չէր տուած իր մտքին առջեւ զետեղուած գրքերու դէպին, որ այնքան շատ կը նմանէր Ամերիկայի թունաւոր խոտերուն: Բացաստաններու մէջ բուսած վայրի բոյսերուն պէս, ազատ ու անկաշկանդ կ'աճէր ու կը մեծնար: Առոյգ ու թիկնեղ մարմնի տէր, կ'ուտէր. կը խմէր և կը զբօսնուր առանց ու եւ է մտածման ու մտահոգութեան:

Օր մը շոգեհաւին մէջ դիպուածը իր դէմ հանեց կին մը, որ սակայն բնաւ չէր նմաներ մինչեւ հիմա իր տեսած կիներուն: Մէկ ակնարկով գլխէ ելած էր:

Կան կիներ որոնք զանդաղօրէն կը նուաճեն մեր հոգին. և տարիներու ընթացքին կը թափանցեն անոր խորքերուն: Իսկ կան նաեւ կիներ, որոնք մէկ ակնարկով կը խելացնուին իրենց հանդիպողը:

Մուհիտտին պէյ ալ այդ կինը տեսնելուն պէս կարթութեցաւ. իր սրտէն խոցուելով: Այդ անառակ ու անուպայ մարդը, փոխակերպուեցաւ վիզէն չուանով կապուած հեղ զառնուկի մը:

Բայց չերկարենք, որովհետեւ բոլորս ալ մեր կերած հացին վրայ քսած ենք անշուշտ սէր կոչուած համեմէն:

Պօսքկապը տեղի ունեցաւ. և Մուհիտտին պէյ նշանուեցաւ այդ կնոջ հետ: Ամուսնութենէն երկու օր առաջ բարեկամներէն մին ըսած էր իրեն.

— Մուհիտտին, կ'ամուսնանաս. լաւ, միայն թէ նշանածդ քիչ մը զօրաւոր տեսակէն է եղեր... ինծի պէս, քեզի պէս քանի քանիներ զրպանէն կը հանէ... Ինչ որ է, Աստուած երջանիկ ընէ քեզ...:

Այս քիչ մը աննպաստ վկայութեան հետեւանքով Մուհիտտին պէյ ամբողջ օր մը անձնատուր եղաւ խորախորհուրդ մտածումներու: Այդ միօրեայ խոկումը քառասուն տարուան կեանքէ մը աւելի երկար թուեցաւ իրեն:

Ձէք զիսեր որքան դժուար ու նեղացուցիչ բան մըն է խորհրդածութիւնը այն մարդոց համար, որոնք բնաւ չեն վարժուած խորհելու:

Վերջապէս միջոցը գտաւ: Որոշեց ամուսնութեան առաջին զիշերն իսկ ապագայ կողակիցին ցոյց տալ իր գերակշռութիւնը, և արժեցնել իբր այր իրեն տրուած հեղինակութեան իրաւունքը, ու եւ է քաջութեամբ մը:

* *

Մուհիտտին պէյ ամուսնութեան օրը, իր խիստ ակնարկը յառեց պատէն կախուած փայտէ պատեանով սուրին, ու յետոյ նոյն խստաբիւր նայուածքը ուղղեց կնոջը դէմքին և յօնքերը պոստելով ըսաւ.

— Կը տեսնե՞ս սա սուրը: Անիկա Հաղբէթի Ալիին կտակն ու աւանդն է: Այդ սուրը հօրմէս ժողանդ մնաց ինծի: Հայրս իր հօրմէն, ան ալ իր հօրմէն և ան ալ իր հօրմէն ժողանդած է զայն: Հայրս այս սուրը ինծի տուած ատեն ըսաւ.

«— Տղաս, այր մարդ մը իր պատիւը այս սուրով կը մաքրէ, արժանապատուութիւնդ անով պիտի պահպանես, փառքդ անով պիտի փրկես»:

Մուհիտտին պէյ լռեց ու աչքերը լայն բացաւ զիտելու համար իր խօսքերուն կնոջը վրայ ձգած տպաւորութիւնը: Յօնքերը դեռ պոստած էին: Բայց կինը հանգարտութեամբ հարցուց.

— Պէյ, ուրիշ ըսելիք ունի՞ք:

— Ո՛չ, աւարտեցի հանը՛մ:

Կինը ոտքի ելաւ: Մուհիտտին պէյ պահ մը կարծեց թէ տիկինը վախէն իր ձեռքը պիտի համբուրէր և կամ պիտի ծնրադրէր իր առջեւ, ու ինքնիրեն ըսաւ.

— Խեղճ սիրեմ, Մուհիտտին:

Բայց կինը յառաջացաւ զէպի վառարան, առաւ անոր առջեւը գետեղուած երկար, խոշոր ունեկին, զայն անցուց պատէն կախուած թուրին տակը գտնուող գամի մը, և յետոյ ամուսինին դառնալով ըսաւ.

— Պէյ էֆէնտի, ասիկա այն ունեկին է որով մեր նախամայրը եւա մօխիր խառնշտկած է: Այրս տուաւ զայն ինծի: Ան ալ իր մօրմէն, և ան ալ իր մօրմէն ստացած է: Մայրիկս զայն ինծի տուած ատեն ըսաւ.

«— Աղջի՛կս, կնոջական պատիւդ ասով կը մաքրես, արժանապատուութիւնդ ասով կը փրկես, փառքդ ասով կը պաշտպանես»:

Այս պատասխանը կատարեալ պարտութեան մատնեց Մուհիտտին պէյը: Եւ ոչ թէ մէկ զիշեր կամ մէկ օր, այլ ամուսնանալէն սկսեալ, երեսուն տարի ամէն օր, ամէն զիշեր...:

Այդ երկար շրջանին, ոչ մէկ օր իր գամէն վար առնուեցաւ սուրը, բայց ունեկին ծոմակեցաւ. ձեւափոխուեցաւ... Մուհիտտին պէյին ուսերուն և կոնակին կազապարը ստացաւ:

Երեսուն տարիներ շարունակուող զիշերային ու ցեւրեկեայ ունեկիապատումը, այլևս անոր համար օղիին պէս բնական ու ստացական անհրաժեշտութիւն մը դարձաւ: Այն հազուադիւս օրերուն, երբ կինը կը խնայէր ունեկիի հարուածները, Մուհիտտին պէյ կը նեղսրտէր և սիկառ չուներցող ծխամոլի մը պէս խելքի պտոյտ կ'ուռննար:

Կնոջը մահէն վերջ միակ մխիթարանք մը մնացեր էր իրեն: Տեսակ մը երանութեամբ կը զիտեր իր մարմին երեսուն տարուան ընկերը... Ունեկին անոր աչքերուն առջեւ կը վերարտադրէր առաջին զիշերուան պատրաստարան: Խարտիչահեր ու վառվռուն աչքերով կնոջը պատկերը:

Տարիներու բեռան տակ կսկծացող ոսկորներուն ցաւովը ընկճուած . երեւակայութեան առջեւը կը վերադառնա զրէր անվերջ անցեալը, չարժանկարի ժապաւէնի մը պէս: Այս կինը որ լուսանկար մը իսկ չունէր, յաջողած էր հազարաւոր լուսանկարներու ալպոմի մը ուժը տալ հասարակ երկաթի կտորի մը:

Ատոր համար ահա ծերունին անհամբեր կը սպասէր իր թոռան. որ նորոգել տալէ վերջ պիտի բերէր այդ պատմական ու պատուական ունեւիին:

ՍՍՏԻ ԷԹԷՄ

Հայացոյց՝ ՍՏԵՓԱՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Պերլինի հայ գաղութը կը բաղկանայ 350 անհատներէ մեծ մասամբ թրքահայեր, ռուսահայեր ու պարսկահայեր, որոնց մեծ մասը հոն հաստատուած է 1920-22ին: Կը զբաղին վաճառականութեամբ եւ մաս մըն ալ համալսարանական են: Մէկ քանի ունեւորներէ գատ, միւսները միջակ դիրք ունին: Ազգ. գործերը կը վարէ վարչութիւն մը, որ կուտայ նաեւ հանդէսներ ու երեկոյթներ: Գերմանիոյ հոգեւոր հովիւն է 1927էն ի վեր Գրիգոր Ծ. Վրդ. Շահլամեան (նախկին ուսուցիչ Կեդրոնական վարժարանի եւ Պոլսոյ կրթական քննիչ). ենթակայ է եւրոպայի թեմին: Վարչութեան ատենապետն է Ա. Շալմեան:

Մարդիկ նախապէս լաւագոյն աշխատի մը մէջ ծնած են, բայց հետզհետէ կորուսած են զայն:

ՄԻՔԱՅԷԼ ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

Գրեց՝ Տօք. Վ. Մխալեան

ԸՆԿԵՐՈՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԽԱՐՈՒՈՂ

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԸ

Փափկանկատութեան մտահոգութիւնով չէ որ իբր վերնագիր բուն բառը չի գրի, այլ որովհետեւ գրելիքս, գրեթէ անգիտակցօրէն և կրաւորական կերպով, խաբուող ամուսիններու մասին է: Բուն բառը ներգործական է, ու գիտակցութիւն կ'ենթադրէ. թէեւ մարդիկ ատ զանազանութիւնը չի դնեն և առ հասարակ խաբուողին ծանօթ բառը փակցնեն... երեսին կամ կոնակին: Իրաւ է թէ այս վերջիններն ալ զասակարգ մըն են, սակայն շատ ցանցառ. մինչդեռ առաջիններն են սովորականները:

Խառնուածքով այրամոլ կիներ կան, — ինչպէս կնամոլ այրեր, — որոնք ով որ ալ ունենան իբր ամուսին, զարձեալ կը մեղանջնեն: Այս տեսակ ամուսինները կարելի չէ զասակարգել, ասոնք ամէն տիպարի կրնան պատկանիլ, և հասարակաց ոչինչ կրնան ունենալ:

Հալառակ այս սահմանափակներուն, տակաւին խընդիրը խրթին է, գրեթէ թնճուք մը. հետեւապէս թելի մը ծայրը գտնել պէտք է. որպէս զի կարելի ըլլայ թնճուքը քակել: Թնճուք մըն է ըսի, իրաւ ալ. ինչպէս կարելի է նկարագրի հասարակաց գծեր գտնել կարգ մը մարդոց

մէջ. որոնք տեսակ մը դիրքի մէջ են ինկած, առանց իրենց գիտակցութեան, կամ հաճութեան:

Սակայն եթէ էրիկ կնկայ փոխարարութիւնները ուսումնասիրենք, կը նշմարենք որ ամուսնացած զոյգերը միշտ հաւասարակշիռ չեն. ուրիշ խօսքով, ընդհանրապէս, մէկը միւսէն գերակշիռ է խօսքով, դիրքով, շարժուձեւով և առաջին իսկ տեսութեան կը զգանք թէ մէկը միւսին ազդեցութեան տակն է. զոյգին այս իրարու հանդէպ յարաբերական դիրքը ամուսնութեան յաջորդող առաջին ամիսներուն արդէն կ'որոշուի և կամաց կամաց իր վերջնական կերպարանքը կ'առնէ: (Ընթերցողները գիտեն այն առասպելը ուր նոր փեսան իր քաջութեան շօշափելի ցուցադրանքը կ'ընէ դարակին մէջ բռնուած գող կատուն երկուքի բաժնելով:) Այդ կերպարանքը կրնայ վերջին ծայր անհասարակշիռ ըլլալ՝ մէկուն ծայրայեղ ազդեցութեան զէմ միւսին զանցառելի քանակի մը՝ նոյնիսկ ոչնչութեան մը իշխելովը: Ըսել է թէ, մասնաւորելով խօսքը, այրերը կրնան մտնել անանկ գիրքի մը մէջ, — որչափ ալ ծիծաղելի ըլլայ ատիկա, — ուր կինը որոշած ու սահմանած է անոր, անկէ անդին մեծ բան մը չի մնար, եթէ կինը պըզտիկ հակում մը ունի զէպի արգելուածը՝ օտարը: Միայն թէ կին մը գիտնալով որ այրերը որչափ ալ անասունի վիճակի մէջ դրուին, դարձեալ չպիտի ուզեն եղջերուներու դասակարգէն ըլլալ, նախ դիմացինին կոյր վստահութիւնը գրաւել կ'աշխատի. զէպքեր ու պատահարներ կը յիշէ. կամ կը յերկրէ ուր ինք կը յայտնուի բացարձակ պարկեշտ մը, կարճ խօսքով, այդ տեսակէտով սուրբ մը:

Չափազանցուած գորով, գուրգուրանք կը ցուցնէ ամուսինին հանդէպ և կը տեսնենք բողացողներու այրեր որոնք իրենց կիներու գովեստը կ'ընեն: Երբ պատահի որ իրեններէն մէկը, մտերմաբար, կնոջը վարմունքին բարոյականօրէն անվայել ըլլալուն ակնարկութիւն ընէ, ան

կ'ընդլզի, կ'ըմբոստանայ. կնոջը մաքրութեան ու հաւատարմութեան կարելի չէ կասկածանքով նայիլ, ատիկա աշխարհի ամէնէն մեծ անարդարութիւնն է: Ինչպէս վերը ըսի, անիկա իրենին գովեստը կ'ընէ. ահա ձեզի խաբուողներու քով հասարակաց գիծ մը: Հոս խաբուող այրերու հետ՝ խաբուող կիներու զուգակշիռը ընելու կը փորձուիմ: Շնացողին կինը որչափ ալ անմիտ, նոյն իսկ ապուշիկ մը ըլլայ, երրորդի մը գոյութիւնը կը զգայ. նոյնիսկ անուշով կը ճանչնայ զայն. կիները այս մասին հոտառութիւն մը ունին որ բնաւ գիրենք չի խաբեր. կրնամ ըսել, բնագրաբար վտանգը կը զգան, և շատ մը յարաբերութիւններու մէջէն կ'սկսածելին կը զատեն: Մինչդեռ այրերը բոլորովին կոյր կը գտնան, հակառակ կիներէն աւելի քննութեան միջոց ունենալուն: Ասոր պատճառը կ'երեւի թէ այրերու նուաղ կասկածոտ, կիներու աւելի կեղծող և իրարու մէջ շատ աւելի թեփխսիկ ըլլալինն է: Կիները, իրաւ ալ, իրարու մէջ ամեն բան կը խօսին. իրենց ամուսնական սենեակը մնալիք գաղտնիքները իրարու կը յայտնեն և առանց այլեւայլի, բացէ ի բաց մէկը միւսին ամուսինն որ ճամբաներէն քալելն ալ կը պատմէ: Խաբուող ամուսինները, իրենց կնոջ հանդէպ չափազանց թոյլ և ներող վարմունք մը կը ցուցնեն, ատիկա ալ անոնց հանդէպ իրենց ունեցած անհուն վստահութիւնով կը բացատրուի. թէեւ աս ալ աւելցնելու չմոռնամ որ, երբեմն անոնք paradoxal դիւրազգածութիւններ կ'ունենան. անտեղի կերպով զգուշաւոր և ծիծաղելի ըլլալու չափ կ'ասկածոտ կը դառնան կամ երեւիլ կ'ուզեն:

Այս դասակարգի ամուսինները առ հասարակ նկուն են, յանցաւորի դիրքով. կ'երեւի թէ անոնք կը հասկնան ուրիշներուն արգահատանքով երբեմն ալ արհամարհանքով իրենց նայիլը:

Անոնց կացութիւնը շատ վատ է. — գոգութիւնով ամբաստանուած անմեղ մարդու մը կացութեան պէս, որ իր անմեղութիւնը չի կրնար հաստատել:

1934, Մայիս
Գ. Գիւլ

ՏՊԵՐ. ՎԱՀԱՍԿՆ ՄԵՍԼԵԱՆ

Ի՞նչ էին, Ի՞նչ եղև:

Աբրահամ Լինքոլն իր երիտասարդութեան շրջանին հասարակ փայտահատ մըն էր Բէնթըքի մէջ:

Ճէյմս Բրոութըր Անգլիոյ ամէնէն երեսիւի բուսաբանը մահանի մը մէջ ծնաւ, ինը տարեկանին իր ապրուստը շահիլ սկսաւ ու երկար ատեն բեռնակրութեամբ զբաղեցաւ:

Թոմաս Էտուարտ, անգլիացի նշանաւոր կենդանաբանը, խիստ աղքատ էր ու մինչեւ վերջն ալ թշուառ կեանք մը ապրեցաւ:

Ֆրանսացի նշանաւոր ռազմագէտ ու ամրոցաշէն ճարտարագէտ Զօր. Վօպան, ծնած է խիստ աղքատ ծնողքէ մը, տնակի մը մէջ որ սննեակէ մը եւ խոտէ մը բաղկացած էր: Այս զօրավարն էր որ ամրոցներու գոտիով մը պատեց Ֆրանսան:

Շոգենաւի սկոպտիացի հնարիչ Ճէյմս Վաթի հայրը հիւսն էր:

Շոգեկառքի հնարիչ Ճօրն Սթէֆէնսըն, զաւակն էր խնայասէր ու աշխատասէր ածխահանքի աշխատաւորի մը:

Զգողութեան տեսութեան հնարիչ Նեւտոն ծնած է Անգլիոյ խեղճ ագարակներէն մէկուն մէջ խիստ վտիտ ու նիհար մարմնով մը:

Բնալուծութեան հայրերէն անգլիացի Ֆարատէյ աղքատ դարբինի մը զաւակն էր ու 13 տարեկանին կազմարար եղաւ:

Նշանաւոր երաժիշտ Ժան Սէպասթիէն Պախ 10 տարեկանին որը մնաց ու դաստիարակուեցաւ իր մեծ եղբօրը կողմէ: Ապրուստին համար բաւական ատեն վարեց թափառական կեանք մը:

Նշանաւոր երաժիշտ Պէթհօվէն տղայութեանը շատ չարչարուած է իր գինեմոլ հօրը ձեռքը:

ՍԵՐԸ ՀԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒՆ ՄԷՁ

◀ ՆՈՐԱՎԷՊ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ ▶

Պատմական Հռոմի ութը ազնուական երիտասարդները, այն օրը հաւաքուած էին Լէվիսիուսի տունը, որ կը գտնուէր Բօմբէի մէջ:

Ազնուազարմ պարմանիները ընկողմանած էին մարմարէ սիւներով զարդարուն սրահին լայն օթոցներուն մէջ ու համադամ ճաշին յաջորդող Սիկիլիական ընտիր գինիով ոգեւորուած, կը խօսակցէին օրուան կարեւոր խնդիրներուն շուրջ:

Կեսարի Հռոմին վերակենդանացումը փափաքող բոլոր ազնուականներուն պէս, անոնք ալ մտահոգուած էին հայրենիքին ճակատագրով:

Արդէն այս հաւաքոյթը կազմակերպուած չէր միմիայն կերուխումի ու գեղեցիկ հելլէնիստիկներուն նուագած Շէսթարը ունկընդրելու նպատակով:

Երբ սպասաւորները քաշուեցան, Լէվիսիուս ոտքի ելաւ, զգուշութեամբ հրեց դրան նիզը ու իր տեղը դարձած պահուն ըսաւ.

— Հիմա ազատօրէն կրնանք խօսակցիլ:

Սրահը, կաթուածէ մեռած մարդու մը պէս, յանկարծ

լուս առ անշարժ մնաց քանի մը վայրկեան, երբ Լէվիտիւս վերսկսեւ:

— Հոյակապ ու փառաւոր Հոռմը ցնորած թագաւորի մը և ցոփունի մը խաղալիքը դարձած է ներկայիս: Մեղմէ ոչ ոք կեանքի ապահովութիւն ունի: Այլևս անհրաժեշտ է ազատիլ այդ ապուշ մարգէն որ Բրէթորեան զինուորներուն բերած պատուհասն է: Գիտէ՞ք թէ ինչ էր երէկուան հրովարտակիւն իմաստը:

Երիտասարդ Իշխան Քրիթիւս հարցուց:

— Ձի լսեցինք, ի՞նչ էր որ:

Լէվիտիւս ժպտեցաւ ու յարեց:

— Հրովարտակը կը գրէ թէ, ինչ պէտք է ընել որպէս զի զինիները չի խաթարուին: Չեմ գիտեր թէ զինեւ գործ թէ կայսր է այս մարդը:

Վերթինիւս եւս միջամտելով ըսաւ:

— Անցեալ անգամ ալ հրովարտակով մը թուած էր օձի խայթումը քիչ դէմ զանազան միջոցներ:

Սօսակցութիւնը ընդհանուր հանգամանք մը ստացած էր այլևս:

— Հոռմը ձերբազատուած գերիններուն ձեռքը մնացած է: Պալլաս դեռ երէկ գերի մըն էր, Էսկ այսօր նոր պալատ մը չինել կուտայ Բօմբէի մէջ: Հոս պլաի հաւաքուին ու զուարճանան գերիներու շուկային մէջ ծախու հանուած բոլոր բարբարոսները:

— Ասանկ թագաւորին՝ անանկ մարդիկ պէտք են: Ամբողջ օրը զբաղած է բախտահմայութեամբ: Չեռքերը կը գոգան, իսկ զլուսը ապուշի մը պէս կը շարժի միշտ: հրամայած ատեն կը քեքեւի ծառաներուն հետ կը կատակէ: հանրութեան ծաղրին առարկայ եղած է: Անցեալ տարի հրամայեց ձերակոյտին որպէս զի արեւին խաւարման դէմ միջոցներ ձեռք առնուին...:

— Դեռ ամիս մը առաջ, հելլէն մը անոր երեսին պո-

ռաց, ըսելով. «Չառամած անասուն մըն ես դուն»: Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընէ կայսրութեան պատիւը սնանկացնող այդ անմիտ մարդը:

— Ի՞նչ պիտի ընէ. քրքչալի բնդացած է:

— Այո՛, շատ լաւ գուշակեցիր:

— Հապա Մեսալինը... Ամէնէն աւելի վտանգ սպառնացողը ան է: Կարծես թէ կայսեր կինը եղած ըլլաւ: Ամէն օր սիրահար կը փոխէ: Գիշերները կ'իջնէ Հոռմին բանուորական, բարբարոսներու զինեռունները, ուր մինչև լոյս կ'աղբի անլուր խոյտառակութիւններով: Ասկէ զատ, սպաննել կուտաւ այն բոլոր այրերը, որոնք հաճոյք չեն պատճառեր իրեն:

Իշխան Քրիթիւս տոգունեցաւ, զլուսը հակեց, ջղաձիգ մատներով տրորել սկսաւ մէջքի դօսիին եզերքները, ու ակօսները սեղմեց իր յուզումը զսպելու համար:

Լէվիտիւս անոր նայեցաւ ու հարցուց:

— Քրիթիւս, դեռ կը սիրե՞ս զայն:

Երիտասարդ Իշխանը շտկուեցաւ, ու ինքզինքը գտաւ իրեն յառած եօթը զոյգ աչքերու դէմ:

Թիրած էր Մեսալինը և կը սիրէր զայն:

Հակառակ այլևս շնորհադուրկ մը ըլլալուն, դեռ կը սիրէր այդ գեղեցիկ ու խենդ կինը: Բայց, նուիրական Հոռմի վրկուլթեանը համար հաւաքուած այս ժողովին մէջ, կարելի չէր խօսիլ: Հոռմին փառքը զինեռուններէ ներս քաշկոտող կայսրուհիին հանդէպ զգացած սիրոյն մասին:

Ու Քրիթիւս պատասխանեց:

— Ո՛չ, բարեկամս, այլևս կը զանրմ անկէ:

Ատեն մը եւս շարունակուեցաւ խօսակցութիւնը: Ի մէջ այլոց ըսուեցաւ թէ Մեսալին հիմա ալ կը սիրաբանէր Բրէթորեան հրամանատար Տիգրինիուսի հետ, և նոյնիսկ կայսեր առջեւ, ան ընկողմանած էր իր սիրահարին թեւրուն մէջ, անոր ձեռքէն զինի խմելով:

ի վերջոյ որոշուեցաւ, յանուն Հոռմի փրկութեան, սպաննել կայսրը, կայսրուհին, Տիգրանիսը և հինգ հետեւորդները:

Մէսալինի սպանութիւնը վիճակուեցաւ Քրիթիւսի: Լէ-վիսիոս ըսած էր իրեն.

— Դո՛ւն միայն կրնաս անոր մօտենալ: Ասով մէկ քարով երկու թռչուն դարկած պիտի ըլլաս. թէ պիտի կատարես Հոռմի հանդէպ ունեցած պարտականութիւնդ, և թէ վրէժդ պիտի լուծես: Կր վստահի՞ս ինքզինքիդ:

Քրիթիւս յիշեց կայսրուհիին հետ անցուցած երջանիկ օրերը, ուրկէ վերջ հինցած քուրջի մը պէս լքած էր ան զինքը, իր աղապատանքին առջեւ անողոք՝ ըսելով.

— Փառք տուր որ սպաննել չեմ տար քեզ...:

Քրիթիւս վայրկեանապէս յիշեց այս բոլորը, ու պատասխանեց անվարան.

— Պարտականութիւնս պիտի կատարեմ:

Կրօնական հանդիսութեան մը առիթով, այն գիշեր պալատին մէջ մեծ խնջոյք մը տեղի կ'ունենար:

Քրիթիւս կանուխէն գնաց պալատ, տեղւոյն վրայ կացութիւնը ուսումնասիրելով, մահապարտ իշխանաւորներուն տեղը ճշգրիտ և ըստ այնմ իր դաւակից ընկերներուն տեղեկացնելու համար: Կէս գիշերէն քիչ վերջ, երբ բոլորը գինովնային, դաւադիր հայրենասէրները պիտի սկսէին գործի:

Քրիթիւս բարձրացաւ մարմարէ սանդուխներէն: Սրահին մէջ յարդարուած էին հարիւրի չափ զարդարուն ան կողիւններ, ու ամէն հինգ անկողինի մէջտեղը զետեղուած էր ճոռ սեղան մը: Հրաւիրեալները նոր կը ժամանէին դեռ:

Քրիթիւս լսեց իր հետեւէն հնչող կնճական բիւրեղ-եայ քրքիչ մը:

Մեսալինն էր:

Մէկ կողմ քաշուեցաւ ու կողմնակի ակնարկով մը նայեցաւ անոր: Մեսալին, ամէն ատենէ աւելի դեղեցիկ ու սիրաշարփ վիճակ մը ունէր: Հազած էր բոցի գոյնով մետաքսէ չրջազգեստ մը, որուն երկու քովի կողմնակի բացուածքներէն դուրս կը ժայթքէին փղոսկրեայ սրունքները, ակնախտիկ թովչութեամբ մը:

Հասսայի հրամանատարին թեւին յենած, կը յառաջանար սիգալով ու ժպտուն: Միջոց մը, տեսաւ երիտասարդ իշխանը և կանգ առնելով ըսաւ.

— Օ՞հ... Քրիթիւս... Դուն հո՞ս... Ինչ լաւ է... Շատոնց է որ չէի տեսած քեզ...:

Քրիթիւս գլխահակ բարեւեց ու պատասխանեց.

— Կայսրուհի... Գիտէք թէ հրաման ստացած էի չե-րելիլ...:

— Ո՛հ, ոչ... ո՛չ բոլորովին... Երբեմն կը յիշեմ քեզ... յարեց Մեսալին, չոյեց իշխանին կոնակը և թուչէն բռնելով բարձրացուց անոր գլուխը ու սեւազեղ չրջանակով օղակուած աչքերը յառելով աչքերուն աւելցուց.

— Տեսնուի՞նք դարձեալ:

Երիտասարդ իշխանը նայեցաւ հեռացող կայսրուհիին հետեւէն, ուղեց վազել, ծնրագրել անոր առջեւ ու աղաչել. բայց դաւակից ընկերներուն տուած խոստումը յիշեց յանկարծ:

Դեռ կը սիրէր զայն, ու ան ալ Քրիթիւսը կը սիրէր...:

Ինչպէ՞ս պիտի կրնար սպաննել զայն ուրեմն:

Հրաւիրեալները հետզհետէ կը հասնէին ու կը տեղաւորուէին, մինչդեռ Քրիթիւս դեռ չէր կրցած որոշում մը տալ:

Յանկարծ Մեսալինին ձայնը լսեց դարձեալ իր ականջին տակ, որ կ'ըսէր.

— Տեղ մը չկրցա՞ր գտնել գուն. ուրեմն այս իրիկուն իմ հիւրս եղիր: Քաղաքավար ու խոհեմ երիտասարդները կը սիրեմ ես...

— Բայց...

— Օ՛հ, ես կը փափաքիմ, ե՛ս... աւելցուց և մտաւ Քրիթիւսին թեւը:

Երիտասարդ իշխանը գեղեցիկ կնոջ մարմինէն արտաբուրող ջերմութեամբ ու բոյրէն գիւղացած էր գրեթէ: Կայսեր յօտիկ. Մեսալինին քովիկը տեղաւորուեցաւ:

Ճաշերուն և գինիներուն սպասարկութիւնը սկսած էր: Գեղաձայն հելլէն երգչուհիները, իրենց երգերը կը խառնէին Շէսթարներու ներդաշնակութեան:

Մեսալին ըմպելիին ազդեցութեամբ կը կրկնապատկէր Քրիթիւսի հանդէպ իր յարգանքը, մինչդեռ մոռցուած հրամանատարը ատելավառ ակնարկներ կը նետէր երիտասարդ իշխանին:

Երբ հրամանատարը պահ մը զուրս ելաւ, Քրիթիւս երիտասարդ կնոջ ձեռքերը բռնեց և ըսաւ.

— Ձեզի հետ առանձին մնալ կ'ուզեմ վաղրկեան մը:

— Հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ... Ի՛նչ, առանձին մնա՛լ... Բայց քու փափաքդ արժէք չունի, ե՛ս ուղեկու եմ:

— Բայց, ատոր համար չէ... Կարեւոր բան մը պիտի ըսեմ:

— Դարձեալ սիրոյ մասին պիտի ճառես:

— Ո՛չ, ոչ... Ձեր կեանքին մասին...:

— Ինչպէ՞ս:

— Պէտք է առանձնանանք: Հոս չեմ կրնար ըսել...:

Մեսալին մտամոլորեցաւ, ու յանկարծ բոլորովին մըլտեցաւ. կարծես թէ բնաւ խմած չըլլար:

Ու երկուքը մէկ մտան քովընախ սենեակներէն մին:

Յարմարագոյն առիթը ներկայացած էր ահա: Նուի րակա՛ն Հոռմը ցոփունիի մը ձեռքէն ազատելու համար, կը բա՛էր զգեստին տակ պահուած դաշոյնը քաշել ու մխրը՛ճել անոր ձիւնաթոյր կուրծքին մէջ:

— Ձեզի, ձեզի... կակազեց Քրիթիւս:

Ու յետոյ ձեռքը տարաւ մէջքին, քաշեց դաշոյնը, փայլակի մը պէս պսպղուն, բարձրացուց զայն օդին մէջ. ու նայեցաւ երիտասարդ կնոջ կուրծքին, հոն ուր ծածկուած էր անոր արոփուն սիրտը: Բայց յանկարծ յիշեց սիրոյ այն երջանիկ գիշերները, երբ գլուխը դրած էր այդ կուրծքին վրայ, ու հայրենասէր Քրիթիւսի ձեռքը զողաց:

Կիներ կը մպտէր, սպիտակ ձեռքերովը բանալով իր կուրծքը, և անոր բովանդակ չփեղցուցիւնը ցուցադրելով երիտասարդ իշխանին աչքերուն առջեւ, կը մըմնջէր հաստատակամ ու թովիչ ձայնով մը.

— Ձա՛րկ. ինչո՞ւ կը տատամսիս:

Կ'ըսեն թէ կարգ մը օձեր իրենց քարացնող ակնարկով կը չմեցնեն բարձրէն անցնող թռչուններն իսկ և կը զգեստեն զանոնք:

Քրիթիւս եւս այդ թռչուններուն նմանած էր:

Դաշոյնը օդին մէջ փայլուն ծիր մը գծեց ու վար խռճացաւ. բայց ճամբան չեղելով, փոխանակ Մեսալինի, երիտասարդ իշխանին կուրծքը մխուեցաւ:

Մեսալին քրքշալիւր կը խնդար, ու այդ պահուն սենեակ մտնող թիկնեղ հրամանատարին թեւին յենելով, մատնանշեց իր փղոսկրէ սրունքներուն առջեւ անշունչ ինկած Քրիթիւսի մարմինը և ըսաւ.

— Անխորհուրդ երիտասարդը, կ'երեւի թէ չառ խմեր ու թունաւորուեր է...:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅՆԵՐՈՒ ԱԼՊՈՒՐ

Ասամնաբոյժ Տօք. Ներսէս Խաչատուրեան Սիրէնի Համիսիէ հաստի քիւ 4	Ասամնաբոյժ Տօք. Ա. Սարեան Պոլիս, Պահլէ Գաբու Քաւ խան Ա. յարկ քիւ 10 11 Հեռ. 21985
Ասամնաբոյժ Տօք. Յ. Հայրապետեան Հարպիէ Խալապետար Կազի հաստ քիւ 75	Ասամնաբոյժ Տօք. Սարգիս Թարսեան Գ. գիւղ Մօսա հաստի քիւ 128
Ասամնաբոյժ Տօք. Զարաթ Մարտիրոսեան Ղալաթիա Բարաքէոյ Կօմէր Ապիս խանի դէմ Մարմարա խան քիւ 2	Ասամնաբոյժ Տօք. Գարուսիկ Զամիկեան Զարբը գաբու Մազապետար քիւ 5
Ասամնաբոյժ Տօք. Հրանդ Սիւպեան Պ. Գիւղ սրահան հաստի Հիւան Հիւսէյիմ փողոց քիւ 1	Ասամնաբոյժ Տօք. Յ. Զափուղեան Ս. Համամ ճամնի պաշի խան Ա. յարկ քիւ 2
Ասամնաբոյժ Տօք. Ներսէս Փափագեան Բարաքէոյ, Թօփերլար Արսլան Կիւ խան քիւ 4	Ասամնաբոյժ Տօք. Միքիմ Գասապեան Պահլէ գաբու Սանսալլար հաս. Հեռ. 22707 քիւ 25
Ասամնաբոյժ Տօք. Տիգրան Աղիկեան Պոլիս Անգարա հաստի Մէսէրէթ օթելի դէմ	Ասամնաբոյժ Տօք. Ն. Փէօքիմալեան Պոլիս Պահլէ գաբու Անասոյ խան քիւ 12
Ասամնաբոյժ Տօք. Մարտիրոս Բէիգեան Գ. գիւղ Մէոյիսլիս չեմէ հաս. քիւ 34	Ասամնաբոյժ Տօք. Հրանդ Գալապան Բարաքէոյ ժամացոյցի դէմ Հալիլ փաշա փողոց քիւ 5

ՄԱՏՆՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հայերը աշխարհի քաղաքակրթութեամբ ազգերուն մէջ 12րդ տեղը զբաղեցնում են լրագրի հրատարակութեան տեսակէտով(*): Մեր առաջին լրագիրը հրատարակուած է Նոյն իսկ Ամերիկայէն եւ Յունաստանէն ալ առաջ: Ամբողջ աշխարհի հայութեան առաջին հայերէն լրագիրը եղած է Ազգաբար, որ հրատարակուած է 137 տարի առաջ Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքին մէջ 1794ին: Ազգաբարի հրատարակիչը եղած է Շիրազեցի (Պարսկաստան) Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեան:

Այդ թուականներէն շատ առաջ, հայ գաղութ մը հաստատուած է Հնդկաստանի մէջ: Զ. դարուն Պարսիկներէն ննդուած Հայեր, Աֆղանիստանի եւ Պարսից ծոցի համբով կ'անցնէին Հնդկաստան: Այս գաղթին նախածեռնարկ եղած են Նոր-Ջուղացի հայ վաճառականներ, որոնք հետզհետէ հաստատուած են Հնդկաստանի ծովեզերքները, Չիդրա, Սուրատ, Մատրաս, Կալկաթա, Սէյտապատ քաղաքները: Այս գաղութը կը բաղկանար 20 000 հոգիէ, ստացաւ արտօնութիւններ եւ բարձր դիրքեր զբաղեց, առեւտրական ընդարձակ յարաբերութիւններ մշակելով հոն Արեւելքի ու Արեւմուտքի հետ: Մեծահարուստ գաղութ մը եղաւ Զ. դարէն մինչեւ ԺԷ եւ ԺԸ դարերը: Մատրասի հայ մեծահարուստ-

[*] Լրագրի հրատարակութեան սկսած են Չինացիներ 336ից կաղապարաձայլ, Իսպանացի 1562, Ֆրանսացի 1605, Զաւիցերիս 1609, Գերման. 1612, Անգլիա 1622, Սպանիա 1626, Շուէս 1644, Ռուսիա 1703:

ներէն Սամուէլ Մուրատի ու Եղուարդ Ռաֆայէլ Ղարամ-
եանի կտակով հաստատուած է Վենետիկի միացեալ «Մու-
րատ-Ռաֆայէլեան վարժարան»ը:

Թրքահայոց առաջին լրագիրը հրատարակուած է 101
տարի առաջ, 1830ին Պոլսոյ մէջ «Լրոյ Գիր Մեծի Տերու-
քեան Օսմանեան» անունով, ուրկէ յետոյ Վան, Մուշ, Երու-
սաղէմ եւ յաջորդաբար ուրիշ քաղաքներ ունեցած են ի-
րենց պարբերաթերթերը: 1830էն մինչեւ 1914ի ընդհ. պա-
տերազմը 84 տարուան մէջ Թուրքիոյ քաղաքներուն մէջ
հրատարակուած են 180 թերթեր հետեւեալ բաժանումով.—
Պոլիս 140 թերթ, Իզմիր 13 թերթ, Վան 5, Էրզրում 2,
Մարգում 2, Իզմիթ 2, Իսկ Արմաշ, Այնթապ, Պարտի-
զակ, Սվազ, Մուշ, Տրապիզոն, Ատափազար, Պրուսա, Հա-
լէպ ու Երուսաղէմ՝ մէյմէկ թերթ:

Ռուսահայերուն առաջին թերթը հրատարակուած է 85
տարի առաջ, 1846ին Թիֆլիզի մէջ Կովկաս անունով, իբր
շարաթաթերթ: Այդ թուականէն մինչեւ ընդհ. պատերազմ,
68 տարուան մէջ, հետզհետէ հրատարակուած 100է աւելի
թերթերը լոյս տեսած են գլխաւորաբար Թիֆլիզի, Փե-
թերսպուրկի, Մոսկուայի, Շուշիի, Պաքուի, Նոր Նախիջե-
ւանի մէջ եւայլն:

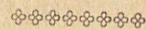
Կը սիրեմ անհաւը, ծառերուն հոգիները կը բեւաժին
անոր մէջ: Կը սիրեմ գերեզմանները, մեռելներուն հոգիները
կը բառին շիրիմներուն վրայ: Կը սիրեմ յամեցող իրերը,
հին տներուն հոգիները կը քրքուան անոնց մէջ:

ՄԻՔԱՏԷԼ ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

Մեճք բոլորս, պաշերը շօտափելով յառաջացող կոյրե-
րու պէս՝ փնտռած ենք մեր հոգին:

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

ՄԵՐ ՄԱՅՐԵՐԸ...

(ԻՐԱՎԷՊ)

Մայիսի վերջերն էր. աւարտականի քննութիւններու
կը պատրաստուէինք ու քանի մը օրէն վկայական առած՝
պիտի վերադառնայի հայրենիքս,
ուրկէ մեկնած էի երեք տարի ա-
ռաջ: Հայրենաբաղձութիւնս մա-
սամբ բուժուած էր տարիներու
ընթացքին. ու վերջին տարին մա-
նաւանդ քիչ կը զգայի պանդխտու-
թիւնս, քանի որ մայրս տեսնելու
օրերը կը մօտենային այլեւս:

Երեկոյ մը, ճաշի միջոցին, մեր
ներքին տեսուչը, ըսաւ.

Մերփառ Մարգարեան

— ձաշէն յետոյ սննեակս ե-
կուր:

Երբ սննեակը մտայ, սովորա-
կանէն աւելի մտածկոտ ու խոժոռ գտայ փրօփէսէօրը, որ
բաց նամակ մը երկարելով ինձի՝ «Բովանդակութիւնը
պատշաճ ձեւով մը հասկցուր իրեն», ըսաւ:

Բարեկամներէս մէկը, իր քնոորդոյն Պետրոսի մօրը
մահը կը տեղեկացնէր: Պետրոս ինձմէ վերջ եկած էր գոլէճ,
շուտով մտերմացած էինք. ամառնային արծակուրդներուն՝
առանձնութիւնը մեզ եղբայրացուցած էր, նոյնն էին մեր
վիշտն ու ուրախութիւնը, նոյնացած էինք զգացումով, ու

միեւնոյն ապագայի ծրագիրներովը կ'ոգեւորուէինք:

Հարուածին ծանրութիւնը զգացի. բայց բովանդակ կո-
րովս հաւաքած՝ Պետրոսի թիւը մտայ ու գոլէճի բար-
ձունքներուն վրայ, մեր սովորական ճամբան մտանք: Պետ-
րոս չէր խօսեր. իսկ ես՝ խօսելու համար մտածելու, խօ-
սելիքս դասաւորելու կարիքն ունէի: Երբ գոլէճի հողմա-
ղացը անցանք եւ ծախ կողմերնիս, մօտ քսան քայլ հեռա-
ւորութեան վրայ, «Սրինգ»ի դժբախտ հեղինակին, Գ. Պէշ-
կէօթիւրեանի մենաւորիկ գերեզմանը տեսանք, առիթը
յարմար սեպեցի մահուան մասին խորհրդածութիւններս
արտայայտելու:

Մահուան ու ոչնչացումի զաղափարը անհաշտ էր մեր
պատանեկան մտածումներուն ու ծրագիրներուն հետ. բայց
չէ՞ որ մահը անխուսափելի դւ միակ բացարձակ իրակա-
նութիւնն էր. անսահման նիւթը խօսքի ու մտածումի: Ու
ես՝ ստոյիկի մը պէս կը խօսէի մահուան ու անծանօթի
մասին: Այդ երկար առաջաբանէն յետոյ, ընկերիս մօրը
մահը հաղորդելու կարգը եկած էր: Գլխաւոր նպատակս էր
այդ գոյժը հաղորդելով մէկտեղ՝ մեղմել անոր պատճառելիք
ցնցումը. ընկերական ցաւագին պարտականութիւնս կա-
տարել. ու ինծի յանձնուած գուժկանի դաժան պաշտօնը
յաջողութեամբ ի գլուխ հանել: Ոակայն ինչո՞ւ համար այդ
պաշտօնը ինծի յանձնուած էր. ծրագրուած զաւազրութիւն
մը չէ՞ր արդեօք. մինչդեռ իմ պատանեկան սնափառու-
թիւնս իմ արժանիքիս ու ընկերիս հետ ունեցած մոեր-
մութեանս կը վերագրէր զայն:

Ես՝ միամտօրէն ու յուզուած՝ հասկցուցի Պետրոսին
թէ՛ իր մայրը հիւանդացած էր. թէ՛ հիւանդութիւնը թէեւ
մահացու չէր, սակայն կրնար բարդութիւններ ու ծանր
հետեւանք ունենալ. ու ես՝ կը շարունակէի անմտօրէն
մահուան երանութենէն ճառել, կը բացատրէի թէ՛ ի՞նչպէս
պէտք է գիտնալ քաջաբար դիմագրաւել մահը իր բոլոր

երեւոյթներովն ու ահաւորութիւնովը. թէ՛ ամէնքը պիտի
մեռնին. մեր ամենասիրելիներն ալ, մե՛նք ալ. ուրեմն ի՞նչ
օգուտ ու հարկ կար ցաւիլ մահուանը վրայ...

Նոյն պահուն՝ մեր ճամբու վախճանին հասած էինք.
յանկարծ, աչքս ակամայ Պետրոսի դէմքին հանդիպեցաւ.
ան գինովի մը պէս կասկարմիր կտրած ու ուռեցած թուե-
ցաւ ինծի: Իրար լաւ կը հասկնայինք. ուրեմն ընկերս ըմ-
բռնած էր ահաւոր իրականութիւնը, ու մինչեւ այդ պահը
լուռ ունկնդիր, Պետրոս՝ առանց առաջաբանի, առանց կան-
խամտածութեան, առանց նոյնիսկ երեսս նայելու, ու գի-
տակ իր հակահարուածի յաջողութեանը, զսպուած ծայնով
մը ըսաւ.

— Քանի որ այդպէս է, բու մայրդ ալ մեռած է:

Աչքերս մթազնեցան. լեզուս բռնուեցաւ: Հիմա, ա՛լ ի-
րարու ընկե՞ր էինք, թէ՛ թշնամի. չեմ գիտեր. երկուքս ալ
հաւասար բաժինները առած՝ վերադարձանք անծայն ու
անխօս, ջանալով զսպել մեր պոռթկումը:

Մեր պատանեկան փիլիսոփայութիւնը սառ եւ ան-
շունչ դիակի մը վերածուած էր. ու մենք ունէինք մեր մե-
ռելները, մեր մայրերը, որոնք մեր խանդավառութեանը
անսպառ աղբիւրները եղած էին ու հիմա, ալ անոնց ան-
հոգի մարմիններու ծանրութիւնը մեր սրտին վրայ՝ կը վե-
րադառնայինք:

Նոյն գիշերը սերտողութեան չգացինք. ո՛չ ոք խան-
գարեց մեզ. առանձինն լացինք մեր մայրերը, առանց իրար
տեսնել ուզելու: Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ եղաւ Պետրոս:

Քննութիւններս աւարտեցի ու առանց հանդիսութեանց
սպասելու, վկայականս առի ու մեկնեցայ: Հօրս, եղբօրս ու
քոյրերուս գուրգուրանքն ու հոգածութիւնը կարող չեղան
մօրս ձգած պարապութիւնը լեցնել: Հեռացայ տունէն, ուր
երբեք չվերադարձայ այլեւս:

Առաջին անգամ Օգոստոսին մեկնած էի տունէն, ու

նոյն տարին, նոյեմբերին մեռած էր Մայրս. իր մահովը գործադրած էր իր խօսքը. Բաժանումիս՝ ինձի ուղղած իր վերջին խօսքը այս եղած էր.

«Տղա՛ս, քու հեռանալէդ վերջ, երկու ամիսէն աւելի չպիտի կրնամ ապրիլ»:

ԱՐՓԻԱՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Ի՞նչ էի, ի՞նչ էի:

Բազանիսի գաւակն եր ձեռնովայի նաւահանգիսի խեղճ գործաւորի մը, որ յետոյ իր գաւակին շահած դրամը ձեռքէն առնելով խաղամուրեքեմը կը վաճճէր:

Բօսնի գաւակն եր քաղաքական երաժիշտ ծնողի մը ու Տասը տարեկանին սկսաւ ապրեցնել իր քննանիք: Ինքը հեղինակած եր «Լը Պարպիէ սը Սեվիլ»ը. զոր գրած է 12 օրուան մէջ:

Շեքսպիր գաւակն եր մագործի մը եւ կանուխէն օգնած է իր քննանիքին ապրուստին:

Միլլըն նշանաւոր անգլիացի բանաստեղծին աչերը տարեկան 12 տարեկանին ու Բանի մը տարի վերջ ալ բոլորովին կուրացաւ, բայց շարունակեց արտադրել իր հրաշակեցները:

Ժան Ժաք Ռուսօ 19 տարեկանին յետին ասիւնանի քուլառութեան մասնուեցաւ եւ ստիպուեցաւ առանց երաժշտութիւն գիտնալու Լոզանի մէջ խմբավարի պաշտօն վարել իր ապրուստը շահելու համար: Իր նշանաւոր գործերը գրած է ապրելու համար զանազան արհեստներու հետեւելով:

Տիսթրօ ունեցած է խիստ չաւուր երիտասարդութիւն մը եւ աւագ երեւոյթի օր մը անօթութենէն պիտի մեռնէր եթէ իր քննանիքին ինչ մը միտ եւ գաւաթ մը գինի չտար անոր:

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

ՐԵՍՆԹԵՆԵՆՆ ԶԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՒՆ

Գ Ո Ր Ծ Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ՃՍՌԱԳԱՅԹԻՆ ԳԻԻՏԸ.— 1895ի Դեկտեմբերին էր որ Կերմանիոյ Վիլցպուրկի համալսարանի բնագիտութեան դասախօսներէն Վիլհելմ Գոնրատ Ֆօն Րէօնթլեն. Քրուքսի

Ատմն. Տօք. Վառն

անօթնեցուն փորականութեան (Fluorescence) էութիւնը ուսումնասիրած միջոցին, զիպուածով եւ զրեթէ բախտին մէկ խաղովը, հընարեց այն ճառագայթները որոնք այսօր ըժշկական եւ գիտական մարդին մէջ, իր անունով Րէօնթլենեան ճառագայթներ կը կոչուին:

Քիօֆ.ը փորձի միջոցին զիտեց որ Platino cyanure de Bariumի բիւրեղները կը լուսաւորուին եւ լուսաւորուած կը մնան ելեկտրական հոսանքին տեւողութեան ընթացքին, առանց արգիլուելու այն զանազան մետաղներէն եւ իրերէն, որոնք Քրուքսի անօթնեցուն չուրջը կը գտնուէին զանազան հեռաւորութեան վրայ:

Եւ այսպէսով, այս նոր ճառագայթները ապստորեցին

լուսանկարչական ապակիները: Փրոֆ. ք. անծանօթ ըլլալով անոնց իսկութեան, զանոնք անուանեց անծանօթ ճառագայթներ (X Strahlen), բայց 1905ին ուրիշ բաղմամբիւ գիտնականներ ուսումնասիրելով անոնց յատկութիւնները միանգամընդմիջտ յորջորջեցին Բէօթկենեան ճառագայթներ (Röntgen Strahlen), անմահացնելով Վիլհելմ Գոնրատի անունը գիտութեան պատմութեան մէջ:

Բէօթկենեւ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ. — Ընդհ. պատերազմէն առաջ, 1908 – 1909ի ժամանակները Փրոֆ. Հոլցգենխտ առաջին անգամ ըլլալով սկսաւ ատամնաբուժութեան մէջ օգտագործել Բէօթկենեան ճառագայթները: Փրոֆ. Հոլցգենխտ ո սուցիչը եղած է Պոլսոյ բժշկական համալսարանի և ատամնաբու ժական վարժարանի Բէօթկենի ուսուցիչ Փրոֆ. Տօքթ. Սելահետտին Մէհմէտ պէյի, որ տարիներէ ի վեր Պոլսոյ բժշկական և ատամնաբուժական համալսարաններուն մէջ, այդ ուղղութեամբ կը պատրաստէ գիտական մարզին համար բաղմամբիւ անհատներ, որոնցմէ մին է նաեւ այս տողերը ստորագրողը:

Բէօթկենեան ճառագայթներուն գործածութեան կատարելագործումը եղած է Ընդհ. Պատերազմէն վերջ և այս գործին համար առաւելապէս աշխատած են Փրոֆ. ներ Կրիւնֆէլա Ակուչի, Ռափեր Թօմա և Պէլլօ:

1614էն առաջ, Բէօթկենեան ճառագայթը ատամնաբուժական ճիւղին մէջ, ակուայի և կզակի հիւանդութիւններուն ակտաճանաչման և դարմանումին համար արդէն օգտակար միջոց մըն էր: Այդ թուականէն վերջ, գէմքի և կզակի վրայ ուռմքերէն և չրաքնելներէն յառաջ եկող վէրքերուն բուժման համար, շատ կարեւոր դեր մը ունեցաւ, և օրէ օր անոր օգտակարութիւնը աւելի գնահատուեցաւ: Այսօր ոչ միայն հիւանդանոցներու բերանաբուժութեան ճիւղերուն մէջ պէտք ունին անոր, այլ ատամնաբուժական դարմանատուններէն ներս իսկ մուտք գործած է:

Արդիական ատամնաբուժը միայն իր ճիւղին մէջ չէ որ կ'օգտագործէ Բէօթկենեան ճառագայթները, այլ և գլխու բոլոր մասերուն համար, և ինքը մասնագէտն է այդ բոլորին: Նոյն իսկ մարմինն ընդհ. մասերուն մասնագէտներէն աւելի բան մը ունի ինք այդ մարզին մէջ: Ասիկա աւելի լաւ կարելի կ'ըլլայ բացատրել երբ իր գործիքը քննուի, որովհետեւ գլխու ամէն մասերը լաւ և յստակ հանելու համար շատ նուրբ պէտք է ըլլայ localisateur:

ՀԱՅԵՐԸ ԱՅՍ ՃԻՒՂԻՆ ՄԷՋ. — Պերլինի և Վիլհելմայի մէջ ականջի, քիթի և կոկորդի մասնագէտները զանազան պարագաներու կը գլխու, Բէօթկենի ատամնաբուժ մասնագէտին, և այս տեսակ հիւանդութիւններուն միջոցին, մեծ կարեւորութիւն կու տան ատամնաբուժին ու միասին կը խորհրդակցին:

Դժբախտաբար Պոլսոյ համար ոչ միայն նորութիւն է այս կերպ դարմանումը, այլ և խորթ մնացած է:

Ասկէ յետոյ գիտական մեթոտներով աշխատիլ փափաքող ամէն բժիշկ, Բէօթկենի արժէքը գնահատելով լայն տեղ մը տուած է անոր իր դարմանումներուն մէջ, որովհետեւ ժամանակն է այլեւս յայտարարելու թէ խաւարի մէջ գործելու դարը անցած է: Մեր դօրը գիտական մեթոտներով աշխատելու դարն է:

Ուրիշ դժբախտութիւն մըն այս աս է թէ Հայեր չեն հետեւիր այս ճիւղին: Արտասահմանի մէջ Ճինճեան մը, բարեբախտաբար կրցած է մեծ յաջողութիւն ձեռք բերել այս մարզին մէջ: Ինքը ներկայիս Բարիդի Ecole pratique d'Stomatologie Électrologie et de Radiologieի երկտարաբուժութեան ճիւղի պետն է, և հնարած է երկքարական դանակ մը որ կը կոչուի իր անունով Bistourie Djinjian: Ինքը Պոլսէն մեկնած, բնիկ Օրթագիւղի մըն է: Գիտական գիրքերու մէջ մեծ գովեստներով կը յիշուի իր անունը:

Պոլսոյ ատամնաբուժական վարժարանի Բէօթկենի ճիւղ

դի գոյութիւն ունի 1928էն ի վեր, որուն պետք չի հցինք քիչ վերը, իրեն օգնական ունի Բարիզէն վկայեալ Ատամնարութ Կալիպ Ապտի պէյ, որ Թուրքիոյ առաջին մասնագէտն է:

Մասնագիտութիւն ձեռք ձգել ուզողները կրնան հետեւիլ այս ճիւղին: Համալսարանը ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէ իր ուսանողներուն և շրջանաւարտներուն:

ԻՆՉՊԷՍ ՈՒ ԵՐԲ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾՈՒԻ. — Աւելի շօշափելի դարձնելու համար ընթերցողներուն, ստորեւ կը ներկայացնենք ըէօնթիկենի գործածութիւնը ատամնարութութեան մէջ, և անկէ օգտուելու դանագան ձեւերը:

Նախ կրնանք դասաւորել երկու ձեւով.

I. — Ախտաճանաչումի և II. — Դարմանումի համար:

Ըէօնթիկենով ախտաճանաչումը կը կոչուի շողախտաճանաչութիւն (Radiodiagnostic):

Ըէօնթիկենով դարմանումն ալ կը կոչուի շողաբուժութիւն (Radiothérapie) աւելի ճիշտը (Röntgenothérapie) որով հետեւ (Radiothérapie) շողաբուժութիւնը աւելի (Ultraviolets) անդրմանիշակագոյն ճառագայթներով դարմանումին կ'ըսուի որով հայերէնն ալ ըէօնթիկենարութութիւն կրնանք ըսել:

Շողախտաճանաչումը կը բաժնուի երկու խումբի.

A. — Շողագիտութիւն (Radioscopie) և B. — Շողագրութիւն (Radiographie):

Առաջինը ատամնարութութեան մէջ չի գործածուիր:

Շողագրութիւնը ատամնարութութեան մէջ երկու տեսակ է.

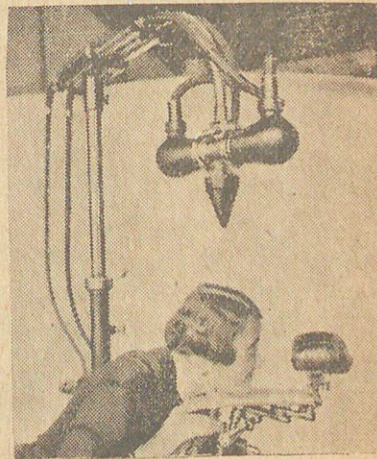
I. — Ներքնաբերանի (Intra buccales) և II. — Արտաքին բերան (Extra buccales):

Ընթերցողներուս համբերութիւնը չարաչար չգործածելու համար միայն օրինակներ ցուցնելով պիտի բաւականանամ:

1. Ատամնարութութեան շողագրութեան պարագաները հետեւեալներն են.

Ուշ մնացած ախտներու աճումի պարագային, ախտային բացակայութեան պատճառը հասկնալու համար:

Պզտիկներուն ախտներուն արմատներուն ամբողջա-

Ըէօնթիկենով լուսանկարման զանազան դիրքեր

պէս կազմուած ըլլալը և կամ չըլլալը հասկնալու համար: Որ եւ է ախտային մը առժամանակեայ և կամ վերջնական ախտան ըլլալը հասկնալու համար:

Աւելորդ ախտներու գոյութիւնը նշմարելու համար:

Ախտներու անբնական դիրքի մասին, որ բերնակամարին և կամ վերի և վարի կզակին մէջ կորսուած ըլլալով nevralgie facialesներու պատճառ կ'ըլլայ:

Բազմարմատ ախտներու պալարներու պարագային,

պալարին ո՛ր արմատին հետ առնչութիւն ունենալն ճշգրտու համար:

Fistuleի մը ճամբան քննելու համար:

Տօք. Սէլահէսսին Մէհմէտ

Դարմանումի ժամանակ ջղահաններու (tire nerf) կամ Sondes-ներու կոտրած ծայրերուն տեղը ցոյց կուտայ:

Ոսկրային հիւսուածքին մէջը հաստատուած արմատի մը գոյութիւնը, հաստատուելու ու որոշելու համար:

Եւ անհամար պարագաներու, որոնց թուագրումը գրեթէ անկարելի է այս սեղմ տողերուն մէջ:

Բ. Բէօնթկէնեարուժութիւնը ատամնարուժութեան մէջ կը կիրարկուի բերնի գեղձերու միջբրտպային բորբոքման, ակոսներու և լինտերու զանազան հիւանդութիւններու, ինչպէս նաեւ շրթունքի, յեղուի և այտի քաղցկեղի պարագաներուն եւլն:

ԻՐ ՎՏԱՆԳՆԵՐԸ.— Քիչ մըն ալ խօսինք Բէօնթկէնեան ճառագայթներու վտանգներուն մասին:

Բէօնթկէնեան ճառագայթները, ապրող անբնական կամ բնական բջիջներու վրայ աւերիչ ազդեցութիւն ունենալով, կը գործածուին դարմանումի համար: Բայց միւս կողմէ ալ ապրող բնական բջիջներուն վրայ աւերիչ ազդեցութիւն մը յառաջ չի բերելու համար, բժիշկները կարգ մը միջոցներ ձեռք կ'առնեն որ հետեւեալներն են.

Բէօնթկէնեան ճառագայթանօթը յարմար կերպով պաշտպանուած պէտք է ըլլայ և զետեղուած՝ կապարեայ ապակիէ և կամ կապարեայ պահպանակներու մէջ:

Պէտք է գործածել զտիչներ, օրինակի համար ալիմինիում, որովհետեւ ալիմինիումը ամէնէն վտանգաւոր համարուած կակուղ ճառագայթները կը ձծէ և մորթը գերծ կը պահէ այրումներէ:

Անհարկի և երկարատեւ շողարձակումներէ պէտք է զգուշանալ:

Բայց վերոյիշեալ նախազգուշութիւններէն զատ, մասնազէտները կը գործածեն կապարէ և ձգախեժէ (էրօնիթ) չինուած ձեռնոցներ, գոգնոցներ, ինչպէս նաեւ ակնոցներ: Այս բոլորին անտեսումի պարագային յառաջ կուգան Radiodermite ու Necrase կոչուած հիւանդութիւնները, որոնց հետեւանքով կրնայ մորթը բորբոքիլ և նոյնիսկ յառաջանալու պարագային երբեմն կրնայ փտեցնել միտն ու ոսկորը: Այդ պատճառաւ է որ Բէօնթկէնեան ճառագայթներով զրազող բժիշկներն ու ատամնարայիները պէտք ունին տարին երեք ամիս հանգիստի ու կազդոյրի:

Բժիշկ. Ասամկարոյ՝ ՏՕՔԹ. Վ.Ա.Է.

Բանկալթի, 16—8—34

ԱՏԱՄՆԱՐՈՑԺՆԵՐՈՒ ԱԼՊՈՄԷ

Ասամնարոյձ

Տօք. Վ. Պերպերեան

Բերա Գուլ օղլու Սուքերազի
Յունական հիւանդանոցին դէմ 57
Սարքեար Եէնիմահլէ հաս. 123
հեռ. Պէոյիսէրէ 15

Ասամնարոյձ

Տօք. Գ. Բիպարեան

Պահչէզարու Եէսիզուլէի հանր.
կայանը

Ասամնարոյձ

Տօք. Ն. Սիմֆէեան

Բանկայքի Խալաֆեար կազի
հասէսի թիւ 77

Ասամնարոյձ

Տօք. Արաւէս Սվանեան

Բանկայքի Սիբանի օճաղիի դէմ
թիւ 187

Ասամնարոյձ

Տօք. Բ. Շահպազ

Սիբէնի Երզնում խան
թիւ 4

Ասամնարոյձ

Տօք. Մանուկ

Գուրբուլաւ հասէսի թիւ 45

Ասամնարոյձ

Տօք. Ա. Արսէնեան

Օգնուլար պաշի 13 Պալմոմունու
խան Բ. յարկ

Ասամնարոյձ

Տօք. Ժ. Կիլիսանեան

Պայազիս Օֆնուլար 19

Ասամնարոյձ

Տօք. Օ. Փափազեան

Պոլիս Նոր համակասան դէմ
Մէյսանքի խան թիւ 6

Ասամնարոյձ

Տօք. Ե. Թերզեան

Օրքաֆէոյ Մուալիմնանի հաս. 10

Ասամնարոյձ

Տօք. Ե. Արապեան

Բերա Միս փողոց թիւ 38

Ասամնարոյձ

Տօք. Ե. Իւրիսեան

Պէպէֆ Ֆէյզիաթի լիսէին Բոյ
Քէօչէ օղլու Եալքար 284

Ասամնարոյձ

Տօք. Ե. Քերէպէնեան

Բերա Սէնք Անթուան Եկեղեցիին
աբարքմանը Հեռ. 42589

Ասամնարոյձ

Տօք. Վ. Հինդեան

Բերա Իսթիփալ հասէսի 439
Հեռ. 40349

Թ Ո Ք Ա Խ Տ Ը

(ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐ)

Այս գրութիւնը առաջին գլուխը կը կոչուի այն հեղինակութեան, զոր մեր յարգելի բարեկամը Տօք. Լ. Դանիէլեան պատրաստած է, իսկ ներքոյ գլուխներու մեջ, պատկերաւոր ու ժողովրդական ոճով մը վերլուծելով 14 բոֆախատուրներու վիճակը: Յարգելի բժիշկը իր այդ հեղինակութեամբ, կ'ուզէ փարատել աւերիչ ախտին պատճառած սարսափը, յայտնելով թէ բոֆախսը լաւ ու գրութեան վրայ դարձանումի մը շնորհիւ բուժելի է իւր բոլոր շրջաններուն մեջ ալ: Մանօք բժիշկը աւելի ընդհանրական դարձնելու համար բոֆախտին դէմ մաքառելու կորովը, բուրբերէն լեզուով պատրաստած է իր այդ գործը, որուն առաջին գլուխը հայացուցուած վիճակով կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն:

Այսուհետք:

Այն տարին, Պոյսոյ պէս, մեր գիւղին ալ կը հեծէր մըռաշլ հորիզոնի մը, կծու և զօրաւոր հովի մը ներքեւ, որոնք ցոյց կու տային թէ շատ կանուխէն պիտի սկսէր ձմեռը:

Ո՛ւր մնացեր էին գեղանուրը և գունագեղ թռչունները, առաւօտուն կանուխ անկողնիդ մէջ քեզ լացնող սոխակին

դայլալելիները: Ե՞րբ անհետացեր էին այն դրախտային ծաղիկներուն բուրումները, որոնց լիաթուք ներշնչումը մեռելներուն իսկ յարութիւն տալու չափ կենսալից էր: Աշունը մեռցուցեր, թաղեր էր զարնան ու ամառուան բոլոր գեղեցկութիւնները, գեփիւններուն շոյանքն տակ կանանչ ծովերու պէս ծածանող զմրուխտ մարմանդներուն ալ չի խնայելով:

Տօֆ. Լ. Լեւոն Դանիէլեան

Սիրտս ինքնածին արամութեամբ լեցուն, այն օրը բաւական յոգնեցուցիչ փնտռութեք մը վերջ կը զարնէի դուռը հին տնակի մը, որ երկար ատենէ իվեր հողածու ձեռքերու խնամքէն զըրկուած, իր ճարտարպետական յօրինուածքն իսկ կորսնցուցած էր գրեթէ:

Տունի նմանող խեղճ ու պզտիկ ապաստանարան մըն էր այդ բնակարանը, որ կարեկից ակնարկներէ շատ հեռու, մեկուսացած էր նեղ փողոցի մը անյայտ անկիւնին մէջ:

Ի դուռ կը բաղխէի դուռը: Կենդանութեան, կեանքի ոչ մէկ նշան կը յայտնուէր անոր խլիլած պատերուն ետեւէն:

Աղքատախնամին յանձնարարած տունը այս չէ՞ր արդեօք: Պահ մը կանգ առի անխօս տնակին առջեւ: Մատները կը սառէին դրան զանգակին վրայ: Վայրկեանները օրերու չափ երկար կը թուէին հիմա ինձի:

Կրկին ու կրկին հնչեցուցի զանգակը, ուշադրութիւնս լարած հիւղակին խորհրդաւոր ներքնամասին, հոնկէ ակընկալելով ապրող էակի մը կեանքի գէթ ամէնատկար նշանը, որ չեմ գիտեր ինչու պիտի կրնար տեսակ մը գոհունակութիւն պատճառել ինձի:

Համբերութիւնս սկսած էր տեղի տալ սրտնեղութեան, երբ շատ տկար ու հիւանդագին ձայն մը լսելի եղաւ տան ներքնամասէն:

— Ո՞ր գթասիրտ անձին կը պատկանի այն ձեռքը, որ կը հնչեցնէ օրերէ ի վեր մոռցուած դուռս:

Թշուառ արարած, մտածեցի ինքնիրենս, ով գիտէ որքան ատենէ ի վեր, մոռցուած է մարդկային ընկերութենէն:

— Դուռը կը բանա՞ք, ես բժիշկ եմ:

Հինգ վայրկեաններ անցեր էին, բայց տակաւին կը սպասէի: Վերջին անգամ մը եւս ստիպուեցայ հնչեցնել զանգը, և ահա դուռը բացուեցաւ, տանը կիսամութ ներքնամասին մէջ գէմս ցցելով «նհողի կմախք մը, որուն խիստ երկար հասակը կը բաժնուէր ուսերուն դաժանութեամբ կը ստանար ուրուականի մը երեւոյթը: Երկար ու աղտոտ մազեր՝ սեւ քուրջի մը պէս ծածկած էին իր դէմքը, ամիսներէ ի վեր մկրատի հպումէն զերծ մնացած ճիւղնաձեւ եղունգներէն կը յայտնուէր թէ, յուսահատ կեանքին վերջին օրերը ապրող մէկն էր ան:

— Զուտ՛կա, հիւանդը դուք էք կարծեմ, կակաղեցի բան մը ըսած ըլլալու նպատակաւ:

— Այո՛ տօքթոր, ե՛ս եմ...:

Անշնային կծու հովը, մահուան պէս սառն, մտեր էր բաց դուռնէն ներս:

— Հոս ցուրտ է, ներս երթանք կը մտիս, արդէն հիւանդ ես:

— Ա՛խ տօքթոր, կը սխալիք. որովհետեւ պառկած տեղս՝ ալ այսքան ցուրտ է:

Ներս մտած էինք: Յարատեւ խոնաւութեան մը հետեւանքով բորբոս կապած այս տունին դարչելի օդը հազիւ ներշնչած, զգացի որ քրտինքի պաղ կաթիլներ կը գոյախոյն ճակտիս վրայ:

Երկու քայլ յառաջանալէ վերջ, կը գտնուէի արդէն

հիւանդին սենեակին մէջ: Տէր Ասատու ինչ սենեակ: Հաւերն իսկ չպիտր յօժարէին իրր ճանոց պոսկիլ հոն:

Ազգեսի մօտէն դիտել բոպիկ ոտկերով ետեւէս եկող այս երիտասարդ հիւանդը:

— Ախ տօթթո՛ր, տօթթո՛ր մրմնջեց ան հազիւ կըրնալով իր ծիւրած մարմինը նետել հին խշտեակի մը վրայ որ անկողնէ դատ ամէն բանի կը նմանէր:

— Ի՞նչ ունիս աղջիկս: Բարեսիրական ընկերութիւն մը զիս հոս զրկեց որպէսզի դարմանեմ քեզ. ի՞նչ տկարութիւն կը զգաս, հասկցուր ինձի:

Հիւանդը բացաւ վերջապէս իր դէմքը ծածկող աղտոտ մագերու քողը, երեւան հանելով գիմազիծ մը, որուն վտիտ ու ախտաւոր գիծերը չէին կրնար ծածմել անոր տարիքը:

Խեղճ աղջիկը, հազիւ տասնըութը քաղաքումն երու վարդերը հօտոտած էր դեռ: Ընդհատ և հեւքոտ չեչտերով, քանի մը բառով նկարագրեց իր ահարկու, անողոք ցաւը:

— Կը հագամ խուխ կը թգնեմ, կը մսիմ և կը քըրտնիմ ախորժակ չունիմ, ճար չունիմ: Երկու ամիսէ ի վեր անկողինն եմ: Այսօր առաջին անգամ ըլլալով համարձակեցայ դուռը բանալ: Քանի մը բարի դրացիներ ուտելիք կը բերեն ինձի, սա պզտիկ պատուհանէն ներս դնելով: Աստուծմէ գատ ոչ ոք ունիմ ներկայիս, բայց ատենօք կըրջանիկ ընտանիքի մը դաւակն էի:

Հիւանդը խոր հառաչ մը արձակեց ու դժուարութեամբ զսպելով իր թոքերը զզրող հաղը, շարունակեց.

— Խեղճ հայրս ճիշտ հինգ տարի առաջ մեռաւ, հակառակ անոր որ իր հարստութեան մեծ մասը ծախսեց ձեր պաշտօնակիցներուն և դեղագործներուն տալով: Աստուծո մըն ալ, մայրս ու ես, անկողինն մէջ մեռած գտանք զայն: Շատ քիչ վերջը մայրս ալ հիւանդացու: Ամբողջ ունեցածն իս վատեցինք, բայց ի դժբեր: Չայն ալ կորսնցուցի: Անոնք գտան իրենց յաւիտենական հանգիստը, իսկ ես հոս մնացի առանձին ու ամէն բանէ զրկուած որբ մը:

Այնքան անկեղծ ու անողոք էր աղջկան վիշտը որ չի կրցի սպել աչքերս լեց ող զոյգ մը արցունքը: Ինչ գառն իրականութեան մը առջեւ կը գտնուէի:

Անիծեալ ախտը նիւթապէս փճացնելէ վերջ բարեկեցիկ ընտանիք մը, իրարու ետեւէ կողոպտած էր նաեւ անոնց երիտասարդ կեանքերը: Եւ ամէնէն սարսափելին այն էր որ, բժշկական քննութիւնս ցոյց կու տար թէ, այս խեղճ երիտասարդու ին ալ, չառ քիչ ատենէ մը վերջ, պիտի երթար միանալու իր վաղամեռիկ հօրն ու մօրը, յաւիտենական կեանքին մէջ...

Առաջին ու վերջին տեսութիւնս եղաւ անոր հետ Յաջորդ առտու, չո կային մզկիթին մօտ դէմս ելաւ աղբատ երիտասարդու հիւ մը դազողը:

Այլէն ալ առ յաւիտ քամուած էր այս աշխարհէն այլ եւս... Երբեմնի երջանիկ բոյնի մը վերջին խլակն էր ան աչքերուս տուել:

Բժշկական կեանքիս մէջ հանդիպած առաջին թոքախտաւոր հիւանդը, մեռած էր առաջին տեսութեանս յաջորդօրն իսկ:

Այն օրերուն, կեանքին ու ասպարէզիս մէջ երիտասարդ ուխտեցի ծառայել այդ ախտէն վարակուած դժբախտներուն դարմանումին:

Այլէնի մա էն վերջ, փարեցայ ինձի վստահուած տասնըչորս թոքախտաւորներու փրկութեան գործին: Այդ տասնըչորս երիտասարդները, որոնք մահուան դատապարտուած դժբախտներ էին կ'ապրին մինչեւ հիմա, մասամբ թեթեւցնելով առաջին անգամ տեսած թոքախտաւորիս, Այլէնի, կանխահաս մահուան կսկիծը:

Ինքզինքս հպարտ կը զգամ այդ տասնըչորս երիտասարդներուն աղօթքովը, որովհետեւ կը հաւատամ թէ երիտասարդ տարիքի մէջ մեռնելէ աւելի վշտառիթ ու սարսափելի բան մը չի կրնար գոյութիւն ունենալ այս անցաւոր աշխարհին մէջ:

Տօք. ԼԵՒՈՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

5 Մայիս 1934
Գ. Գիւլի Միլիթրսուր ցաւ.

ԲԱԻՇԿՆԵՐՈՒ ԱԼՊՈՄԸ

Տօք. Բիզանդ Տօնիկեան
Շիշի Պօստի սրահի 228
բժիշկ ամերիկեան հիւանդանոցի
Հեռ. 40847

Տօք. Արամ Օսպալեան
Ֆերի գիւղ Քիլիստ արհար
փողոց թիւ 45

Տօք. Սարգիս Նահապետեան
Պաքրբէյ Սրամայու հասէսի
թիւ 81 Հեռ. 16-93

Տօք. Հայկ Նազարեան
Պաքր գիւղ Հուպան փողոց 12
Հեռ. 16-24

Տօք. Գարուփին Արապեան
Էսիրնէ գալու, Այի Երկի
թիւ 58

Տօք. Երանդ Արապեան
Գ. գիւղ Ալքր Եօլ աղզր հանրի.
կայան թիւ 155
Հեռ. 60497

Տօք. Ֆօքոզեան
Բերա Էլմա սաղ Ս. Յակոբ
աւարտիթրի թիւ 33
Հեռ. 43651

Տօք Արա Նաւենան
Բերա Մէքէպ փողոց թիւ 35
Հեռ. 40843

Տօք. Ա. Միմիսեան
Կ. Սարայ Թօֆալեանի դէմ
Սուքերաղի փող. թիւ 19
Մայէր արարման 1
Հեռ. 42934

Տօք. Արաւիր Տէօֆմենեան
Բժիշկ իսպաղան հիւանդանոցի
Թագսիմ Եօղալդնի Ֆաիգ փող.
թիւ 1

Տօք. Կ. Պետրոսեան
Սկիւսար Ենասիէ Զամլընա պօյու
թիւ 5

Տօք. Տանգինեան
Բանկալթի Համամ Էրկէնէֆօն հաս.
թիւ 20
բժիշկ Ազգ. Հիւանդանոցի

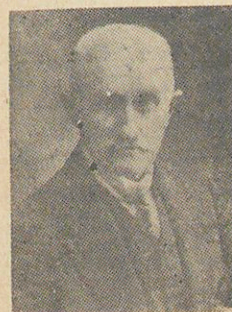
Տօք. Պապիրեանեան
Բանկալթի խալաֆեար Կազի
թիւ 101 Հեռ. 43115

Տօք. Լեւոն Ասենեան
Էրէն գիւղ Ֆրուն փողոց 13
Հեռ. 52-186

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԴԵՐԸ

ԹՈՒՐԲԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Մենք՝ Թրքահայերս այն խոր համոզումը ունինք որ
այս երկրին՝ Թուրքիոյ համար տնտեսապէս օգտակար տարր
մը եղած և գնահատելի ծառայութիւններ մատուցած

Արաւել Գալաֆեան

ենք: Ասիկա՝ լոկ մեր ազգովին կազ-
մած գաղափարը չէ. մեր հայրենակից
Թուրքերը և նոյն իսկ օտարները կը
վկայեն իրենց գրութիւններով մեր
աշխատասէր, գործունեայ և բանիմաց
համայնք մը ըլլալը կը հաստատեն:

Ճէվաթ փաշա, իր տասը հատոր
Օսմանեան Պատմութեան մէջ կ'ըսէ.

«Օսմանլըլարն ումուրը մայիէսի
բեաֆէքքէն էրմէնիլէրին էլինսէ պու-
լունմաղլա, անլէր պու ճիհէթլէ հը-
րոսէնք մէնաֆիի հիւքիւմէթ օլուր.

լար ըսըր:»

Իբր ժամանակակից մտաւորականներէ վկայութիւն,
յիշենք քաղմահմուս հրապարակագիր և երեսփոխան Ճէ-

լալ Նուրի պէյին իր «Թ» րիսը Իսթիքպալ» գիրքին մէջ Հայոց մասին յայտնած գաղափարը.

« Էրմէնիւր կայէթ չալըշկան կայեուր. իշթէ միւթէճասըր վէ միւթէշէպպիւս, բէք կիւզէլ պիր քավմ տըր, վէ Միլլէթը Օսմանիէ իշուն էլզէմ պիր ունսուր տըր » և մեր տնտեսական կարողութեան մասին տակաւին ուրիշ ի՛նչ գրուած ալից խօսքեր:

Եւ իբր նմոյշ, օտարներէն յիշենք նաեւ ֆրանսացի արեւելագէտներէն Մ. Տիւօրիէի սա յայտարարութիւնը.

« Կ'ըսեն թէ ինչ որ Զուիգերիացիներն են Արեւմուտքի մէջ, նոյնն են Հայերը Արեւելքի մէջ: Բայց աւելի արդար Հայերը նմանցնել Հոլանտացիներուն, որովհետեւ անոնք ունին հոլանտական յարատեւ գործունէութիւն, հարստութեան տիրանալու ուժով ձգտում և արտաքին փայլի արհամարհանք: »

Անվիճելի է որ Հայերս վաճառական և ճարտարագործ համայնք մը ըլլալով, կարելոր դեր մը կատարած ենք Թուրքիոյ տնտեսական կեանքին մէջ և ասիկա ո՛չ թէ անոր համար միայն որ՝ մենք գործնական բնատուր յատկութիւններով օժտուած ենք, այլեւ որովհետեւ այս երկրին մէջ քաղաքական պաշտօնէութիւնը և զինուորական ծառայութիւնը Իսլամներու յատկացուած էին Հայերը՝ իրենց գործունէութեան ասպարէզ արհեստն ու առևտուրը ունէին: Եւ այս երկու ճւղերուն մէջ Հայերը՝ օսմանեան հպատակներէն ամէնէն ճարտարն ու ձեռնիւնցը ըլլալով, ասիական Թուրքիոյ մէջ մանաւանդ, ճարտարագործութիւն և վաճառականութիւն իրենք գրաւած էին:

Եւ գիտելի է որ՝ միայն Թուրքիոյ մէջ չէ՛ որ Հայերը առևտուրով զբաղած և կարելոր դիրքեր գրաւած են: Օտար երկիրներու մէջ ալ այսպէս եղած է: Իւ ասոր ալ պատճառը ա՛յն է որ՝ Հայուն կարելի չէր հողատէր դառնալ և երկրագործութեամբ պարտալիլ, առևտուրն եղած է ապրուստի միակ միջոց: Եւ Հայերը վաճառականութեան մէջ

զարգանալով, Հոլանտայէն մինչեւ Հնդկաստան յարաբերութիւն հաստատած և Արեւելքի ու Արեւմուտքի միջեւ գործօն միջնորդներ եղած են:

Պատմութիւնը կը հաստատէ թէ բազմաթիւ Հայեր, 1239ին Թաթարներու երկիրը անցած և Աժտէրխանի կողմը բնակութիւն հաստատած էին: Բայց հոն չկրնալով ապրիլ, ձենովացոյ պաշտպանութեամբ Խրիմի Քէֆէ քաղաքը գաղթեցին: Եւ այդ ատենէն՝ Քէֆէի հայ վաճառականները կ'երթեւեկէին ձենովական նաւահանգիստները: որոնցմէ մէկն էր Պոլսոյ Ղալաթիա արուարձանը:

Պատմութեան մէջ յիշուած է թէ 16.0ին Լէմպէրկ (Լեհաստան) գաղթող Հայեր, կրօնական հալածանքէ նեղուած, կը ստիպուին ցրուիլ Եւրոպայի մէջ, ու կ'երթան կը հաստատուին Վինետիկ, ձենովա, Միլանօ, Բատուա, Մարսիլիա, Ամսթերդամ որ, մինչեւ 1790 Հայերուն առևտրական կեդրոնը կ'ըլլայ:

Թէ հայ վաճառականները Պարսկաստանի և Ռուսիոյ մէջ իրենց առևտրական գործունէութիւններով նշանակելի հանդիսացած են ասիկա հաստատուած իրողութիւն մըն է:

Այսպէս բացայայտ է որ՝ մենք տակաւին շատ մօտաւոր անցեալին, տնտեսական ուժով ազդակ մը եղած ենք մեր երկր ն տնտեսական կեանքին համար. բայց արդի սերունդը, ըլլայ հայ, ըլլայ թուրք անգիտակ է մեր կատարած դերին, և ասոր պատճառը այն է որ մեր երկրին պատմադիրները տնտեսական գործերուն տեղ չեն տուած իրենց երկասիրութեանց մէջ: Եթէ անոնք, քաղաքական դէպքեր ու պատերազմներ յիշատակելով և բւարար մարդոց կորուստ պատճառող անձանց անունները արձանագրելով մէկտեղ, արուեստով ու վաճառականութեամբ հայրենիքը չէնցնելու, հարստացնելու աշխատողներուն գործերն ու անուններն ալ յիշած ըլլային, ապահովաբար արդիւնաւոր

գործ մը կատարած և ատով անուղղակի հայոց ունեցած դերն ալ վեր հանած պիտի ըլլային :

Այս մասին, մեր թուրք պատմիչները չափ փափաքով նշուած են մասնաւորաբար Հայերու նկատմամբ: Օրինակ, Օսմանեան նոր պատմութիւններէն «Օսմանլը թարիխը»-ին հեղինակ Ահմէտ Բասըմ Ալէմտարի(*) մասին խօսած ատեն կ'ըսէ. — «Վէ ալէմտարըն սարրաֆը Մանուկ էմլալ վէ էշեսարընը ալարաք Բուսեալուլարա տէխալէթ էթտիլէր:» (Գ. հատոր էջ 1572) եւ գիտէ՞ք թէ ո՞վ էր թուրք պատմագրին յիշած այս Մանուկը :

— Այս Մանուկը, նշանաւոր հայ վաճառական Մանուկ Պէյ Միրզաեանն էր, Ռուսոգի մէջ կուսակալ Ալէմտար փաշայի մտերիմը, որ անոր սպանուելէն վերջը Պուքրէշ հաստատուած և, 1812ին, Ռուսիոյ և Թուրքիոյ միջեւ կնքուած հաշտութեան դաշն օգրին խմբագրութեան մէջ մեծ դեր կատարած է :

Այս մասին մեր թուրք պատմագիրներուն զանցառութիւնը վեր հանող աւելի ուշագրաւ պարագայ մը յիշենք :

Մենք՝ Հայերս այնպէս իմացած էինք որ Պէզեան իսազէզ Յարութիւն Ամիրա Սուլթան Մահմուտի մտերիմը եղած ու անոր մասնաւոր շնորհները վայելելով մեծապէս օգտակար եղած է. թէ պետութեան և թէ իր պատկանած համայնքին: Մենք այնպէս հաւատացած էինք որ իսազէզ Ամիրա, 1812ի Թուրքեանու պատերազմին հնարամտութիւն մը ըրած. «մեթալիք» զրամը կոխել տուած և ատով Ռուսիոյ պահանջած պատերազմական տուգանքը վճարելով երկիրը մեծ բեռն մը ազատած է :

Ասիկա իրականութիւն էր: Բայց մենէ չատեր ատիկա

[*] Ալէմտար, Բուսնուգի կուսակալ, Սուլթան Մուսաֆա Գ. քանդակէց քնելով, Օսմանեան գահուն վրայ բարձրացուց Սուլթան Մանուկ Բ. [1808] եւ ինքն ալ ակէ ծագած խովութեան մէջ սպաննուեցաւ :

չափազանցութիւն կամ սխալ կը կործէին, տեսնելով որ ո՛չ ատանկ կարեւոր գործ մը, ո՛չ ալ իսազէզ Յարութիւն Ամիրային անունը Օսմանեան Պատմութեանց մէջ չէին յիշատակուած: Գոնէ մենք՝ մեր կարգացած մէկէ աւելի պատմութեանց մէջ անոնց չէինք հանդիպած. մոայն կը յիշենք թէ տեղ մը Սուլթան Մահմուտին վրայ խօսուած ատեն, «Արթին»-ի մը յիշատակութիւնը եղա՞ւ էր :

Բայց իսազէզ Յարութիւն Ամիրայի մասին մեր այդ լըսածը, ու այ կսերպով անոր՝ այս երկրին մեծ ծառայութիւն մը ըլլալովը քանի մը ամիս առաջ հաստատեց պաշտօնական բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը՝ Բարիդի Օսմանեան նախկին դեսպաններէն, Միւլի փաշա Պոլիս հրատարակուող ձիւմնուրիէք թերթին մէջ սա տողերը գրելով. —

«Տարբհանէ սարրաֆը Արթին քի, իքինճի Սուլթան Մահմուտուն էմինի վէ մուհիպպը հասսը իտի, բատիշահա վէ տէօվլէթ ու մէմլէքէթէ տէյէրի Նըզմէթլէր էթմիշ, վէ էզ ճիւմլէ Էտիրնէ մուսալահասընտան սօնրա, Բուսեաեա վէրմէյի թաահիւտ էթթիյիմիզ թաղմինաթը բէք տար վէ սըքընթըլը զամանըմըզտա վատէսինտէն էվվէլ վէրմէնին չարէսինի պուլուպ Բումէլինին մուհիմ բարչալարը տիւշմանըն իշղալը ալթընտան քուրթարըլմըշ ըտը:»

Եւ Միւնիւր փաշային չարէ ըստը. մեր իմացած «մէթալիք» զրամ կտրելու միջոցն էր, և ատանկ հնարամտութիւն մը կը սպասուէր իսազէզ Ամիրայէն, քանի որ անիկա պէզճի մը տղայ իսազէզի արհեստէն առաջ գալով, անանկ ատեն մը կրցած էր Հնդկաստանի հետ զրամական յարաբերութիւն հաստատել :

Կը պատմուի թէ չարամիտներ կը զրպարտէին Ամիրան, և ազգօգուտ ու բարեպատակ հաստատութեանց համար անոր առատաձեռնութեամբ նուիրած գումարները ինքը՝ Փաղեսանոյի տնօրէն ըլլալով, ի վնաս պետութեան չինս

հարստութենէն կ'ենթադրէին: Եւ սակայն իրողութիւնը այն է որ Պաղէզ Սմիրա իր այս բարձր դիրքէն օգտուելով, զբամական գործառնութեան օրինաւոր միջոց մը գտած և անով հարստացած էր:

Փողերանոցը այն ատեն 20 դրուշի «բուպիէ» ոսկիներ կը հանէր և այս դրամը Հնդկաստանի միլիոնաւոր իսլամ ժողովրդոց քով մեծ յարգ ունէր և հոն 25 դրուշ կը բռնէր. իրեւ տարիւ լսելաֆէթի դրամ: Յարութիւն Սմիրան հոս հրապարակէն ոսկի ժողուելով փողերանոցին մէջ «բուպիէ» կը կտրէր և Հնդկաստան զրկելով հարիւրին քսան շահ մը կ'ընէր:

Միւսիւր փաշա, Թուրքիոյ Հայերուն մասին գրած իր այս յօդուածին մէջ, կը յատնէ թէ փողերանոցի սարքափութեան վառօդարանի ճարտարարուեստի, և երկաթեղէնի շինութեանց մէջ, Հայերը կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած, հիւսուածոյի գործարաններ, խաղախորդարան, հանքեր և շոգենաւային ընկերութիւն հիմնելու և վարելու գործը հայ երեւելիներու և հարստներու յանձնուած էր:

Միւսիւր փաշա, ձիւմնուրիեթի մէջ հրատարակած իր յօդուածաշարքի կարգին, գրած էր երկու պատկերներ և անոնց ներքեւ սա յիշատակութիւնը ըրած էր.—

«Օսմանլը տէօլէթինէ հըզմէթ էտէն էրմէնի բիճալընտան Հէթիմպաշը Տօքթօր Մանուէլ Շաշլեան, Սատուզամ Բէշիտ փաշանըն ֆրանսրղճա հօճաը վէ պաշքեաթիպի հօճա Ակոր Կրճիկեան Էֆէնտիէր »

Անկասկած, ո՛չ միայն մեր Թուրք հայրենակիցներուն, այլ և մեր մէջ շատերու անծանօթ է այս Հօճա Ակոր Կրճիկեանը: Այս Հայը՝ խորհրդականն էր Թուրքիոյ մեծ Վեզիրին՝ Բէշիտ փաշային և Յակոր Կրճիկեանի ունեցած դերը վեր հանելու համար երկու սողով ներկայացնենք Բէշիտ փաշան:

Մուսթաֆա Բէշիտ Փաշա (1798-1858) ներքին գործոց

մէջ կարեւոր պաշտօններ վարելէ ետքը, արտաքին գործերով զբաղած երեք անգամ Բարիդի և երկու անգամ Լոնտոնի ղեկավարութիւնը ըրած, երկու անգամ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնին կոչուած և հինգ անգամ Սատրապամ եղած է: Բէշիտ Փաշա՝ իր ատենին Թուրքիոյ ազատական և բարենորոգչական շարժումին պարագլուխն էր և իրեն խորհրդական ու գործակից ունէր Յակոր Կրճիկեանը հետեւեալ պարագաներու մէջ:

Բէշիտ փաշայի երկրորդ անգամ Բարիդի ղեկավան կարգուած պահուն Յակոր Կրճիկեան ընկերացած է անոր իբր Փաշային տղոց դաստառն: Ու յետոյ Բէշիտ փաշայի առաջարկով Բարիդի օսմանյան ղեկավարած երկրորդ թարգման նշանակուեցաւ: Յակոր Կրճիկեան, Բարիդի մէջ տաւմնասիրեց ֆրանսական կեանքը, իբր քաղաքական մարդ, թափանցեց պետական-վարչական կազմակերպութեանց ոգւոյն, ինչ որ կէտ նպատակին էր իր մեծանուն պաշտպան Բէշիտ Փաշային: Երբ Բէշիտ փաշա Լոնտոնի ղեկավան անուանուեցաւ, Յակոր Կրճիկեան առաջին թարգմանի պաշտօնով Անգլիա տեղափոխուեցաւ: Ու գործակատարի հանգամանքով, Լոնտոնի Օսմ. ղեկավարած գործերը վարեց, երբ Բէշիտ փաշա Սատրապամութեան պաշտօնին բարձրանալով Պոլիս դարձաւ:

Շէշիտ փաշա, 1841ին, Լոնտոն գնաց և, Սուրիան գործաւելով իր ձեռքին մէջ պահող եգիպտոսի իշտիվ Մէհէտ Ալի փաշային դէմ, յաջողեցաւ Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը պահպանելու նպատակով, Անգլիոյ, Աւստրիոյ, Ռուսիոյ, Բրուսիոյ և Թուրքիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը կնքել: Յակոր Կրճիկեան Պոլիս բերաւ այդ համաձայնագրին օրինակը, և իրմէն քիչ յետոյ հասաւ նաեւ Բէշիտ փաշան և ստանձնեց արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը:

Բէշիտ փաշա, 1841ին, Բարիդի ղեկավան կարգուեցաւ:

և 1843ին Պոլիս դարձաւ իր հետ առնելով Յակոբ Կրճիկեանը, որ ասիէ զատ, Շէքիպ էֆէնտիի և Սարիմ փաշայի արտասովոր ղեկավարութեանց ընկերացած էր Վիեննա, Բարիդ և Լոնտոն:

Սատրպամ կ'անուանուի Բէշիտ փաշա 1846ին. և Յակոբ Կրճիկեան թարգման կը կադուի և իր այս պաշտօնին բերումով կ'ըլլայ անոր խորհրդականը վասնզի իրապէս եւրոպական զարգացմամբ գրեթէ առաջին օսմանեան պաշտօնատարն էր անիկա:

Բէշիտ փաշայի այս պաշտպանեալը 1855ին կը դռնենք Բարիդ, Օսմ. Դեսպանատան խորհրդականի պաշտօնով, ուրիշ յետոյ Պոլիս գառնալով կը վարէ ուրիշ պաշտօններ և իր մահուան տարին (1865) անգամ էր Քաղաքապետական ժողովին:

Եւ ուշադրաւ է թէ՛ յնչպէս որ Բէշիտ փաշա իրեն խորհրդական րնտրած էր Յակոբ Կրճիկեանը անոր աշակերտներն ալ Ալի և Ֆուատ փաշաները իրենց խորհրդական ու մտերիմ ըրած էին Տօքթ. Սէրվիշէնն ու Տօքթ. Բուսինեանը: Ասոնք Բարիդ, իրենց ուսանողական չրջանին, Թուրքիոյ պետական վարիչ ուժը ըլլալու սահմանուած այդ երկու բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն հետ մօեցմով թիւն և յետոյ, Պոլիս, պաշտօնով ու ընկերական յարաբերութիւն հաստատած էին: Ասկէց զատ Տօքթ. Սէրվիշէն անձնական բժիշկն էր Ֆուատ և Ալի փաշաներուն, իսկ Տօքթ. Բուսինեան Ֆուատ փաշայի ընտանիքին բժիշկը, զրած է Արշակ Ալպոյաճեան Ազգային Սահմանադրութեան յիսնամեայ տարեդարձին առթիւ իր բրած կարեւոր մէկ ուսումնասիրութեանը մէջ (1910ի Ապր. Հիւանդանոցի Տարեցոյց):

Եւրոպայի և մասնաւորաբար Անգլիոյ հետ, Թուրքիոյ արտաքին վաճառականութիւնը իրապէս 1830էն ետքն է որ կը սկսի: Այդ թուականէն առաջ, ժողովուրդին սննդեղէնը տեղւոյն վրայ կ'արտադրուէր. իսկ հագուստի այն պատ-

քերը որոնք երկրին մէջ չէին պատրաստուեր մեծ մասամբ Հնդկաստանէն կը ներածուէին: 1770ին Էյպիսէ Նիզամնամէսի մը հրատարակուած է. որուն մէջ կը յիշուի թէ.

« Խառն մէ վէ էսնաֆ պիր զամանտան պէրի րէճայը տէօվլէթէ մահսուս օլան կիրանպահա քիւրք վէ չիշէքլի գաֆթան վէ էնթարի վէ շալ վէ սայիր «Էլպիսէյի Հինտիյէ» կիյտիքլէրի վէ պու սէպէպտէն նաշի քաղանտըքյարը փարա սիւսլէրինէ եէթմէտիյինտէն ճէրրը մէնաֆը զըմըն տա. խիլաֆը րիզա հարէքեաթա ճիւրաթ էթտիքլէրի, էսնաֆըն պու սիւս պէլասըլա պօրճա կիրտիքլէրի, Տէրասա տտէթտէն Հինտիսթանա բէք չօք փարա կիթտիյի, վէ պունըն Տէօվլէթը Ալիյէճէ զարարը օլտուլը աշլաշլարաք եւալլին »:

Էսնաֆներուն կ'արգիլուի հնդկական ծանրագին ապրանքներ հագնել և կը պատուիրուի Պոլսոյ և Անգարայի շալ. Պրուսայի գութնու. Շամի ալաճա Համայի գոտի և այս կարգի տեղական ապրանքներ գտնել: Եւ թէ տեղական այս ապրանքներուն վաճառումը, և թէ Հնդկաստանի հետ վաճառականութիւնը մեծ մասամբ Հայերը կ'ընէին: Անոնց մէջ անուանի էին. —

Սեղբոս սարաֆ, ակնցի Երեւաննց հաճի Սեղբոս Մանուէլեանը պաղիրկեան պաշի Պոլսոյ մէջ իր ատենին ամէնէն մեծ առեւտրականն ու հարուստ հայը:

Ակնցի Եազուպ աղան, որ իր առեւտրական ընդարձակ գործառնութեանց համար, արքունի վաճառապետ կոչուած է: Պօղոս Ղազար ու Ասլան ամիրանները, Պաղիրկեան Պաշի կոչուելու աստիճան կարեւոր առեւտրական գործառնութիւններ ունէին:

Ամասիացի Մանուկ օղլու կարապետ, որ զրոմական և առեւտրական ճիւղաւորուած գործառնութիւն ունէր, իր վաճառաքարձ նաւերը կ'երթեւեկէին Խրիմ և Ռուսաստան: Եւսուֆ Չէլէպի, Պոլսոյ ժամացոյցի վաճառականու-

թեան հիմնադիրը, որ մեծ հարստութեան տիրացած և կարեւոր գիրք մը շինած էր, առաջին անգամ ինր բերել տալով հնչուն ժամացոյցները եւրոպայէն և գլխաւորաբար Անգլիայէն:

Երկու դար առաջ, Թուրքիոյ վաճառականութեան մէջ Հայոց գրաւած կարեւոր գիրք կը հաստատեն նաեւ Ք. Զիկուրայի յունարէն «Ասեւար. Ընդհ. Պատմութեան» մէջ զգրուած սա տողերը. —

« Բ. Դուռը, Ռուսիոյ հետ Քայնարձայի մէջ 1774ին կնքուած դաշնագրով, ի մէջ այլ-իք իրաւունք տուաւ որ Ռուսիա պէրաթը հիւպատոսներ ունենայ Արեւելքի նաւահանգիստներուն մէջ, որպէսզի առ նք և իրենց պաշտօնականները ամենայն ազատութեամբ գործեն: Սուլթան Սէլիմ Գ. օրով Բ. Դուռը գուշակեց Ֆեսը այս պէրաթներուն ուր նք յետոյ Ֆրանսայի, Անգլիոյ Աւստրիոյ և Հոլանտայի հիւպատոսներուն ալ տրուեցան: Թարգման Տիմիթրի Մուզիլիսի առաջարկով հիմնուեցաւ Յոյներէ և Հայերէ բաղկացած Ասեւարական Սենեակ մը, որ Ֆէրմաններու պէրաթներ տուաւ օսմանցի հպատակներուն և որոնք կարգ մը անոնց նախորդումներ վայելելով խառան տալէ զերծ մնացին: »

Թուրքիոյ առեւտրական պատմութեան մէջ, 1790էն 1830, հայ երեւելի վաճառականի մը անունին չենք հանդիպիր: Այն ատեն, Թուրքիոյ վաճառականութիւնը ներքին էր և Հայերը այս գործով կը զբաղէին, ու համեստ գործունէութիւն մը միայն կրնային ունենալ:

Սուլթան Համիտ Ա. օրով, 1774ին հրատարակուած է «Էյպիսէ Նիզամնամէսի» մը ուրկէ կը տեսնուի թէ այն ատենները Թուրքիոյ ժողովուրդը եւրոպական կերպանէ զգեստ չէր հագներ: «Հարուստները հնդկական սուղ հիւսուածոններ, իսկ միջակօրեարը՝ Պոլսոյ և Անգարայի չալ, Պրուսայի գուլթու, Շամի ալաճա Համայի գոտի կը հագնէին:

Թուրքիոյ ծովային վաճառականութիւնը 1830էն ետքն

է որ կը սկսի, և այս թուականէն ետք Հայերը առեւտրական տուներ կը հիմեն Անգլիոյ և գլխաւորաբար Մանչէսթրի մէջ:

Այդ միջոցին կարեւոր գործունէութիւն և անուն ունեցող հայ վաճառականներէն կը յիշուին Աթթար Յովսէփ որ Սփաղի մէջ առեւտրական ընդարձակ գործառնութիւն ունեցած է, Կարապաշեան՝ առեւտրական ամէն տեսակ գործերու ձեռնարկած, Տարէնտէցի Հայրապետ Շամբեան՝ որ առաջին անգամ ըլլալով Սփաղի մէջ հիմնած է չուխայի գործարան մը և յետոյ Պոլսոյ մէջ բացած է սեղանաւորական մասնաձիւղ մը:

Ակնցի սեղանաւորներ, 1790էն 1830 և անկից ալ առաջ, փոխառուութեան, փոխանակութեան մեծ գործառնութիւններ ունեցած և իրենց կարեւոր գիրքեր չինած են Ստանց կարեւորութիւնը վեր հանելու համար յիշենք Թուրք պատմագիրն սա տողերը. —

«... քիմի ըրեթպէսնէ իթիպարէն, վէ խաթըրը գալմասըն վէ եախստ ալէյնէ սէօղ սէօլլէմէսուն միթէյասարըլա մէճալիսը մէջվէրէթէ տօլտըրըլան բիճալ՝ ետարըր տէօլլէթին իֆշասընտարի մազարաթը դէրք իթմիէյէրէք չունա պունա սէօլլէմէյէրի վէ հաթթա, օ զէմանտա պիլէ պէօլլէք բիթէպէլլուլլէրէ մասալլաթ օլան սարաֆ մագուլէսի բիմսէլիքէ աչըրմալարը տա Պապը Ալիի աչըրճա միւշքիւլաթա կիրիֆթար էաիեօրտու: »

Ինքնալ, ինչպէս գիտենք Յունաստանի ապստամբութիւնը ծագեցաւ 1825ին և այս գործին մէջ մեծ դեր կատարեց Հելլէններու «Էթէրիա» զաղտնի կազմակերպութիւնը: Ասիկա իր թղթակցութեան մէջ կը գործածէր ծածուկ բռներ, ինչպէս Պատրիարքին՝ ծերուկը, Իսլամներուն՝ օտարական, Պուլկարներուն՝ ծոմապահ, Անգլիացիներուն՝ երկաթ, իսկ Հայերուն՝ մեծահարուստ անունը տուած էին: Սեղանաւոր ամիրաները այդ անունը շահեցուցած են Հայերուն:

Պէղծեան խաղէզ Յարութիւն Ամիրային գրած զիրքը ծանօթ է. անկէջ առաջ եկած են մեծ գործառնութիւն և աղղեցութիւն ունեցող ամիրաներ: Ասոնց մէջ կը յիշուի սեղանաւորներու պետ Ղազար Ամիրան. որ մեռած է 1763ին:

Երբ Ալզ. Հիւանդանոցը կը հիմնուի 1833ին, անոր վերին տեսչութիւնը և բարոք կառավարութիւնը կը յանձնուի սեղանաւոր տասը ամիրաներէ կազմուած վարիչ մարմնի մը. որոնց մէջն է Խարաֆյար քէթխիւտասը ծանիկ Ամիրան:

Ալզ չըջանին, սեղանաւոր ամիրաներէն զատ, հրապարակ կ'ելլեն ճարտարապետներ և Հիւանդանոցի մարին նախանձոտ գործունէութիւն մը կը սկսի ալզ երկու դասա կարգի ամիրաներուն միջեւ:

Ճարտարապետ Պալեանները ծանօթ են, և անոնց անունը պիտի յիշուի ա'յնքան ատեն որքան կանգուն կը մնան անոնց կառուցած հրաշակերտ պալատները: Արքունի ճարտարապետներուն մէջ կը յիշուի նաեւ Սէ. վէրեան Յովհաննէս Ամիրան: Ճարտարապետ ամիրաներէն զատ, մեծ դեր ու զիրք ունեցած են ճարտարագործ Տատեանները և ուրիշներ:

Թուրքիոյ ճարտարարուեստին մէջ, Հայոց մատուցած ծառայութիւնները բացորոշ են: Տատեաններու մասին հարեւանցի գաղափար մը կու տան մեզի Գանձարանէն քաղուած սա տողերը. —

« Յովհաննէս պէյ Պէյ Տատեան ծնած է Պոլիս Շղատւը դիւղը: Շատ հիմնաւոր ուսում առած է նախ յոյն քանայէ մը, յետոյ Վենետիկի Միթարեաններէն: 1814ին կը մտնէ արքունի վառօդարանը, 1820ին վերատեսուչ կը կարգուի Պէյքօզի թուղթի գործանանին, վեց տարի վերջը էյուպի մանածի գործարանին: 1832ին ալ կը կոչուի Աղատւըրի վառօդարանի վերատեսչութեան: Յովհաննէս պէյ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է պետութեան, շատ գիտական

նորութիւններ առաջին անգամ իր ձեռով մտած են Թուրքիա:»

Եւ Տատեան Յովհաննէս պէյի խնդրանքին վրայ չէ որ Ուլթան Մէճիտ հրամայած է օրական 37½ օխա հաց և, ուրիշանգամ, 15 օխա միս պարէն յատկացնել Ալզ. Հիւանդանոցին:

Հայ վաճառականներու 1830էն վերջի շրջանին ունեցած գործունէութեան վրայ խօսելէ առաջ, սեղանաւոր ամիրաներուն գրաւած զիրքի մասին գաղափար մը տանք, Ահմէտ Բասիմ պէյ Օսմ. Պատմութենէն քաղելով սա հատուածը.

« «Թանգիմաթ Մէճլիսինին» Տամատ Մէհմէտ Ալի փաշա իլէ օսրաֆ ձէզալիլի օղլը Մկրտիչ արասընտէ միւնապաուն ֆիհ օլան մէօհր մէսլէթինաէն տօլաքը իհտաս էտիլմիլ վէ մէսէլէի մէզքիլըէ միլլիէզէմ օլաքը վէճհէ հալլ էտիլտիլի ճիհէթիլէ իլզասընա լիւզիւմ կէօրիւմիլտիլ:»

ձէզալիլիան Մկրտիչ Ամիրա գրամատէր և պետական գործերու յանձնառու Լոնտոն պացած և պետական գանձէն իր պահաջը գանձելու աշխատած էր:

Երբ Թուրքիոյ՝ երոպական երկիրներու հետ տակաւ տնտեսական յարաբերութիւն մշակելովը սեղանաւորութեան գործը կը բարակնայ ու Ամիրաներ հետգհետէ կը քաշուին յոյն վաճառականներ և Արեւելքի ֆրանքները, որոնք հոս արմտիքի ու մանիֆաթօրայի տեսաւորով կը զբաղէին. կը ձգեն այս գործը և գրամ կան ձեռնարկներու կը հետեւին: Այն ատեն Հայերուն կը մնայ մանիֆաթօրայի Հըրապարակը և ծովային վաճառականութիւնն ալ սկսած ըլլալով, անոնք յարաբերութիւն կը հաստատեն Անգլիոյ հետ:

Առաջին անգամ Լոնտոն կը հաստատուին Մէրսեսէտի եղբայր Էւր. Ասոնց կը հետեւին Գարամաճեան եղբայրները, որոնք Տիվրիկէն Պոլիս եկած, Մեծ Շուկային մէջ խորգա կը ծախէին: Գարամաճեանները կը խնամիրանան Տատեան Պօզոս պէյի հետ և օգտուելով Տատեաններու եւրոպական համրաւէն ու օսմ. կառավարութեան մօտ անոնց

վայելած վստահութենէն, Պոլսոյ մէջ հիմնուած իրենց առեւտրական տունէն դատ, կարեւոր ճիւղ մըն ալ Մանչեսթըր կը բանան:

Փաբամաճեան տունը ճամբայ կը բանայ: Պոլսէն և Իզմիրէն հայ տուներ կը հաստատուին Մանչեսթըր, 1840էն 1862. Անգլիոյ մէջ մանիֆակթուրայի և երկաթի գործով զբաղող հայ տուներուն թիւը կը հասնի 32ի ու երբ 1870ին Մանչեսթըրի հայոց եկեղեցին կը շինուի, ծախուած 2725 անգլիական ոսկրին կը մասնակցին Փաբամաճեան տունը 205, Եսայեան եղբարք 140, Էքիզեանք 130, Սպարթալեանք 125 և մնացորդը՝ երեսունը եօթ տուները՝ 90էն մինչև 2 Սթերլին նստիւթեղով:

Մանչեսթըրի հայ առեւտրական տուներու կեդրոնը՝ Պօլիսն ու Իզմիրն էին: Եղաւ առեւտր մը ուր մեծ չուկան խանութներու մէջ, Չաքմաքճըլարի զառիվերին վրայ. Սիրքէճի և Ղալաթիա, մանիֆակթուրայի, երկաթի ու երկաթեղէնի հարիւրաւոր հայ տուներ առեւտրական կարեւոր գործառնութիւններ ունեցան: Ասոնցմէ ոմանք բացի իրենց վաճառատանց գործառնութիւններէն, ամէն տարի կանոնաւոր կերպով կը յաճախէին Րումէլիի և Անատոլիի համաբաւոր բանայիրները:

Տեղական բերքերու արտածութեան կարեւոր գործը՝ գրեթէ ամբողջութեամբ հայ վաճառականներու ձեռքն էր և անոնց գլուխը կը գտնուէր Կիւպէնկեանց տունը:

Թուրքիոյ առեւտրական պատմութեան մէջ յիշատակուած է որ՝ հայ գործի մարդիկ, Անգլիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւն հաստատած, 1839ին, անգլիացի վաճառականի մը ձեռքով Լոնտոնէն բերել տուին նաւ մը, անունը գրին «Էսէրը Թիճարէթ», որ սկսաւ բանիլ Սեւծովուն մէջ: Քնասուելով Սամսոնի առջեւ, 12,000 ոսկի հատուցում առին սեփականատէրները, ապահովագրող ընկերութենէն: «Շիրքէթը Հայրիյէ»ի շոգենաւային ընկերութեան մէջ ալ Հայերը ձեռներեցութիւն մը ունեցած են:

Թրքահայերս՝ վաճառականութեան չափ արհեստներու զարգացման գնահատելի ծառայութիւն մատուցած ենք: ԹԹ. դարու սկիզբները Պուզլուճուք, հայ վարպետ մը եազմայի գլուխը բրած և առով երկրին մէջ տեղական կարեւոր ճարտարարուեստի մը հիմը դրած է: Հայեր, Թուրքիոյ մէջ շատ մը արհեստ ու արուեստներ իրենց մասնագիտութիւնը բրած են և ոսկերչութեան պէս բարակ արհեստ մը Հայոց սեփական մէկ զբաղումը եղած է:

Այսպէս մինչև Ընդհ. Պատերազմը, թէ վաճառականութեան և թէ ճարտարագործութեան մէջ, հայ գործի մարդիկ, թէ՛ իրենց համար պատուաբեր և թէ՛ երկրին համար արդիւնաւոր դիրքեր զբաւած են: Հարիւրներով կը համրուին անոնք, որոնց մէջ միայն իրրանոսէն տուներ, բազմաճիւղ հսկայ գործառնութեամբ երկրին մատուցած ծառայութիւնը վեր հանել, մասնաւոր ուսումնասիրութեան նիւթ կրնայ ըլլալ և պէտք է որ ըլլայ:

Վաճառականութիւնը, իր լայն առումով, երկրի մը քաղաքակրթութեան չափանիշն է: Չէ՞ որ քաղաքակրթութեան մարդն է որ չի կրնար իր պիտոյքները ինքն իր ձեռքով հոգայ, և կը հարկադրուի փոխանակութեամբ դանոնք լըրացնել: Փոխանակութիւնը իր մեծ չափով վաճառականութիւնն է: Վաճառականը՝ երկրին քաղաքակրթութեան ծառայող գործաւոր մըն է: Վաճառականն է որ հողագործին բերքն ու ճարտարագործին արտադրութիւնը երկրին մէջ սպառող հանրութեան տրամադրելով կամ տար երկրիննաբու ծախելով, անոնց արժէքը կը բազմապատկէ: ասով կը շահի ինքը, թայց երկրին ալ կը հարստացնէ:

Ներկայ գրութեան մէջ, շատ պակասներ կան, բայց մեր նպատակը Թրքահայոց իրր սեղանաւոր կամ իրր վաճառական ունեցած գործունէութեան պատմութիւնը գրելն է: Ասիկա շատ կարեւոր և շատ ալ պիտանի գործ մըն է, զոր կ'արժէ կատի առնել կարելի եղած կատարելութեամբ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱԼԱԳՃԵԱՆ

ԲԺՒՇԿՆԵՐՈՒՆ ԱԼՊՈՒՐ

Տօք. Զ. Խարխուրի
Բնակարան Թագսիմ Չամպա
փող. 11 դարձանասուն էմիճեճի
հանրակառքի կայան

Տօք. Տ. Պահէպանեան
Սամաթիա Սալու Մանսր
118

Տօք Պ Մարկան
Բարաֆոյ ժամացոյցին եով
հախկին ձեճի հաւարանին վրայ

Տօք. Ե. Մեթիկեան
Պէշիկաւ քրամլայ հաստի
քի 4

Տօք. Հանգաւար
Սիբեճի Բալլի խան
բժիկ Ազգ. Հիւանդանոցի

Տօք. Հ. Չալեան
Արնալուս գիւղ քրամլայ հաս. 95
Հգո. 36-51

Տօք. Ա. Ալահիւրեան
Բանկալի Սիբալի օնալիի դէմ
քի 195 հեռ. 40325

Տօք. Պ. Բիւլիսեան
Գ. գիւղ Գաթիճէ փող. 4
Հեռ. 60048

Տօք. Հ. Գաթիկեան
Սիբեճի Մալաիսէ հաս. քի 26

Տօք. Պ. Գաթիկեան
Սիլիսար Արալ գաթէ բալար
փող. քի 15

Տօք. Պալապան Վահրամ
Սամաթիա Հանի գաթին ալամիկայի
դէմ

Տօք Զ. Տեօդիկեան
Գ. գիւղ Սարգ աղան
էֆեճի պալալ քի 7 հեռ. 60074

Տօք. Պալբեան
Բերա Մեթիկ փող 17 հեռ. 43115

Տօք. Սեպուհ պէյ Իսիւհեան
Սիլիսար Ինասիլէ
Եազմանի Շէրիճ փող. 12

Տօք. Վ. Գաթամանեան
Բեճիկ իսիլէ հաստի 39

Տօք. Հ. Փէսիմալեան
Պաթր Բէյ Սթանպալ հաստի
հեռ. 16-76

ՊՈԼՍԱՅԱՅ ԵՐԱԺՅՏԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Ճիգի եւ յանդգնութեան տեսակէտով, աւելի քան ոգեւոր ու հարուստ եղաւ անցնող երաժշտական տարին: Անկախաբար դասականացած անուններէն, որոնք պայմանադրական հանդիսութեամբ մը կուգան իրենց անունին ընծայուած համբաւը կրկնել. այս շրջանը մեզ բերաւ մէկ քանի տաղանդներ ու յայտնութիւններ, որոնք ամէն կարելիութիւն կը ներկայացնեն մեր երաժշտութիւնը բեղմնաւորելու համարուն մէջ: Ունեցանք նորանուն բայց խրախուսող երգչուհիներ, շեշտուած զարգացումով ներկայացող արուեստագէտներ, երաժշտախմբական փորձեր ու օտար մեծագոյն զործերու նշանակալից կիրարկումը:

Ամէնէն աւելի երգչուհիներն են որ ոգեւորեցին պոլսահայ գեղարուեստական այս շրջանը: Խառնուածքի եւ ուղղութեան տեսակէտով իրարմէ տարբեր. անոնք ունեցան սակայն միութեան գիծ մը երգիքու ընտրողութեան մէջ, եւ դրին նոյն հասարակաց հաշակը իրենց սեփական ըմբռնումը արտայայտելու համար:

Անոնցմէ առաջինը, Օր. Տիրատուրեան, որ քնարական

Օր. Պալիկեան

երանգով սօփրանօ մըն է. տուաւ ծայնական յուզումի եւ թրթուուն արտայայտութեան ինքնայատուկ ընդունակութիւններ, որոնք մշակոյթի եւ կազմակերպուած աշխատանքի մը կը սպասեն կատարելութեան բարձրանալու համար:

Երկրորդ երգչուհին, Օր. Նիկողոսեան, որ մեր միակ ֆօնքուլթօն է, ունի զօրաւոր խառնուածք եւ ծայնի ազնուական կերպաս մը, որ գիտէ հպատակիլ զգացումի փոփոխութիւններուն եւ փոփոխութիւններուն դաշնակութեան խորախորհուրդ իմաստին: Ունի երգելու մասնաւոր դիւրութիւն, ուժ եւ տարութիւն՝ որ հազուադէպ ու համակրելի կը դարձնէ իր ծայնը:

Այս շարքին մէջ անկարելի է մոռնալ Օր. Պապիկեանը այդ ուշագրաւ արուեստագիտուհին: Իր երանգաւոր ու խորապէս հկուն ծայնով, քեֆնիքի անձնական միջոցներով եւ երաժշտական զարգացումի խորութիւնովը՝ ան արդէն իսկ լաւագոյն տեղ մը գրաւած է մեր երգչուհիներու հոյլին մէջ: Իր ծայնը, որ սօփրանօ լեժի մը ամէնէն ապահով ընդունակութիւններուն է տիրացած, կը սիրէ մասնաւորաբար հազագային ամենանուրբ խաղերը, գոյներու ամէնէն յատկանշական դժուարութիւնները եւ գիտէ մասնաւոր արագութեամբ մը զգացումը խառնել արտայայտութեան պահանջներուն: Ճիշդ չէ այն տեսակէտը թէ իր ծայնին պզտիկ տարողութիւնը փտանգ մըն է իր երգին յաջողութեան համար:

Անցեալ տարւոյն մէջ յայտնութիւն մը եղաւ մեզի համար Օր. Ռադի-Լուիզ Գարագաշ. որ օփերայի փորձերէ զատ անձնական երգահանդէս մըն ալ տուաւ: Պէտք է խոստովանիլ թէ այս երկու մարգերուն մէջ երգչուհին երեւան բերաւ անժխտելի յատկութիւններ երգելու, զգալու եւ պատկերացնելու, իր հնչել ու սրտագին ծայնով, արտայայտելու ազատութեամբ, ելեւէջներու փափկութիւնով, որոնք երգելու փորձառութիւն մը ապահոված են իրեն:

«Դրավիադա» ի մեծ եղանակը ապացոյց մը եղաւ այս ամէնուն համար:

Նոյնքան տիրական ղիլքով մը ներկայացաւ մեզի Օր. Գարիպեանը, բեմական ու քնարերգական տարողութիւնով ծայն մը, նոյն ատեն մշակուած եւ արտայայտուն. որ իր կատարեալ նկարագիրը կը ստանայ մասնաւորաբար տրամադիք ու կէս-դասական յօրինումներու երգեցողութեան մէջ: Հակառակ իր ծայնին զօրաւոր գոյնին, Օր. Գարիպեան կը սիրէ միշտ որոշ դպրոցի մը հպատակիլ ու անհրաժեշտ պարագային մեղմել ու հարուածել այդ ծայնը չփտանգելու համար երաժշտական գործերուն ոճի ամբողջութիւնը: Ունի հաճելի բիանիսիօներ, բարձր թօներու շեշտակի զարկ մը եւ յստակ հնչականութիւն մը, որուն մէջ բաժին ունի զգայնութեան անմիջական նպաստը:

Տարւոյն ամէնէն զօրեղ փորձը պէտք է նկատել Բրօֆ. Միւհէնտիսեանի նուագահանդէսը. որ նշանակալից յանդէսութեամբ մը ներկայացուց Պէթհօլէնի իններորդ Սէնֆօնին, երաժշտական այդ անհաւասար հրաշակերտը, որ համակրութիւն մըն է հսկայ ձգողութիւններու, — նկարագրութեան, ղիլցազներգութեան եւ քեֆնիքի բարդութիւններու: Համաճողաբար երգ եւ խմբերգ իրարու կը հիւսուին, ջութակները, լարաւոր թէ շնչաւոր գործիքները իրարու կը միանան ծայններու գլխապտոյտի մը մէջ, եւ երգչախումբը կը դաշնեզէ հրաշայի հանդիսաւորութեամբ մը, մինչ մեներգողները կը միջամտեն ամբողջացնելու համար երաժշտական այդ անհուն բանաստեղծութիւնը: Եթէ նկատի առնենք այդպիսի ստեղծագործութիւն մը իրագործելու համարձակութիւնն անգամ, Պ. Միւհէնտիսեանի ձեռնարկը արժանի պէտք է նկատենք հաւաքական յարգանքի: Որովհետեւ առձեռն տարրերով եւ նուագողներով, մասնակի եւ հատուկուոր խումբերով ընդ առաջ երթալ նմանօրինակ աշխատանքի մը, կը նշանակէ զրահուած ըլլալ բացառիկ ձեռներէցու-

Թեամբ եւ ստեղծագործ ոգիով մը, որ տուաւ ահաւասիկ իր արգասաւոր արդիւնքը Պ. Միւհէնտիսեանի նուագահանդէսով: Լաւագոյն կերպով մարգած մասնաւորաբար նուագախումբը, Պէթհօվէնեան ոգին եւ խորհուրդը արժանապէս իւրացուցած, այս անվհատ խմբավարը յաջողեցաւ պատկերացնել իր խումբերուն միջոցով այդ մեծ սէնֆօնիին իւրացուցած տիեզերական գեղեցկութիւնը:

Դարձեալ իրր անձնական աշխատանքի եւ արտադրութեան նմոյշ մը պէտք է ընդունիլ Պ. Էտկառ Մանասի նուագահանդէսը. ամբողջովին կազմուած այս արժանաւոր եւաժշտագէտին կտորներէն, ուր այլազան բաժիններ գտանք նուագախումբի, դաշնակի թէ անչափ երգեցողութեան համար: Պ. Մանաս երեւան բերաւ հեղինակելու եւ պատկերացնելու իր ինքնատիպ շնորհը, որով կը սիրէ միշտ իրարու եղբայրացնել դասական ու արդիական ha-monieները, բեմական ոճն ու ժողովրդային հրահանգները (thème): Մասնաւորապէս իր դաշնաւորած գեղջուկ երգերը եւ մանաւանդ իր այնքան գեղեցիկ Quintetteր, զոր կարելի է համանուագի վերածել, անհատական որոնումներու եւ երաժշտաման խորացումի յաջողագոյն երկեր պիտի մնան:

Անհրաժեշտ է յիշատակել տակաւին մեր միակ ջութակի արուեստագէտը, Պ. Լ. Մարկոսեան, որ անցնող տարւոյն մէջ ցոյց տուաւ դարձեալ իր հպոտին յարանուն ծիրքերը. ու պատուաւորապէս տարաւ բարդ ու ծանր յայտագրի մը բոլոր յարափոփոխ պահանջները:

Եւ Օր. Մառի Ոսկան յաղթական յաջողութիւն մը ապահովեց իր դաշնակահարութիւնովը. ինքզինքը հարկադրելով վերստին իբր տիրական եւ ներքին անձնականութիւն մը: Զօրեղ եւ զգայուն զարկ մը՝ բիւրեղային վճիտութիւնով, հոգեկան բան մը որ մասնաւոր իմաստ մը կը դնէ դաշնակին վրայ, եւ կտորներուն ոգին մեկնաբանելու առանձին ընդունակութիւն մը Օր. Ոսկանի հիմնական առաքիւնութիւնները կը կազմեն:

Դաշնակի անհատական դպրոցներէն դուրս, որոնց աշ-

խատանքներուն շուրջ կարելի եղաւ համակրական գաղափար մը կազմել Օր. Առաքէլեանի եւ Տիկին Բաբելեանի աշակերտներուն ռեսիթալները, անցնող տարին իր մէջ հաշուեց նաեւ Կեղը. երգչախումբին համերգը, որ համադրական առիթ մը եղաւ մեր բոլոր ծանօթ թէ անանուն երգիչներն ու երգչուհիներ ներկայացնելու համար: Իսկ իր խմբերգներուն մէջ, երգչախումբը առաւելագոյն չափով կրկնեց իր նախորդ յայտագիրը, մինչ աւելի նորութիւն ու կատարելութեան թափ կը սպասէինք իրմէ: Երգուած կրտորները ընթացիկ գործեր էին եւ հեռու՝ երգչախումբին ուշագրաւ հանգամանք մը ապահովելէ:

Յանկալի է որ երաժշտական այս հազուագիւտ կազմակերպութիւնը մշակուի տակաւ, գեղարուեստական դաստիարակութեան եւ ըմբռնումի բնագիւղները զօրեղանան իր մէջ, ու արդիւնքը ըլլայ հետզհետէ աւելի սրտապնդող ու մխիթարար.

Ե. Ա.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ՏՕՔԹ.

ԱՌԱՏՕՒՐ ԱՐԹԷՆԵԱՆ

Զարեգաբու, Օգոստոս Պառի,

Պալմաճուհու խառն, Բ. յարկ

Իր դարձանատան մէջ ամէն

օր առաւօտէն մինչեւ իրկուն

խնամեալ աշխատանքով գոհ

կը ձգէ իր յաճախորդները:

ՈՒՂՂԱՄԻՏ ԵՒ ՃՇԴԱՊԱՀ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր առաւօտէն մինչեւ իրկուն. բացի ուրբաթէ. Աղքատներուն ձրի ատամահանութիւն:

ՁԷԹԻ ՄԷՋ ԹԱԹԽՈՒԱԾ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ

(ԻՐԱԿԱՆ ԴՐՈՒԱԳ)

Այս ոսանաւորը իր նիւթը կը ստանայ իրական դրուագէ մը, որ պատմուած մանրամասնութիւններով տեղի ունեցած է, մեր ժողովն աշխատակից Պ. Սաֆայեանի տան մէջ: Մտաւորական հայրը, եղելութիւնը ոսանաւորի վերածելով, արտասանել տուած է զայն Սկիւտարի Ճեմարանի տարեկան հանդէսին 1933 թուականին, երբ մանկապարտէզէն շրջանաւարտ կ'ըլլար այդ գուարճալի տեսարանին դերակատարներէն Պ. Ասպէտ Սաֆայեան:

Թ.

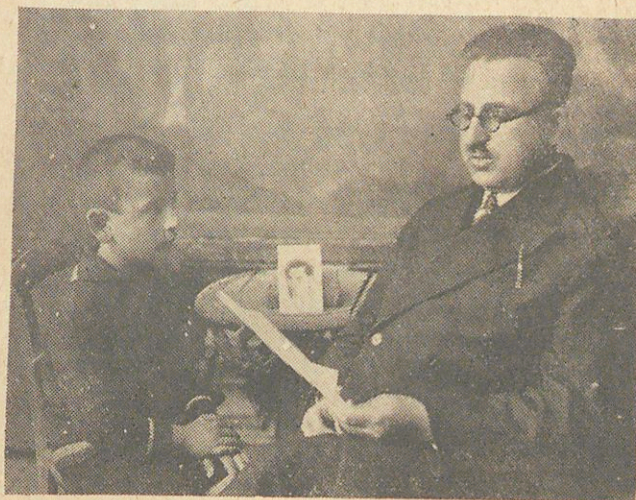
Շրջանաւարտ եմ մանկապարտէզի,
Ուստի թողլ տուէք որ փոխան թէ՛զի,
Ա՛յսօր, այս պահուս ձեզի պատմեմ ես,
Անցեալի տղու իմ արարքներէս՝
Դրուագ մ'աննըշան, բայց զաւելտական,
Ուր ձեզ՝ մեծերուդ ալ դասեր մը կան:

Նախ սա գիտցէք որ սուտ չեմ խօսիր ես.
Անպատկառ տրդոց պէս չեմ աներես.
Թէեւ բարի չեմ, բայց չեմ նաեւ չար,
Դուք ալ ձեր կարգին եղիք անաջատ.
Ու պիտի տեսնէք թէ ես իրաւո՛ր
Այս խնդրոյն մէջ չեմ այնքան յանցաւոր:

Գարնան գեղեցիկ առտու մ'արեւոտ
Հայրըս մեկնեցաւ ժամը իննին մօտ.
Մայրս ալ, քոյրս ինձ հետ թողուց առանձին,
Ու զնաց պարտէզ մօտը հանողին

Այն օրէն ի վեր, մօտաւորապէս,
Չորս տարի մ'անցաւ. ուստի մէկուկէս
Տարու էր քոյրս, նա ալ երեք կամ,
Չորսիս մէջ պէտք էր որ եղած ըլլամ:

Նըպարավանձան եկաւ այդ պահուն.
Ձեռքն ունէր աման մը ձէթով լեցուն,
Թիթեղէ աման մը քառակուսի,
Մօտեցայ — Տուր տէ ես տանիմ — ըսի:
Մարդը քիչ մ'անկիրթ. ըսաւ — Հայտէ պէ
Դո՛ւն ո՛վ... տանողն ով. վարտիպ կապէ —

Վ. Սաֆայեան իր զուկին Ասպէտ Սաֆայեանի հետ դէմ դէմի

Յետոյ, մեղմօրէն, — Մանրը ե խօսիս —
Յարեց, ու կամաց մ'անդին հրեց գիս:
Ու մտաւ ներս վարի սրահն ուր քովընտի,
Կար մեծ քօնաօլ մը կրթընած պատի,

Դըրաւ ամանը հոն եղերովի.
Ու գընաց առանց «Մնաս բարով»ի:

Սմանին տեսքը հրապուրեց զիս.
Ուտի նայեցայ սանկ մէյ մը չորսդիս,
Դըրի աթոռակ մը քօնսօլին քով,
Ու վրան ելայ անապարանքով:

Ամառին վըրայ կտր օղակ մը,
Անկիւնն ալ ցցուած կար խողովակ մը՝
Որուն ծայրէն վար քաշեցի ուժգին.
Ամանն իր տեղը պառկեցաւ գետին.

Հիմա կը մընար գիտնալ թէ ի՞նչ կար
Անոր մէջ, ուստի կա՞աց մ'իջայ վար:

Քօնսօլն երկու մատ բարձր էր հասակէս.
Քանի որ բոնող չիկար դաստակէս,
Ամանին բերնին մէջ փոխան խիցի,
Թխմուած թուղթը նախ խառնըշտկեցի:
Թուղթը որ կարծր էր միայնգամայն չոր,
Թուլցաւ թրչեցաւ ինքնիրեն խա՛չոր.
Եւ եզերքներէն կաթիլ առ կաթիլ
Իւղն սկըսեւ էր վար գետին թափիլ:

Ալ անկէ ետքը ես ձեռք չի զարկի.
Սակայն շատ չանցած, թուղթն յանկարծակի,
Ժօռաւ բերնէ դուրս նետուած խուխի նման,
Թաց խըխում ինկաւ յօնքերուս վըրան
Որուն ետեւէն ալ անմիջապէս.
Պոռթկացող ձէթը գլխէս կոնակէս.
Քիթէս բերնէս ու ականջներէս ալ,
Հեղեղի նման սկըսաւ իջնալ,
Այնքան առատ որ, չի կարծէք կատակ,
Կազմուեցաւ ձնթէ լին մ'ոտքերուս տակ:

Երկու քաշ իւղէն, խօսքին շիտակը.
Բան չէր մնացեր ամանին տակը:

Քոյրս անդիէն վագեց քովս եկաւ
Գետինն իւղոտ էր պիտ' սահէր հարկաւ.
Հագիւ ինձ դպած, փոռեցանք գետին,
Ծըծեցինք ձէթին կաթիլը յետին.

Ետքն ալ սողալով, թոջած մուկի պէս,
Դուրս ելանք ձէթի լիճէն վերջապէս:
Մենք ըրինք եղանք. մինչ մայրս անդին,
Դեռ աքաղաղին հաւին ու բաթին,
Կե՛ տալու համար իբրը հըրաւէր,
Կե՛ն պիլի պիլի կե՛ն կե՛նը կ'երգէր:

*
*
*

Ձաւեշտը անցաւ, ու մենք եղբայր քոյր
Բացինք ինք առջեւ մէկ նոր վարագոյր:
Հինգ վայրկեան ելաւ հագիւ էր անցած,
Մեր առջեւ տմպեց մայրիկը յանկարծ...:

Պահ մը սահմոկած, դիտելէ ետք լուռ
Մեր ու սրահին վիճակն այդ անուր,
«Գա վո՛ւյ» մը թոցուց բերնէն եւ իսկոյն,
Փոխելով դէմքի հազար ու մէկ գոյն.
Երկու ձեռքովը ծածկեց գլուխը,
Մոռցաւ, ալ, հինտին խազն ու թափուխը,
— Ասուած իմ... — գոչեց, եւ այնուհետեւ,
Քայլ մ'առաջ գընաց, յետոյ քայլ մ'ետեւ.
Աչքերը մէյ մ'ալ, պրտբոցուց չորս դին,
Եւ ահարկու ծայնով մը պոռաց կրկին,
— Ասուած իմ ինչպէս մաքրեմ ես հիմա,
Աս ինչ վիճակ ե խելիս պիտի գայ:

Հաւառ ու լացաւ, լացուց նաեւ զիս,
Տալով փառաւոր տրփոց մ'յատակիս:

Հիմա տիկիներ, եւ դուք պարոններ,
Ինձ, փոքրիս տրուած ծնծն անիրաւ չէր:
Ինչ որ է, անցնինք էական հարցին.
Մայրե՛ր, մի՛ քողով սղափն առանձին:

Սկիւսար

ՍՍՏԳԻՍ Ս. ՍԱՔԱՆԱՆ.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹՕՓԱՔԻԱՆ

Պալիս, Պալլի Բագար, Թաւրիար, 35: Հեռաձայն 22905

Մասնաւոր եւ մասնագիտական պատրաստութիւն

Հալած բարձր աստիճանի

Չի հալած բուսական

Ուրֆայի

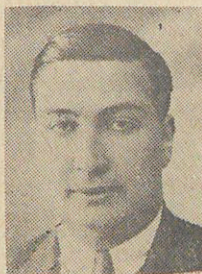
Մարտին

Տարապետի

Կարսի

ու

Շրջակայի

Վագֆի Բեպիրի

Պուլաքհանէի

Արեւելեան

Տրապիզոնի

եւ

Շրջակայի

Իւզերու

հոսաւեւ եւ առանց հոսի Այվալիք օճառներ

ՈՅԱԼԸՔԻ ՈՒ ԻՏՐԷՄԵՏԻ ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԶԷԹ

ու առօրեայ եւ թարմ կարագներ

ՊՈԼՍԱՆԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՄՆԶՈՒՐԻ

Դեռ երիտասարդ գրող մը, որ սակայն շատախղներէն
մէկն է անցնող սերունդին: Երկար շրջանէ մը ի վեր այս
անունը կը պատի զանազան էջերու մէջ, հէքեաթներով,
պատմութեանքներով կամ բարբերու
պատկերացումով, գրեթէ ամբողջո
վին փոխադրուած գեղջկական մի-
ջամայերով:

Ե. Սիմֆեւան

Պ. Մնձուրի հանգարտ ու հաւա-
տարիւմ գիտողութիւնով մը փոր-
ձած է պարբերաբար տալ գաւառի
կենցաղէն թելադրուած նկարագրու-
թիւններ, մասնակի տոմարներ, դաշ-
տանկարներ կամ բնութեան վայր-
կաններ: Մտողջ այդ էջերէն ներս
կը բարախսէ այն պարզ, անմեկնելի
ու թերեւս առեղծուածային ոգին որ մեր աշխարհը կը բաժ-
նէ չգիւղի ճակատագրէն, մարդկային սովորութիւններէն ու
կեանքը զգալու եւ ապրելու բոլոր եղանակներէն:

Բայց եթէ այս գեղջկական ոգին տարբեր գրողներու
համար առաւելապէս առիթ մըն է եղած խոր ու բացառիկ
վերլուծումներու, կամ արուեստի շքեղ ու մեծագոյն սլացք-
ներու, Պ. Մնձուրի մօտ յաճախ մնացած է նիւթական
փոխադրութեան միջոց մը, ու գրագէտը աշխատած է միայն

ստեղծել գիւղին արտաքին շրջապատը, առանց կարենալ իրականացնելու տիպարային կամ հոգեբանական կառուցում մը: Չենք գտներ իր էջերուն մէջ այն գարմանալի ու ապահով ընդունակութիւնը, որ պիտի կարենայ մէկ շունչի մէջ վերստեղծել հոգիներն ու մարդերը ու անոնց կապուած առարկաներուն առանձնայատուկ աշխարհը, այն հագուադէպ կարողութիւնը որ զանոնք կը համադրէ մէկ բանի գիծերու մէջ ու կը բերէ կը դնէ նայուածքիդ տակ, այնպէս իրական այնպէս մարմնաւորուած, անսայթաք ու անփոփոխելի ճշմարտութեամբ մը:

Պ. Միծուրիի պատմուածքները, օրինակ, եթէ կը բերեն քարքերու պատկերներ կամ ընկերային հեռաւոր դրուագներ, չեն ներկայացնելու սակայն հոգեկան մասնաւոր կացութիւն մը՝ որուն հագուադէպօրէն հանդիպէինք մարդկային տարբեր վիճակներու մէջ: Չի բաւեր միայն դիտել ու համախմբել գիւղը ռզկոչող առարկա ական տարրերը, պարտէզն ու արօտը, հարսը կամ հոգիւր, այլ հարկադրական է թափանցել այն խուսափուկ խորհուրդին՝ որ գաւառի կեանքին մարդկայնութիւնը երեւան կը բերէ, իր միամտութիւնով, կռիւներով, իր պզտիկ ու անհասկնալի կիրքերով, իր վայրագութեամբ ու սէրերուն ողբերգական առեղծուածովը:

Պ. Միծուրիի տիպարները շեշտ ու զօրաւոր անհատականութիւն չունին: Անոնք վստահուած են կեանքի նախնական գործողութեան մը: (Մեր գրականութեան մէջ իսկական տիպարներ տրուած չեն արդէն: Դեռ չունեցանք փպական կամ հոգեբանական այնպիսի հզօր թիփեր, որ մարմնացնէին իրենց ներուժութեամբը գրական անձնաւորումի (personnification) մը հանգամանքը:) Գրողը չէ կրցած արտայայտել իր անձերուն ներքին տրամադրութիւնները եւ խուզարկել անոնց գիտակցութեանը մէջ պտտող բոլոր երեւոյթները: Հոն ուր փորձած է դուրս գալ գիւղէն ու հետագօտել քաղաքներու միջավայրերը, Պ. Միծուրի ինկած է վտանգաւոր շեղումի մը մէջ ու տուած է Պոլսական

կեանքէն ցամաքութիւններ, ուր իրապաշտութիւնը երեւան կու գայ իր ամէնէն տարրական մէկ ձեւին տակ: Գրողը որ նիւթական բնազդներով կապուած էր գիւղին ու կրնար հետեւաբար ստեղծել անոր կախարդական մթնոլորտը գոնէ, կորսնցուցած է այս անգամ այդ բնական ազատութիւնը ու մեզի տուած պատահաբար քաղաքային բարքերու սովորական երեսները:

Պ. Միծուրիի համակրելի կը դառնայ նկարագրական էջերու մէջ մասնաւորաբար, ուր լալիօրէն կը զարգանայ պատմելու եւ վերարտադրելու իր ընդունակութիւնը, ու գրողը ազատագրուած կեանքի որոնումները անհրաժեշտ դարձնող պայմաններէն՝ կը յաջողի յաճախ ներկայացնել համայնական տեսարաններ ու բնութեան մէջ դիտուած շահեկան նկարներ: Ժուժկալ բայց տարածուն քեֆնիփով մը, գոյներու կամաւոր տնտեսութեամբ մը Պ. Միծուրիի համադրած է քնարերգական աւանդավէպեր, գիշերային պատկերներ, հովուական էջեր, ուր լեզու եւ նրբերանգ իրարու կը հետեւին գրեթէ նրջանիկ համերաշխութեամբ մը:

Իր արծակը որ երբեմն շնչատ է ու բեկուած, այդ կրտորներուն մէջ կը դառնայ զեղուն ու նկարչական, դանդաղօրէն ծաւալելով եւ ի վերջոյ յարդարելով գիւղանկարին բովանդակ պատկերացումը: Իր ծմեռնային պահերը, պատմուածքները, հովիւներու, աղբիւրներու, աղջիկներու աւանդութիւնները, իր բոլոր արտաքինացումները՝ մասնաւոր թէ հաւաքական տեսարաններէ, կը պահեն երկար ու վերուժական նկարագրութեան մը անձնատիպ շնորհը, նոյն աւտեն տեղական դրոշմով, տեսողութեան եւ ներկի հարուստ ու յանդուգն գիւտերով, ինչպէս կը տեսնենք Ժիւլ Ռընառի, Կնուտ Համսընի, Միգրէթ Վեյլի ու Նմանօրինակ գրողներու պատկերներուն մէջ:

Պ. Միծուրի կը հետեւի այնտեղ երանգաւորումի բոլոր ստեղծներուն, ու կը սիրէ ձեզի տալ մայր նկարի մը բոլոր յաջորդական գոյները, անոնց զարգացումին աստիճանական

քաղցրութիւնները, հաւասար փորձառութեամբ եւ ամենանուրբ խաղերով, յիշեցնելով Կօնքուռներու բօնալիքի այն անսովոր հարստութիւնը, ուր մէկ պատկերի մէջ այլազան նրբերանգներ կը համախառնուին իրարու:

Ան իր սկզբնական շրջանին ստորագրած է մասնաւորապէս այդպիսի կտորներ, կէս բանաստեղծական, կէս հէքեաթային, որոնք իր ամէնէն բաբախուն էջերն են ապահովաբար:

* *

Պ. Մնծուրի խոշոր, բացարձակ, ամբողջական արուեստի մը աշխատատուրը չէ:

Իր գործին ուշագրաւ մէկ հատուածը արդիւնքն է խմբագրական հապճեպի մը: Ճիգով ու վարանումով գրած է յաճախ:

Բայց իր գրականութեան կարեւորագոյն մէկ մասը կը խտացնէ ապրող իրականութիւն մը, զգացական բան մը որ իր արտայայտութիւնը կը տաքցնէ, գեղջկական առանձին սովորութիւններ մանաւանդ այն զուսպ, վճիռ, հովուերգական յուզումը՝ որ գիւղին կը կապուի երջանկութեան ցաւի մը պէս:

Պ. Մնծուրի մէկն է նոյն ատեն մեր ամէնէն մաքրակրօն գրողներէն: Իր տառապագին մեկուսացումին մէջ, որ սըրտազրաւ բան մը կ'ընծայէ իր անունին, անիկա սիրեց հաւատալ արուեստի ճշմարիտ իրագործումներուն: Գրականութեան անունով չուզեց մոլորիլ ուրիշներուն նման: Շրջանի մը մէջ, ուր մեր մտաւոր կեանքին մէջ կը դիմաւորենք դէմքեր որոնց ժամանակակից ըլլալու պատեհութիւնն անգամ դժբախտութիւն մըն է մեզի, անիմանալի վայելք մըն է կարծես ուրիշ ցանցառութիւններու հետ հանդիպիլ նաեւ այս պայծառ ու ազնուական անունին:

Ե. ԴՈՒԱՐԴ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

ԻԳԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԵՐԵՋՄԱՆԻՆ ԱՌՋԵԻ

Անճեկնելի իրականութիւններուն կսկիծը տանելի դարձընելու համար է թերեւս որ, մարդիկ ստեղծած են ճա

կատագրականութիւնը, որ իբր ժառանգական աւելորդապաշտութիւն կ'ապրի մեր մէջ դարէ դար:

Բայց ճակատագրի չին տեսութիւնն ալ չկրցաւ հաշտեցնել զիս այն ահաւոր հարուածին հետ, որ անտես լախտի մը պէս իջած էր անոր զգայնիկ խորատես ու համեստ կեանքին վրայ:

Ողբացեալ
Տիկին Հայկանոյ
Տօք. Ե. Արապեան
18-7-1894, 28-7-1932

Երբ վերջին անգամ տեսայ զինքը իր մահիճին մէջ, նիւթէն մերկացած հոգիի մը անողոք ու անայլայ պայծառութիւնը կը ցոլանար փղոսկրէ մորթին տակ ծածկուած իր կմախքէն: Եւ առաջին անգամ ըլլալով անդրադարձայ թէ, կան կիներ, որոնց մտքին և սրտին հմայքը մահուան անկողնին մէջ կ'ո հասնի իր լարձունքին, անկէ նոյնանալու համար թերեւս այն տեսականին, որուն խանդավառութեամբը անցած են կեանքի տարիները:

Այդ համեստ ու մեծ կիներէն մէկն էր ահա Տիկին Հայկանոյ: Արապեան, որ իր վաղամեծիկ աղջիկը անդէնին մէջ դտնելու երանելի հաւատքովը միտթարուած, առ յա էա կը բաժնուէր իր ընտանեկան յարկէն ու երկու զաւակներէն:

Տիեզերական սովորամու կրկնութիւն մըն է մահը,

կեանքի այլազան ըմբռնումներուն և ապրումներուն նսոյն և անփոփոխ վերջաբան:

Ի՞նչ կեանքեր կորսուած ու մոռցուած են անով, ունայնութեան գաղափարովը պատուաստելով մարդկային անսփառ մտայնութիւնը: Բայց եղած են կեանքեր ալ, որոնց ներքոր թափն ու արժէքը կրցած է տեւել մահէն վերջ: Թագա որներ, իշխաններ, հանրութեան ու դիրքի մարդիկ չեն միայն որ կրնան իրենց գործերով խուսափիլ մահուան ամենակարողութենէն, անոնցմէ մեծ ու անոնցմէ արժանաւոր են անոնք, որ իրենց զգացումներուն վճիռ բերեղներուն մէջ կը տարբաղադրեն մահուան սպիտակ ու պող ցոլքը, մոգական անագիւտ պրիսմակի մը պէս ցոլացնելով կեանքին իրական արժէքը գերեզմանէն ալ ասդին:

Այդ բերեղային ներաշխարհներուն կը պարտի քաղաքակրթութիւնը Պէրնարտէն տը Սէն Բիէրի Պօլ եւ Վերֆինէն, Շէքսպիրի Բօմեօ եւ Ժիլիէքքան, Լամարթինի Բաֆայիլը, Կէօթէի Վերթերն, ու Ֆաուստը: Այդ նշանաւոր միտքերը իրենց բացառիկ ճանաչողութեամբը կրցած են պրպտել ու գտնել կնոջական հոգիին մէջ այն ինքնայատուկ խորքը, որ աստուածային բան մը ունի իր մէջ, և որ ո՛վ գիտէ ինչ մեծ հրաշքներ պիտի կրնար գործել երբ ընկերային սեղմումներէն ու նախապաշարումներէն ձերբազատ, բախտաւորութիւնը ունենար իր զարգացման համեմատական գործունէութեան ասպարէզ մը ընդգրկելու:

Լաւագոյն ընդունակութիւններու և կարողութեանց քացատիկ կառուցուածք մըն էր որ քանդուեր էր յանձին Տիկին Հայկանոյշի, և ատոր համար ճակատագրի հին տեսութիւնն իսկ չկրցաւ հաշտեցնել զիս ահաւոր հարուածին հետ:

Վաղամեռիկ կնոջ դադաղին հետեւողներէն ո՞վ չի մտածեց արդեօք թէ, Տիկին Հայկանոյշով գերեզման կը մտնէր ճշմարիտ կին մը և ճշմարիտ մարդ մը:

Բ. ԹԵՒԵԱՆ

ՊՈԼՍԱՅԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Պ յաճախ մարդական կեանքը փայլուն գոյներով պատկերացնել լուստեսութիւն պիտի ըլլայ և սակայն սխալ

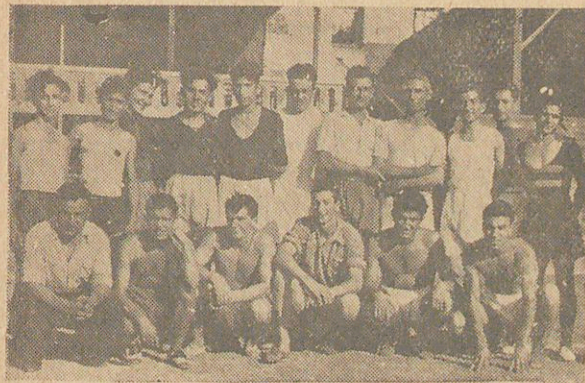

Արտ. Ա. Կիսեմ

կ'ըլլայ նաեւ չափազանց յոռետես ըլլալ: Հաւաքականութեան մէջ շատ զօրաւոր չըլլալով հանգերձ, ունինք անհատական արժէքներ, որոնք մեր մարդական կեանքին մակարդակը բարձր կը պահեն Շիրինեան մը, Աշոտ մը, Գառպարեան մը, իրենց անհատական ձգեքուն ու աշխատութեանց շնորհ, կրցած են միշտ բարձր տեղ մը ապահովել մեր մարդական իրականութեան սակայն զօրախտաբար նոյնը չէ կրցած ընել (զոնէ երեք տարիէ ի վեր նոր Շիրին մը, էս

ստեան մը և կամ արիշ ու եւ է միութիւն Տեղին նկարագրին է որ ի յատկուցայ մարմնակրթան) ին մէջն ալ: Պոլսոյ մարդիկ երբ ատանձին կ'աշխատի, մեծ յաղթանակներ կ'արելի է սպասել իրմէ, երբ հաւաքականութեան մէջ կը գործէ «բան դուրս չգար», ինչպէս կ'ըսեն արեւելաշայերը: Իրաւ է որ հայ Գ. Միքայէլեանի նման քաղաքութիւն մը սակայն ան վարժ հեծեղանորդ մը ըլլալէ վերջ է որ նրա Շիրինի եղած է և յետոյ, գիտցած է հեռու մնալ մեր մէջ սովորութիւն գործած վնասակար պայքար:

ներէ և միտ խիշներու մէջ բնականաբար առկա մեքենայութիւններէ: Պէտք է յիշեցնենք, որ արտադրող արտեանին վրայ նախիկ իբր միտ խիշներ մը մէջ մեկուսացած են հաստ մը: Գծախտաբար այս է իրականութիւնը: Արքան ասին որ մեր վարիչները ուժ չունին մարմնակրթական դաստիարակութեան և նկարագրի զարգացման, դատապարտուած

Նոր Շիրակի կազմակերպած փոքրերու ողիմպիականին մասնակցողներէն խումբ մը խմբապետ Պ. Պարսամանի հետ:

ենք այս վիճակին մէջ մնալ: Ինչպէս կեանքի ունի մարզի նոյնպէս և մարմնակրթական մէջ ատաւելալէս կը յաջողի այն որ մարտու նկարագրի ունի: Պէտք է մարմնակրթականքը մարմնակրթականին սրտի բնիկ և ոչ թէ երկու ծափի և մէկ «կեցցէ»ի համար:

Այսօր մը նախաբանէ վերջ, անցնինք մեր բուն նիւթին: «Երջանիկին Տօրեղի բոլին» ուղեկցելուն մէջ պիտի ջանամ ամփոփ և ըստ կարելոյն ամբողջական պատկերը տալ մեր մարզական կեանքին:

Անցնող տասը տարիներու ընթացքին ամէնէն աւելի

զրազած ենք ֆուտբոլով: Աւանցած ենք շատ ներկայա նախի խումբեր, որ նոյն ամէնէն աւելի Արաքսի և Պէրսպէրեանի կորուստն է որ ցաւ կը պատճառէ մեզ: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին Նոր Շիրակի և Էսահան շատ նակ պատնէշին վրայ դանուած են և երբեմն իրապէս պատուաբեր արդիւնքներ ձեռք բերած են: Ասոնց մէջ կ'արժէ յիշել Նոր Շիրակի Բերայի (3—0), Կայաթա Սէրայի (3—2), Աբօլունի (2—1) ղէմ իսկ Էսահանի նոյնպէս Բերայի (4—3) (1—0), Քուրթուլուշի (2—1), Վէֆայի (3—2) յաղթանակները: Ասկէ զատ Էսահան անուան տակ կազմուած Նոր Շիրակ-Էսահան խումբ խումբը Սթաթիստիկ կազմակերպած առաջին թուրնուային ախոյեանութիւնը խլած է Աբօլունի և Իֆէսթօսի յաղթելով: Նոր Շիրակի արտասահմանի մրցումներն ալ թէեւ մեծ մասամբ պարտութեամբ վերջացած են, սակայն խիստ պատուաբեր արդիւնքներ կրնան նկատուիլ: Ահա այսպիսի փայլուն շրջաններէ վերջ, քանի մը տարիէ ի վեր հետզհետէ տկարացած ենք:

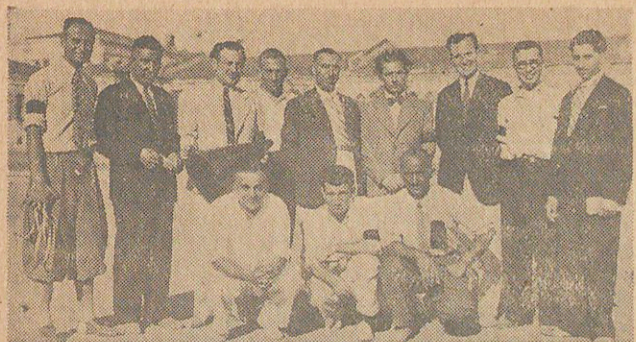
Վերջին տասն ուկ մը տարիներու մարզական կեանքին մէջ յայտնութիւն մը եղաւ Շիրինեան, որ ութը տարիէ ի վեր իր երկաթեայ բազուկներով կը կոտի ու կը պահէ թուրքիոյ ախոյեանութիւնը: Այլեւս ան իրեն համար ոչ մէկ արժանի հակառակորդ կը գտնէ հոս: Աչոտ տասնեակ մը տարիներէ ի վեր է որ կը մնայ մեր մեծ ախոյեանը: Աթլէթիկմի մէջ կասկած չկա որ ղէպի անկում կը դիմենք և եթէ միջոցներ ձեռք չառնուին և այժմու կացութիւնը կայուն վիճակ դառնայ, թերեւս դալ տարի ոչ իսկ կարող ըլլանք յիշել աթլէթիկմի գործունէութիւնը: Հինգ վեց տարի տառջ ունէինք Թաշեհաններ, Աւետիսեաններ, Գաղապեաններ, Քէրէսթէճեհաններ, Եափրուեաններ, իսկ այսօր Պոլսոյ միջազգային ողիմպիականներուն մասնակցող հայ մարզիկ, մէկ կամ ատաւելադոյն երկ և հոգի ունինք, որոնք հազիւ թէ երրորդութիւն մը պամ երկրորդութիւն

ԱՑԱՐՆԱԲՈՅԺՆԵՐՈՒ ԱԼՊՈՐԸ

Ասամնաբոյժ Տօք. Երուանդ Պարոնեան Սկիւսար Հափիմիքի Միլ- լիե հաս. Պոյանք փող. 1	Ասամնաբոյժ Տօք. Խ. Պալպալեան Պէյազիս Օգնուլար պաշի
Ասամնաբոյժ Տօք. Ա. Շեօնիկեան Բերա, Իսթիլալ հասկեսի Բումիլի խան հեռ. 41193	Ասամնաբոյժ Տօք. Գ. Մուրաշեան Պայազիս Օգնուլար 39
Ասամնաբոյժ Տօք. Գ. Թովալեան Ղալաթիա Խալիլար խան դրան վրայ քիւ 3	Ասամնաբոյժ Տօք. Յ. Միքիլեյի Բանկալի Համամ հասկեսի քիւ 8
Ասամնաբոյժ Տօք. Ա. Ալեանաւ Թագսիմ քալիմհանե Թոֆալեան Բալաս 1	Ասամնաբոյժ Տօք. Խ. Ժամկոչեան Սիրէհի Մուրաշիե հաս.
Ասամնաբոյժ Տօք. Ն. Գափաճեան Բերա Սալ փողոց Էգիեհ աբարքման հեռ. 44367	Ասամնաբոյժ Տօք. Բ. Տամադեան Քարաֆոյ Ժամացոյցիցի դեմ հախկին ձեռնի հաս. վրայ
Ասամնաբոյժ Տօք. Վ. Էֆենեան Պանչե գաբու Հանի Պէֆի խան 10-12	Ասամնաբոյժ Տօք. Վ. Գարայեան Պէյազիս Խան Նիգամ հաս. 32
Ասամնաբոյժ Տօք. Հ. Յովակիմեան Շիւրի Օսման պէյ Շահաւ փող. 76	Ասամնաբոյժ Տօք. Հայկ Բերա Իսթիլալ հասկեսի 104 Իսկէնսեր աբարքման

մը բերել: Խօսքը չեմ ըներ վօլէյպօլին ու պասկէյպօլին, որոնք մեր մէջ չեն կրցած գտնել իրենց իսկական կարեւորութիւնը: Ահա այս է վերջին տարիներու Պոլսահայ մարզական կեանքին պատկերը: Սակայն ո՞ր պէտք է փնտռել մեր մարզական հաւաքականութեան տկարութիւնը: Կը կարծեմ թէ մեր անյաջողութիւններուն պատասխանատուները առաւելապէս վարիչներն են: Մեր մէջ բառին բնական իմաստով վարիչ չկայ: Շատ քիչեր կը հասկնան գրեթէ Եայդ քիչերն ալ գանազան պատճառներով կամ հեռացած և կամ հեռացուցուած են գործէ: Երբ Սեպտեմբերին թրքական ազգային խումբը Չաղաչպի Պալքանեան ողիմպիականին ծանր պարտութիւն մը կրեց մամուլի առաջնորդութեամբ ամէն կողմէ քննադատութիւններ սկսան տեղալ: Մարզիկ թէ մարզասէր յանցանքը վարիչներն վրայ բեռցուցին... և իրաւունքով: Մարզիկ մը երբ մրցումի կը զրկուի կարելին կրնէ և եթէ իր ձեռք բերած արդիւնքը ակար է այդ զինքը մարզողի կամ այդ մրցման մասնակցելու յարմար տարիմը նկատողն յանցանքն է:

Այնպէս կը կարծեմ որ մեր մարզական կեանքին աշխատողներն և անկողին կարեւոր պատճառներէն մէկն ալ մարմնակրթանքին քանի մը ձեռքերու մէջ մենաշնորհ զարցած ըլլալն է, որ ուղղակի հետեւանքն է միութիւններու թիւին նուազութեան: «Նոր Շիշլի» տարիներէ ի վեր մեր գլխաւոր ներկայանալի ու կազմակերպուած միութիւնն է Դեռ այս տարուա վերջն է որ Էսադեան կրգու ներկայանալի կազմակերպութիւն մը ստանալ չնորհիւ: Ա. Մամահանի, և սակայն տակաւին յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ աշխատութեանց արդիւնքը: Մինչեւ այսօր մեր բոլոր խումբերը աշխատած են Նոր Շիշլիի հաշտոյն և այս վերջինը ակամայ թուցած է: Արդարեւ Նոր Շիշլի մասնաւորաբար ֆութպօլի մէջ քիչ ատեն մտահոգուած է նոր ուժեր հասցնելու գործով: Այս խօսքերուս ապացոյցը հոն է որ այսօր «Նոր Շիշլի» ֆութբոլիստներն և թերեւս Պոտոյէն

ԱԼԵՔ իւր. — Նոր Շեղիի մեծերու ոսկոյնականին դաս. կազմը — Ն. Շեղիի Ա. կազմի Գնացքի սէջ (2—3). — Կանանցի Ա. կազմի Գնացքի սէջ (2—1, Կանանց չարսիկայ) :

ու Գրիգորիկէն զատ չի կրնար ցուցնել մէկը որ ֆութ-
 պօլի առաջին քայլերը իր մէջ առած ու խաղը հոն սորված
 ըլլալ: Յարզ տղոց բանին պէտք չկար որովհետեւ ամէն
 կողմէ հազիր թէ ծանօթ խաղացող դարձած «Նոր Շիրի»ի
 մէջ կ'առնէին իրենց շունչը:

ԱՆՑՆՈՂ ԵՂԱՆԱԿԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Նոր Շիշլի.— Էս սակայն մեր նե կայ մարզական կեանքին մէջ «Նոր Շիշլի» սկայն թէ գրաւոր ունի գլխաւոր դերը: Զանազան փայլուն և մութ շրջաններէ վերջ, միտ-թիւնը աշտօր կը գործէ նուիրում և քիչ թէ շատ կարող վարիչներու ձեռքին տակ: Խումբին անցեալ տարուան մարզական գործունէութիւնը գլխաւորաբար ֆուտպոլի և ակթիվիզմի մէջ եղաւ: Եղանակին 31 մրցումներուն 20էն յաղթական 6էն հաւասար և 5էն պարտուած գոյրս եկաւ: Կր մաղթենք որ 1934 Յ եղանակին որ կը սկսի Հոկտեմբերին սկիզբները, աւելի մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերուին:

«Նոր Շիլլի»-ի քանակական տարի մասնակցեցան Ստալին-
օմի թուրքականի և հասցեանի յաղթելէ վերջ Պուլկարնե-
րուն հետ երեք շաբաթ հաւասար մնացին և չորրորդին 3-2ով
պարտուեցան: «Ժամանակ»ի թուրքականի տղաքը աւելի
բազմաթիւ եղան: Մօտայի (3-0), Էստեանի (3-1), Քուր-
թուլուշի (1-1) (1-0) յաղթելէ վերջ, Ֆինալի մնացին Բե-
րայի դէմ, որուն հետ ալ երկու անգամ հաւասար մնալէ
վերջ դատաւորին սխալին հետեւանով պարտուած նկատ-
ուեցան:

Զատկին այ «նոր Շիշի» ցիւր խոսն խումբով մը Պոզ-
քուրաի յաղթելէ վերջ (2-1). Էսպիանի ալ (1-0) յաղթե-
ցին և շահեցան Սթամբուլի կողմակերպութեան Պ խաշայ ախոյ-
եանութիւնը :

Քանի մը տարուան լաղղատաբար ամուլ կամ թերի աշխատութիւններէ վերջ, այս տարի Պոլսահայութիւնը

բախտը ունեցաւ տեսնելու կանոնաւոր ողիմպիական մը, որուն իր սիրալոյս մասնակցութիւնը բերած էր Սամաթիոյ Հիլալ նւագախումբը: «Նոր Շիշի»-ի կազմակերպած այս ողիմպիականին 50 մեծ մարզիկներ մասնակցեցան: Մրցումները, թէեւ արդիւնքով տկար, սակայն խիստ կանոնաւոր եղան: Միութիւնը յաջաբերուած էր եթէ ոչ նիւթական զոյգներէ, բայց յաջողութեամբ Հոկտեմբերին մէջ կազմակերպեց փոքրերու ողիմպիական մըն ալ 14էն 18 տարեկաններու միջեւ: Այս կրկնակ ողիմպիականներուն կազմակերպութեան և յաջողութեան համար շատ բան կը պարտինք «Նոր Շիշի»-ի ամբիթիքի խմբագրաւ Պ. Հրանդ Պարոտեանի: Եւ ամիսներով աշխատեցաւ իր ամբողջ ուժերը ի սպաս գնելով ողիմպիականներուն յաջողութեան:

«Նոր Շիշի»-ի կը գրադին նաեւ Վօլէյպօլ վ և պօքսով: Հեծանիւի մէջ անոնք ունին Գ. Միքայէլեանը որ անցնի զտարուան միջազգային մրցումներուն միայն մէկ անգամ յաղթուեցաւ:

Էսայեան. — Էսայեան մեր ամէնէն հին խումբերէն է իր գոյութիւնը պահած է չնորհիւ քանի մը հոգիներու յամառ աշխատութեան: Եւ պէտք է խոստովանիլ թէ գոյութիւնը եղած է շատ անգամ պատուարեր: Այս միութիւնը վերջին երեք տարիներու ընթացքին տագնապալի չըջան մը անցուց և հազիւ այս տարի է որ կրգած է իր վիճակը բարելաւել: Անցեալ եղանակին յաղթեցին Ռօպէրթ Գօլէֆի (4-2): Զատեկական թւարկուածի ախոյեանութեան, Էսայեան Սկիւտարի (7-0)ով յաղթեւէ վերջ Նոր Շիշիէն (1-0) վ պարտուեցաւ:

Անցեալ տարուան Սեպտեմբերին Էսայեան յաջողած է իր դիրքը զօրացնել. միանալ վ Սկիւտարցիներուն և երկու խումբերը զօրաւոր կազմակերպութեամբ մը դործի կը սկսին այս տարի:

Պ. Մատաթ Գապրուճեան, որ մասնաւորաբար 1924էն 1928 Պոլսոյ ոչ-ֆէտէրէ ֆութպօլի չըջանակներուն յաւա-

գոյն սէնթրֆօրը եղած էր, Էսայեանի խմբագրութեան պաշտօնը կը շարունակէ: Էսայեանցիք թէեւ մասնակին ունէին պատէթպօլի և վօլէյպօլի խիստ զօրաւոր խումբեր սակայն այսօր այդ ճիւղերը մարած էն: Անոնք այս միջոցիս առաւելագէս կը զբաղին բինկ բօկով (սեղանի թենիս) որ հաճելի սքօր մըն է:

Սկիւտար Էսայեան միացեալ խումբէն կը յուսայ այս եղանակին բացի ֆութպօլէն հանել նաեւ ամբիթիքի և պատէթպօլի զօրաւոր կազմեր:

Այս երկու խումբէն զատ ունինք և ունեցած ենք նաեւ ուրիշներ, որոնք սակայն մեծ մասամբ հազիւ մէկ եղանակի կեանք ունեցած են:

Աճհաս ուժեր. — Գրութեանս սկիզբը ըսուած էր թէ անհատաբար աւելի կ'արժենք քան հաւաքաբար: Արդարեւ մեր միութիւններուն հանած թիմերը և ամբիթիքի խումբերը երբ ոչ իսկ կը մօտենան ախոյեանութեան անդին ունինք անհատներ որոնք տարիներէ ի վեր կը պահեն իրենց հետեւած մարմնակրթանքի ճիւղին միջազգային ախոյեանութիւնը:

Ահա Վ. Շիրինեանը որ ութ տարիէ ի վեր Թուրքիոյ ախոյեան է և Թուրքիան կը ներկայացնէ արտասահմանի մէջ: Ան նոյն իսկ յաջողած է Սէտաթի ընկերակցութեամբ Պալքանեան երկիրներու զոյգերու ախոյեանութիւնը խել: Թէեւ արտասահմանի մէջ Շիրինեանի ասօղը չփայլիր, սակայն Պոլսոյ մէջ անոր պարտութիւնները հազուադէպ են:

Այս տարի Շիրինեան բարեկամական մրցման մը մէջ անակնկալօրէն ծանր պարտութիւն կը կրեց հզիպտաւի Հասանէն, որմէ վերջ սակայն կրցաւ զիւրութեամբ խել: Միլլիյէթի, Ճէլէնճ Բարի և Թարապիոյ թուրքուաներու ախոյեանութիւնը: Յիշեալ երեք թուրքուաներուն մէջ ալ ան թէ խօսներու և թէ զոյգ աչբերու ախոյեանութիւնը չահեցաւ իրեն խաղընկեր ունենալով Մ. Արէկուպօֆի և Օր. Կորուէսքիի նման կարող ուժեր:

Գալուց Աշոտի, ան մեր սիրուած ախոյեանն է միշտ: Տղաութեանս օրերէն իմեր կը լսեմ անոր անունը՝ ժամանակին անգուգական երկար վազող զինքն էր յետոյ դարձաւ հեծանիւի մրցումներուն անպարտելին, ու լեւի վերջը մօթօսիքէթի ախոյեան եղաւ և քանի մը տարիէ ի վեր ինքնաշրժի ախոյեան է: Աշոտ անցեալ տարի ալ Միլլիեթի կազմակերպած ինքնաշարժի մրցումներուն առաջին եղաւ:

Աթլէթիկ մէջ Կարպիս Ծատուրեան մեծ յաջողութիւն մը ձեռք բերաւ Ազամի կազմակերպած վազքին առաջին հանդիսանալով, եղանակին վերջը սակայն ան չի կրցաւ իրմէ պատուած յաջողութիւնը ցոյց տալ:

Ռոպէրթ Գոյէմէն Ասքանազ Գասպարեան, ձուլով բարձրութեան մէջ 2.90ի նման զեղեցիկ արդիւնք մը ձեռք բերել զատ «աթլէթ քոմբլէ»ի մրցումներուն Գ. եկաւ: Ասկէ զատ ան անցեալ տարի խմբապետն էր Ռօպէրթ Գոյէմի պատքէթ պօլի համբաւաւոր կազմին, որ Հալքէվի կողմէ կազմակերպած միջազգային ախոյեանութիւնը չահեցաւ:

Ինչպէս գրութեանս սկիզբը ըսի սխալ է չափազանց յոռեանս ըլլալ մեր մարդական կեանքին մասին: Եթէ ֆուտպօլի մէջ չենք կրնար փայլիլ և անտեսած ենք մարդական ճիւղերէն շատերը գոնէ ունինք քանի մը անպարտելի ախոյեաններ, որոնք ամէն տարի մեծ երեսը ձեռմակ կը հանեն:

Վերջացնելէ առաջ կը մաղթեմ որ ամէն ճիւղի մէջ ձեռք բերենք պատուաբեր յաջողութիւններ: «Անկարելի բառը իմ բառարանիս մէջ գոյութիւն չունի» բառն է Նաբոլէոն: Ինչո՞ւ մենք ալ նոյնը չըսենք: Կամքին ու աշխատանքին ձեռքէն ոչ մէկ բան կը խուսափի և կը կարծեմ թէ մեր մէջ կայ թէ կամքը և թէ ստեղծելու փափաքը:

* Այս եղանակին Էսալեան և Նոր Ծիլլի կը մասնակցին Ստատիսմի լիկին: Ստալմ իրենց գիրքը լաւ չէ, սակայն երկրորդ շրջանին կարելի է լաւագոյն արդիւնքներ սպասել:

Ա. ԱԿԻՆԵԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԶԵՌՆԱՐԱԿՆԵՐՈՒ ՍԻՐԱՅԱՐ ՄԸ

Պոլսոյ հայ մարդական կեանքի այս տեսլութենէն վերջ, կ'արժէ որ քանի մը բառով ներկայացնենք նաև երիտա-

Պ. Չ. Մեհմեթեան

սարդական միութիւններու վառվառ կազմակերպիչ Պ. Զարեհ Մեհմեթեանը, որ միեւնոյն ատեն եղած է ջերմ փափաքով մը միութիւններու համար ժողովներու: Պ. Մեհմեթեան, ընդհ. պատերազմէն առաջ Գ. Գարո ի «Բնար» նուագախումբի պարզ անդամ ըլլալէ վերջ, մաս կազմած է անոր Վարչական ժողովին: Զինադադարէն վերջ երբ խումբը կազմալուծուեցաւ, պահպանեց դորձիք երբ ու յետոյ կազմեց նոր խումբ մը «Սանդուր» անունով, մասնակցութեամբ Տեաքը Արմենակ Զպարճեանի, Նուպար Ելէկէնեանի և Մելքոն Պաթմաղեանի Գ. Գարո ի մէջ: 5-6 ամսուան կեանքէ մը վերջ, երբ խումբը կազմալուծուեցաւ ներքին խնդիրներով, Պ. Մեհմեթեան Փէրիզի դի մէջ հիմնեց «Հիլալ» նուագախումբը անհնապէս գնելով 900 ոսկիի գործիքներ: Այդ խումբը մէկ տարի ապրեցաւ, ու անդամներուն մեծ մասը Պոլսոյ կողմէն ըլլալուն պատճառով, նոյն անունով փոխադրուեցաւ Սամաթիա ուր կը գործէ մինչև այսօր: Պ. Մեհմեթեան 5 տարի վարեց այդ խումբին առնապետ-հիմնադրութիւնը, ու յետոյ մարմնական տկարութեան պատճառով իր ձեռքով կարող վարչութեան մը յանձնեց զայն, միշտ պահելով նուագի ու միութեան հանդէպ իր հեռաբերութիւնը: Որքան փափաքելի էր որ այժմու և բրիտանարդներէն շատե՞ր կարենայինք ներկայացնել իրենց նմանօրինակ հանրօգէտ և գործունէութեամբը:

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՏԱՄՆԱՐՈՅԺՆԵՐԸ

Ատամնարուժական համալսարանը իր 33—34-ի տարեշրջանի իրր հունձք տուած է նաեւ բանի չափ հայ նոր ատամնարոյժներ (երբը իգական սեռէ):

որոնց մեծ մասը գեռ չէ կրցած ունենալ իր սեփական բլինիբը, զինուորական ծառայութենէն վերջի յետաձգելով այդ ձեռնարկը: Այդ երիտասարդ ատամնարոյժներէն բանի մը հատը այժմէն իսկ կազմակերպած են իրենց բլինիբը եւ սկսած են գործի: Անոնց կարգին կը զըտնուի Տօթ. Հայկ Տիբալլըքեան որ Ատաբազարցի 22 տարեկան երիտասարդ մըն է եւ ամէն կերպով ապագայ կը խոտանայ: Տօթ. Տիբալլըքեան աւարտելէ վերջ Վիեննական Միքիթարեան վարժարանը, վկայուած է Ատամնարուժական համալսարանէն, 33—34-ի շրջանին ու իր ձեռներէց ոգին շնորհիւ, բացած է իր սեփական ներկայանալի դարմանատունը Բանկալմի, Չայիր փողոց միւ 56 իր սեփական բնակարանին մէջ, ուր ամէն օր առաւօտէն մինչեւ իրիկուն խղճմտօրէն կը դարմանէ ըզզմանիւ հիւանդներ: Յարգելի Տօթօրը բերնի առողջապահութիւնը քաջակերելու համար, որոշած է Չորեքշաբթի օրերը առաւօտէն մինչեւ իրիկուն բոլորովին ձի կերպով դարմանել իրեն դիմող հիւանդները: Յաջողութիւն կը մաղթենք այս խոտանալից ատամնարոյժին եւս:

Տօթ. Հայկ Տիբալլըքեան

ՆԻԿՈՂՈՍ ՊԷԿԵԱՆ

Մարբունքըլար, Ալոնա Համամ, քիւ 1
Մեծաբանակ եւ փոքրաբանակ, պատաս ու չափու վրայ
ՇԱՊԻԿՆԵՐ ԵՒ ՓՈՂԿԱՊՆԵՐ
Ամեն ճաշակի եւ բաւկի յարմար

ՈՐ ԶՈՒՐԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ԽՄԵԼ

Ծանօթ պոլսահայ ջրավանա Պ. Պետրոս Ասենեան, որ իր մասնագիտութեան բերմամբ մանրամասնօրէն ծանօթացած է Պոլսոյ լաւ ջուրերուն բաղադրութեան, մեզի պէկած է հետեւեալ ամփոփ գրութիւնը, որ անհրաժեշտ եւ օգտակար տեղեկութիւններ կը պարունակէ Պոլսոյ աւագոյն ջուրերուն մասին եւ բոսայեմ ալ յանձնարարելի է մեր ընթերցողներուն:

Ամէն մարդ գիտէ թէ ջուրը ամէն էն բնական ու առողջարար ըմպելին է: Իրեւելոցին անաւանդ շատ լաւ գիտէ ջուրին յարգը: Ջուրը հին ասեաններէ ի վեր ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկայ դարձած է: Հին դարու Հնդկները, եգիպտացիները, Հռովմայեցիները եւ Հելլէնները մեծ կարեւորութիւն կուտային ջուրին. և նոյնիսկ կը պաշտէին ալ զայն: Երկար դարերու ընթացքին ջուրը կորսնցուցաւ պատիւը, ու ժեւ. դարէն վերջ

Մասնագէտ ջրավանա Պետրոս Ասենեան Ջուրի հայրապետ Պոլսոյ Համալսարանին եւ Խալի Եւրոպիոյ ջուրի հանրաւոր լողարան մը: Ջուրերու բաշխման ու առողջ պահութեան սօսօքին օրէնքը հրատարակուած է 1902 թուականին:

Բաղաքներուն մէջ ըմպելի ջուրերը պէտք է ընտրել առողջապարհական որոշ առուներէ: Համաձայն որովհետեւ

այսօր որոշ է թէ ջուրը կարգ մը հիւանդութեանց փոխանցման միջոց է: Այս պարագան, առաջին անգամ 1877ի Վիէննայի Առողջ ապահական Քոնկրէին մէջ, բացատրուած է Տօքթ. Պրուարտէլի կողմէ հետեւաբար ներկայիս ըմպելի ջուրերը մասնագիտական քննութեան կ'ենթարկուին առողջապահական իշխանութեանց կողմէ: Պոլսոյ Տէրքօզի, Էլմալըի, ու Քըրքէէմէի ջուրերը իրենց խտութեան և օտար մարմիններու առատութեան պատճառով չեն կրնար դասուել ըմպելի ջուրերու շարքին մէջ: Միւս կողմէ սակայն Պոլիսը ունի բազմաթիւ ըմպելի և ընտիր ջուրեր որոնց գլխաւորներն են. Գարագուլաք որ ունի 1 խտութիւն մէկ լիդրային 0.023 քլօրիւր ու 0 0002 կենդանական մարմիններ. Պէշիք Զամլըճա 5 խտութիւն 0.046 քլօրիւր 0.0005 կենդանական մարմիններ, Քիւշիք Զամլըճա 3.5 խտութիւն 0.040 քլօր. 0 0004 կենդ. մարմ. Քէշէ Սուլու 5 խտթ. 0.029 քլօր. 0.0004 կենդ. մարմ. Համիտիէ 2.5 խտթ. 0.025 քլ. 0.0006 կ. մ. Մայթէրէ 3 խտթ. 0 035 քլօ. 0.0005 կ. մ. Եալաճըզ 1 խտթ. 0.029 քլօ. 0.0005 կ. մ. Թաշտէլէն 1.5 խտթ. 0.033 քլօ. 0.0003 կ. մ. Թօմրուք 1 խտթ. 0 023 քլօ. 0.0004 կ. մ. Գայըշ Տաղը 2 խտթ. 0 029 քլօ. 0 0003 կ. մ. Քէստանէ 5 խտթ. 0.029 քլօ. 0.0006 կ. մ. Հիւնքետար 4 խտթ. 0.029 քլօ. 0.0003 կ. մ. Քօճաթաշ 2 խտթ. 0.023 քլօ. 0.0003 կ. մ. Գանլըզալազ 4 5 խտթ. 0.035 քլօ. 0.0006 կ. մ. Սրմաքէշ 3.5 խտթ. 0.029 քլօ. 0.0004 կ. մ. Չպուքլու 2 խտթ. 0.023 քլօ. 0.0003 կ. մ. Կէօղթէրէ 2 խտթ. 0.023 քլօ. 0 0003 կ. մ. Քըսըքլը 3.5 խտթ. 0.058 քլօ. 0.0005 կենդանական մարմիններ:

ՊԵՏՐՈՍ ԱՇՃԵԱՆ

Գիտակից ամուսինի մը իր կնոջ հանդէպ ունեցած սիրոյ ապացոյցներն են յանախ իր դիտողութիւնները, ու երբեմն միայն իր համոզոյրները:

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՔԵԱՆ

ԳՐԱՆԻ ՄԵՆ Է՞՞ ԺՊԻՏ

Կ Ի Ն Ե Ր Ը

Կինը կը նմանի կասաի վայրի,
Աղջիկնութեան մինչ որբուայրի:

Կինը սան համար պէտք է իբրեւ զարդ,
Բուն հոգին անոր չէ հասկցուած ցարդ:

Կ'ուզե՞ք կիներուն ընել միտք բարի,
Մի՛ բսխալէք զայն յայտնել իր տարի:

Կինը վարդերու նման ճնճոյւ է,
Մի՛ դպչիք անոր շուրջը զուտ փուռ է:

Կինը չի նայիր աչին ու ցախին,
Անուր կ'ըլլա՞յ միթէ քաջախին:

Ամեն չարիքի արմատն է միտք կին,
Հակառակ ասոր կը պատենք կրկին:

Աղամն ալ միթէ չի խաբե՞ց եւան,
Ինչո՞ւ կիները անուր կ'երեւան:

Կինը անուր է նման ինճիրին,
Սակայն նոյն ասեմ աղբիւր ոճիրին:

Կրնոջ տարիք մինչեւ ետուն է,
Անկէ աւելին զայն կը մեռցունէ:

Կ'ուզե՞ք կիներուն ըլլալ հանելի,
Գովեցէք զինքն իբր սեանչելի...:

Իսկ երբ որ ուզեք բարկացնել զայն,
Անոր իմ կին մը գովեցէք միայն:

Կիներու մազը քիչ մը երկան է,
Խելքը՝ թեւ կարճ, ան ալ երբ կայ նե...:

Կինը «հա» չըսեւ զինք սիրոյ մարդուն,
Մի՛ հետապնդեք, պօք կը կոխես դուն:

Միտ հեռու կեցիր եթէ կը սիրես,
Ան քեզ կը գտնէ ու կուսայ երես:

Կրնո՞ղ ուզածը *ոխմէլ* եւ *ռուժ* է,
Շիւթեան համար միտ ալ կը տուէ:

Երբ կարգը կուգայ իրենց չըխարին,
Կիները կ'ըլլան նրման ոչխարին:

Իսկ, հեռու՛լ ըլլայ, ուզածը չըրի՞ք,
Ան կրնայ գործել անհամար չարիք:

Կիները հաւակ, ո՛հ, ունի՞ն միթէ,
Խելք ու միտքերնին միմիայն կուտ է:

Բացառութիւններ կան, թէեւ ցանցառ,
Հարիւրին մեջէն հինգը միայն առ:

Անժե՛ն, կիները չունին հիշ հաւակ,
Ասոնք բողոքն է՝

ԶԱՐԵՀԸ ԱՐՇԱԿ

ՆՈՐՈՐԻՆԱԿ ՄԱՏԱՂ ՄԸ

— Այդ գինիները որո՞ւ համար կը պատրաստեն Թորոս:
— Հօրս հոգուն իբր մատաղ ժամուն դուռը բաժնելու:

ՏՈՀՄԻՆ ԱՆԼԵԹՈՏՆԵՐ

ՈՒԹԸ ԷՇԵՐ ԳՈՂԱՑՈՂ ՔԱՅԱՆԱՆ

Կ... գիւղի տէրտէրը չափազանց նիւթապաշտ մէկն էր.
Ինչպէ՛ս որ քիչ բացառութեամբ սովոր են ըլլալ Աստուծոյ
տան ծառայողներու մեծամասնութիւնը:

Տէր պապան, դրամ գիղելու միջոցներու մէջ խտրու-
թիւն չէր գտնար հետեւաբար գողութիւն ընելու ալ չէր
խղճահարեր:

Իրիկուն մը ժամերգութեան զացած պահուն, կը տեսնէ
որ հեռուէն վերի գիւղի նախիրը կու գայ: Իսկոյն անկիւն
մը կը պահուրտի և երբ նախիրը կը մօտենայ, կամացուկ
մը նախիրին ութը հատ էջեր զատելով կը բերէ եկեղեցւոյ
հտերը կը պահէ:

Իր այս արարքին ականատես սարկաւաղը, որ այդ տե-
սակէտէն Տէր պապային քար հանել կու տար, առանց ձայն
հանելու եկեղեցի կը մտնէ և Տէր պապային հետ միասին
կը սկսին օրուան հարցը. —

ՍՐԿԳԸ. — Ով անօրէն գու տէրտէր,
Դու այդ ընթէ՞ր գողացար,
Վերի գիւղի ութն էջեր,
Միթէ գուն գիս մոռացար,
Աստուած հարցն մերոց...:

ՔՀՆՅ. — Ով անպիտան վրդվրդուկ,
Դու այդ ուսկից ի՞նչացար,
Լո՛ւ, Տէրը չիմանայ,
Հապա ընդ քեզ կիսեցուք,
Աստուած հարցն մերոց...:

Այս ձեւով համաձայնութիւն գոյացնելէ վեջ՝ յետ ա-
ւարտման Ս. Եկեղեցւոյ ութը հատ էջերը փառաւորապէս
մէջերին կը բաժնեն անոնք:

Ա. ԶԱՐԿԱՐԵԱՆ

ՃԱՇԻ ՆՐԱԻԷՐ

Նուանդ համբու ընթացին իր բարեկամներեն մեկուն հանդիպելով, կը պնդէ որ անպատճառ յաջորդ օրը իրենց տունը հաշի գալ:

— Տունդ ու՞ր է որ կը հարցնէ բարեկամը:

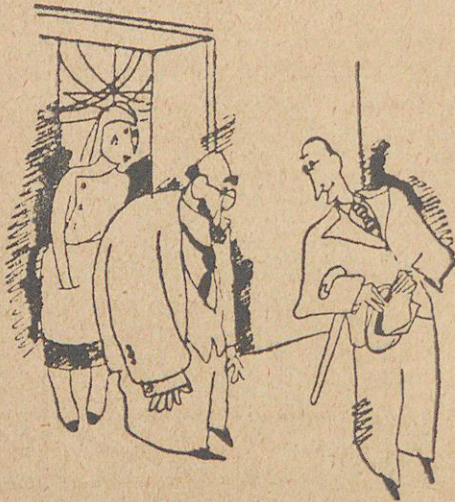
— Մեր փողոցի փուռին դիմացը:

— Ձեր փողոցը որն է:

— Փուռին փողոցը:

— Փո՛ւռը ուր է կը հարցնէ հարազատ բարեկամը:

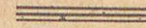
— Մեր տան դիմացը, կը պատասխանէ Նուանդ կատարելապես պաշարւելով:

— Ներեցե՛ք չկրցանք պէտք իրաւունքն պէս պատուել ձեզ ու պարտական մնացե՛նք:

— Բայց խնդրեմ, ինչո՞ւ ներեմ, ընդհակառակը կ'արձանագրեմ պարտեմքիդ:

ՆՈՒՐ ԲՈՐԲՈՔԵՅԱԻ

Օ... գիւղը երկրաշարժի պատճառով բոլորովին քանդուած ըլլալուն, գիւղացիք շատոնց հեռացած էին: Որով գիւղի երէցը եղող Տէր Սահակ հայրն ալ բացը մնացած էր: Ճարահատ քաղսք իջնելով Սրբազան առաջնորդէն պաշտօն կը խնդրէ:

Առաջնորդ հայրը որ բարի ու խղճամտ և իր կոչումին տէր եկեղեցական մըն էր, անմիջապէս կը տեղափոխէ զարիպ Տէր Սահակը. քաղաքի Ս. Սարգիս եկեղեցին:

Այս եկեղեցին բացի նորեկէն ունէր իր երկու ծխատէր քահանաները, որոնք թէեւ պահ մը հակառակիլ փորձեցին Սրբազան Առաջնորդի կարգադրութեան, բայց ի վերջոյ համակերպեցան այն մտայնութիւնով որ, վարպետութեամբ մը միշտ իրաւագործի պիտի ձգեն զարիպ Տէր պապան:

Երկուքը նախապէս իրենց մէջ եղած զաղտնի կարգադրութեան մը համաձայն, ամէն անգամ որ իրաւունքի բաժանման ատենը դարձ, կը սկսէին սաղմոսերգութեան հետեւեալ կերպով.—

Ա. ՔՀՆՅ.— «Հրամաննէ այս Տէրոջն Իսրայէլի» ըսելով՝ զրամին մէկ մասը կը գրպանէր:

Բ. ՔՀՆՅ.— «Եւ իրաւունքն է Տեառն Սատուծոյ Յակոբայ» ըսելով՝ մնացեալ մասը կը գրպանէր:

Ղարիպ Տէր Սահակ բաւական ժամանակ այս աճպարարութեանց աչք գոցելէ վերջ, օր մը ճարահատ կոթաւոր աւել մը ձեռք կը ձգէ և զայն քարիւղով լաւ մը օծելէ վերջ՝ լուցկին ձեռքը կազմ ու պատրաստ կը սպասէ իրաւունքի բաժանման ժամուն:

Շատ չանցած Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ երկու համայնապետ քահանայ պաշտօնակիցները կը հասնին, և ըստ ին-

կալեալ սովորութեան կը պատրաստուին սաղմ սերգութիւնով գրամները գրպանելու :

Տէր Սահակ որ լաւ սերտած էր Աւետորանի «Բոունք յափշտակեն արքայութիւնն երկնից»ը, առանց միջոց տալու անոնց, կոթաւոր աւելը խոնկցնելով մէյ մը մէկուն և մէյ մընալ միւսին քթին բերնին կիջեցնէ ըսելով.—

«Հուր բորբոքեցաւ Յակոբ և ել բարկութիւն ի վերայ տանն Իսրայէլի», ու փառաւորապէս բոլոր գրամները մէկանց, ինքը կը գրպանէ :

Այն օրէն ապիւն համայնակույ քահանաները սմբելով և եղած կարգադրութեան համակերպելով, առանց վէճի ու կոխի կ'ապրին :

Ս ՉԱՐԴԱՐՆԵՐՈՒՆ

- Որքան ասեմէ իվեր դժուար կը ընչեմ:
- Ձեր ներս մտնելն իվեր տօբօր:
- Ձարմանալի բան, բայց ինչո՞ւ:
- Որովհետեւ ձեր այցեցիքն վնասելու դրամ չունիմ:

ԿԱՂԱՆԴՁԷՔՆԵՐ

ՍԿԻՏԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

- Արամ Փափազեանի՝ պիւսքիւի մեծ գործարան մը:
- Արամ Տ. Թովմասեանին՝ Իրեն պէս զուարթ փեսաներ:
- Արմ. Տք. Մոմճեանին՝ ժամանակ՝ յաճախ. հասնելու համար:
- Արամ Մարտիրոսեանին՝ գուլակներուն երջանկութիւնը:
- Անտոն Թեղեանի աշխարհահաջակ ֆիրմա մը:
- Անտոն Եավրոսեանի բոլիկօթ ուսուցիչ մը:
- Բարունակ Պէրպէրեանի՝ անցնող տարիներու պէրէքէթը:
- Գարեգին Գալֆայեանի՝ զուակ մը:
- Գրիգոր Գարրիէլեանի՝ ամուսնութիւն վերջապէս:
- Գրիգորիսեանին (Տիկ.) թոռնուհի մը:
- Գրիգոր Այնաճեանի՝ գլխարկի մեծ գործարան մը:
- Գրիգոր Վալլոեանին (Սէլամըզ) զգուշաւոր մարդու մետաղը:
- Գրիգոր Զօրեանի՝ շահաբեր գործեր:
- Գրիգոր Պարսամեանի՝ նոր հարսնիքներ:
- Դաւիթ Պօղոսեանի սրտին մութատը:
- Երուանդ Պարոնեանի (Ատմն) կարճ խօսելու մրցանիշը:
- Երուանդ Ճգնաւորեանի՝ պահապան մը իր գորարանին մէջ:
- Երմոզ Գուլումճեանի «Երբ» վառարան և անհատնում փայտ:
- Եղիա Սեւեանի՝ մտերիմներ շոգենաւին մէջ:
- Զարեհ Մէղպուրեանի՝ աւելի շատ դրամ բարի ծր սփրիներուն:
- Թազար Շահինեանի՝ Սկիւտարի թիկտաթորութիւնը:
- Թորգոմ Պոյաճեանի թոռնիկներու շարան մը:
- Թեղեան եղբայրներուն՝ բարի եղբայրութեան մրցանակ մը:
- Թազար Նշանեանի 7 ստախող և տակաւ մը Պիլեճիկ:
- Թումիկ Կիպրիանոսեանի՝ խանութ մը Բերայի շիտակի վրայ:
- Իւթիւճեանի (Տօքթ.) բժշկապետութիւն:
- Լեւոն Քիւրքճեանի՝ կայուածոցի առնանապետութիւնը:
- Լեւոն Սենեքերիմեանի՝ առանց բժիշկի ապրողի մրցանակը:
- Լեւոն Չոպանեանի՝ որբերու բարեկամի շքանշանը:

Լեւոն Այանեանի՝ ինքնաշարժ մը Սկիւտարի մէջ:
Խորխորունի (Տօքթ.) Գաղափարակից փեսայ մը:
Խաչիկ Յովհաննէսեանի՝ մալի պուշն՝ գեղեցիկ տանը վրայ:
Խաչիկ Քերիմեանի՝ երկարակեցութիւն:
Կարապետ Ղուրուշեանի՝ հաւկիթի հրապարակի բարձրացում:
Կարապետ Պետրսեանի (Տօքթ.) թոռնիկներ Սկիւտարի մէջ:
Կարապետ Մալոյեանի՝ անվթար առողջութիւն:
Հրանտ Արապեանի՝ ծխախ. օթխածիներէ ազատելու միջոց:
Հայկ Սետեֆեանի՝ չինի գործարան մը:
Հայրապետ Անտոնեանի՝ անձնական բաղնիք մը:
Հմայեակ Ա. Քահանայի՝ Տ.Մուրաթեանի տունէն սենեակ մը
Հայկ Թաշեանի թոմար լիկ թոռնիկ մը:
Հայկ Բէիգեանի՝ աղջիկ զաւակ մը:
Հայրապետ Մեքորպեանի՝ զաւակներու լաւ ապագայ մը:
Մարաբրոսեան եղբայրներուն՝ եսզմայի մեծ գործարան մը:
Միհրան Պարսամեանի՝ Նէադորայի վաճառատունը:
Մանի Մինասեանի՝ հաւաք տիր թաղարներու հաւաքածոյ մը:
Մանեհ Թորոսեանի՝ սրտագրաւ առիթներ:
Յարութիւն Պէշիրեանի՝ սէֆաճիութիւն:

ԱՍԷՆ ՄԱՐԳ ԳԻՏԷ ՈՒ ԿԸ ԳԻՍԱՍԷ ԹԷ

ՊԻԻՅԻԻՔ ԱՏԱ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ

Համբաւաւոր ու ժողովրդականացած ակեց կր բղխի

Ա Տ Շ Ն Ն Ր

ընտիր ու պատուականագոյն օղիք, որ դրուած է ամեն
խաղի մասշնի մեծ ու փոքր շեքերու մէջ

Գործարանատէր-միտրատէր ՅԱԿՈՒ ԹԱՎՈՒՔՃԵԱՆ,

Ուսադրուիւն հար հասցէին

Կալաթա, Նեհաթի Պէյ հասցեսի, քիւ 238: Հեռ. 41240

Յակոբ Ծուլիկեանի՝ տուն չէնցելու առիթ մը:
Օրիւրդ Ծուլիկեանի՝ անձնական Պիւլիք օթո մը:
Յովհաննէս Ալիքսանեանի՝ բարոյախօսի պատուանշան:
Յակոբ Ալլահվերաիի՝ ամուսնութիւն:
Յովհան. Ալլահաւորի՝ Բարիդ հաստառուելու հնարաւորութիւն
Յարութիւն Գրիգորեանի՝ տասը հատ թոռ եւս:
Յատ թիւն Տիմիսեանի՝ քիչ սակարկող հատ յաճախորդներ:
Յարութիւն Գուլումեանի՝ եկար ու առողջ տարիներ:
Յակոբ Թորոսեանի՝ Պատրքական սենեակ մը իրտանը մէջ:
Յակոբ Ճիլմէճեանի՝ Վրդին դուրսէ մը ջաղացք մը:
Ներշապուհ Արթիւնեանի՝ տաշնակարգ թատրոն մը Մառ-
քոյի պարտէզին քով:

Նիկոլոս Տիգրանեանի՝ աննկուն բնկերներ:
Ռուբէն Սէյեանի՝ պատրաստարանութեան մէտալը:
Սեդրակ Պոյաճեանի՝ նոր զաւակ մըն ալ:
Սարգիս Սաղաթեանի՝ խաչուէի շահաւոր առեւտուր մը:
Սուքիաս Սուքիասեանի՝ սեփական տուն մը Սկիւտարի մէջ
Սեդրակ Գամպրեանի՝ Մահմուտի խանը իրրվաճառատուն
Սարգիս Փափաղեանի՝ հանրակառքին մէջ... նստելու տեղ մը
Սիմոն Պէրպէրեանի օրը 50 յաճախող Գաւրգիւղ խանութին
Սարգիս Գիւտեանի՝ եազմաճիւղերուն արհեստագիտութիւնը
Սարգիս Պատմաճեանի՝ տակաւ մը սեւ ձկնկիթ:
Սարգիս Եազմաճեանի՝ ըստեղաշտ մարդու արդար համբաւը:
Վահրամ Մատթէոսեանի՝ չինի փուռ մը:
Վահրամ Բահանայի՝ թաղին մանուկները եկեղեցի հաւա-
քելու ճար մը:

Վահան Թերզեանի՝ հիւանդութենէն վերջ լաւ յաջողութիւն

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹՐԵՆՑ

“ԱՇՈՒՂԱԿԱՆ”

«ԿԻՒԹԷՆՊԷՐԿ» հարանէն խիստ գեղեցիկ ու ներկայացողի հարա-
գրութեամբ հրապարակ ելած է Գ. Թրեմցի ԱՇՈՒՂԱԿԱՆ գոյհիկ ոտա-
նաւորներուն հասար, որ մտաւորական անկախ հաճոյքով մը կը կարգա-
յոյ ծայրէ ի ծայր:

Վահան Մեօրոպեանի՝ արամութիւնը ամոգող գաւաթ մը Ալէմ
Վարդան Կարմիրեանի՝ մանչուկ մըն ալ:
ՎահրամՏէր Ներսէսեանի՝ առատ գործեր:
Վարդան Միսակեանի՝ Վոսփորի փոսպետութիւնը:
Վահրամ Պոռոմայեանի՝ աղջկանը պէս սիրուն մանչուկ մը:
Տաճատ քհ. Փաշայեանի՝ անքունութեան տոկալու միջոց մը
» » Դերձակեանի՝ բազմամեայ քհ. թեան յորելեանը
Քէլէշեանի (Տօքթ.) արագաշարժութեան մրցանիշը:
Օննիկ Քիւրքեանի չպատակաւոր խում մը:
Օննիկ Քէշիշեանի՝ մանչ գաւաթ մըն ալ:
Օննիկ Սինանեանի՝ ցած խօսելու վարժութիւն:
Օննիկ Գարագաշեան Սաթիէի տնօրէնութիւնը:
Օննիկ Գարրիէլեանի (Տօքթ.) նախանձօրոգներու սէրը:
Լուծֆիկ Գարամանեանի՝ Աղքտիւ վարելու տոկունութիւն
Կարապետ Զամպալճեանի՝ տիպար ազտրակ մը նախկին
Պէրպէրեանի չէնյիւն տեղ:
Հմիրզէեան Գրիգորին՝ ճարտար և խցճամիտ բժիշկ մը:
Ստեփան Սիսակեանի ձեռներէջութեան մրցանակը:
Խորէն Սարգիսեանի՝ կենցաղագէտի մրցանիշը:
Սահակ Մոմճեանի՝ ընտրեալ փեսայ մը:
Մելքոնեանի՝ բնտանեկան անխռով երջանկութիւն:
Արշամ Գալաֆեանի՝ (Ատամն.) արգիակտն քլինիք մը:

ՅՈՒՆՈՒՆՐԻ ՎԵՐՋԵՐՐ ԶՐԱՓԱՐԱԿ Կ'ԵՒԼԷ

Տարւոյն երգիծական ամէնէն չէն ոգ հատորիկը, որ
ամէնուն կը պօռայ ԶԱՐԵԶ ԱՐՇԱԿԻ կողմէ՝

“ԿԱՐԴԱ ԶԻՍ,,

Գեղեցիկ ծաղրանկարներով զարդարու ծ

ՊԷՇԵԿՍԱՇՅԻՆԵՐՈՒՆ

Օր. Աննիկ Ամպարճեանի՝ Աղքատախնամէն քանչան մը:
Արմէն Վարդերեանի՝ տիպար հօր մրցանակը:
Ալիքսան Փիտէճեանի՝ Ռումանիայէն հարս մը:
Արամ Իքէքճեանի՝ Թաղ.խորհուրդի թիկնապահութիւնը:
Տօքթ. Արմենակ Լօթիկեանի՝ 5 յարկնոց արարթըման մը:
Արամ Զարֆճեանի՝ մէջքին բէշլիվան ետզըսի մը:
Աղքատիկեանին՝ չի քաքայտուող երդչախումբ մը:
Արմենակ Թովմայեանի՝ թագրիրլի տուն մը:
Արրահամ Արրահամեանի՝ հիւզամէն լացող տղայ մը:
Ալիքսան Քըյըճեանի կանուխ ապաքինում:
Բենիամին Մերախեանի՝ պարկ մը ապուխտ:
Գալուստ Ասլեանի՝ արագընթաց օթօ մը:
Գառնիկ Էճթիարեանի՝ զատարանէն պէրաթ մը:
Տիկ. Եւփիմէ Գյաղիրեանի՝ սակի սիրտ մը:
Տիկ. Զարուհի՝ աւազոյն երջանկութիւն մը:
Զարմայր Խօճասարեանի՝ Տիկ. Թիւֆէնկճեանի պատկերը:
Իսրայէլի (նպարավաճառ)՝ կողով մը Թրիլիայի ձիթապտուղ:
Խաչիկ Պէնլեանի՝ Բերա երթալու առութներ:
Ծերոն Արապեանի՝ աշխարհի շրջանը ընողի համբաւը:
Կ. Միսաքեանի՝ հրաման խանութը բանալու մինչեւ 11:
Կր. Միսեանի՝ անխռով ու երկարատեւ տնօրէնութիւն:
Հրանդ Սալանեանի՝ յարմար կողակից մը:
Միհրանին (նպարավաճառ)՝ պարկ մը կարմիր պիպէտ:
Մկրտիչ Զաղըրեանի՝ փափաքը առնելու առիթ մը:
Մկրտիչ Խնկոյեանի՝ ձեռնհասութեան վկայական մը:
Մկրտիչ Եսաղուպեանի՝ հաւաքաճառի խանութ Մաշքայի մէջ:
Մարտիկ Զաղըրեանի՝ բիշկի՝ աղջիկ մը:
Մանուկ Փափաղեանի՝ խոշոր բաթիսըրի մը ի նշան թաշ:
Յար. Աթմաճեանի՝ քիչ մը հովարտայութիւն:
Նշան Գալուգճեանի՝ բազմանդամ հայրութեան տիտղոսը:
Նազարէթ Գուլումճեանի՝ կրօցա մը էնժէքսիօնի տեղ:

Շապուհի՝ Բերայի շխտիւր սափրիչի առաջնակարգ խանութ :
 Սեր . քհ . Պուրմահանի՝ Ալիքան Գրչեհան : նկարը :
 Ստեփան Սինանեանի՝ 12 հատ Մալթրդի այծ
 Սահակ Չալըքեանի՝ ճամբորդութեան առիթներ :
 Սահակ Խօճապարեանի՝ թիկն մը Սիլիվրի մածուն :
 Վհ . Թօմազեանի՝ Քս . Ժողովի ատենապետութիւնը :
 Տէր Վարդանի՝ պնակ մը կաղամբի ապուր :
 Վարդան Պալեանի՝ Եզնիկ Ծ . վրդին աչք :
 Տիրգրան Խոնչէկիւհեանի՝ Քարուզոյին համբաւը :
 Տիրգրան Թիւֆէնկեհանի՝ Պէշիկթաշցիներուն երախտիւր :
 Դեղիմաքին (քանոնի)՝ չառ խուրնայտ / բազնիք մը :

ԻԱՐԱԹԻԱՅԻՆԵՐՈՒՆ

Արշակ Արշալիբի՝ ոսկի տատերով իր անունը Սամաթիոյ
 « յայտալին ու Պալըքլըի գերեզմանատան վրայ
 Արփար Մարգարեանի՝ անձնական տուն մը Բերայի մէջ :
 Աստիկ Մուրտեանի քրօցա մը Պիլիճիկ օղի :
 Արմենակ Տաքէսեանի՝ նոր տունին վրայ յարկ մը եւս :
 Արթուրի Մելիքեանի՝ բոշկութեան վկայական մը :
 Արզար Տիքիճեանի՝ Սերպիա եթալու նորաւորութիւն :
 Արտաշէս Տէօքմէճեանի՝ Ն . Գարուի մէջ թաղականի ակտ մը
 Ա . Տէմիրճեանի՝ ակտ մը Սամաթիոյ նոր թաղ . խորհ . մէջ :
 Արմէն Պայրամեանի՝ գուլպայի խոշոր ֆապրիքա մը :
 Ա . Շիրինեանի՝ Սամ . թաղ . կանուկեան գանձ . պետութիւնը :
 Արշակ Բիւլասեանի 10 000 աղուէս Ամերիկայի համար :
 Արթաքի Ներսէսեանի՝ հովանոց մը ամէն . սովի դէմ :
 Ա . Ալեանսքեանի՝ Սթանտարտի մաքսի տնօրէնութիւնը :
 Արամ Տանտանեանի՝ որսի թեղքերէ մը :
 Աւետիս Եղմաճեանի՝ վիլլա մը Գարթալի մէջ :
 Աւետիս Խաչատուրեանի՝ Պոլսոյ չուվայի թաղաւորութիւնը :
 Օր . Անթէլ Մանաւեանի՝ նօթայի կաշիէ տօսիէ . մը :
 Օր . Ատիսեանի տուի մը պօնպօն :
 Բ . Իսկենտէրեանի՝ Սամաթիոյ մէջ իրեն յատուկ եկեղեցիք մը :

Տիկ . Բերուզ Կանտի՝ Բերայի Արհեստանոցին տնօրէնութիւնը
 Բարթամ Չափուշեանի՝ ոչխարի մը ս' . է ճիւղերը :
 Գիրգոր Իսպիրիանի՝ ոսկերչապետութեան և սրահն մուրատը
 Գիրգոր Ա . ասուրեանի արծաթապատ չարական մը :
 Գիրգոր Ալիքնթօփեանի՝ ոսկերք պղնձահանք մը :
 Տ . Գարեգին Տօր . Կրօն . ժող . մէջ ակտ մը :
 Գիրգոր Կազեբեանի՝ տուն շէնցնող հարսեր և փեսաներ :
 Գ . Էսայեանի՝ սիրտ չհատցնող յաճախորդներեւակառ մը չիրա
 Գեղամ Նալպանտեանի՝ զգայացունց հասոյիք մը :
 Գիրգոր Կիւտիկեանի՝ իր գործարանին մենաշնորհ :
 Տանթ . Գեղամ Քիւչիւքեանի՝ մերսէսէս օթօ մը :
 Երուանդ Մինասեանի՝ նպարալուծառութեան մենաշնորհը :
 Երուանդ Պէրպէրեանի՝ հաշուեկալ մը տարեցոյցիս հետ :
 Երուանդ Իւթիւճեանի՝ Թէլֆուսքէնի մենաշնորհը :
 Է . Գարսգահանի՝ Հաճի Եաթմաղ մը և աղամանդի հանք մը :
 Եղուարդ Միրիճանեանի՝ խո լունճր չվող տօքթոր մը :
 Տօքթ . Երուանդ Իշլէմէճեանի՝ անթառամութիւն :
 Ջ . Մեհթերեանի՝ կեսարացի հօրեղբայր մը և պարկ մը ապուխտ
 Ջաւէն Առաքէլեանի՝ վարպետ կահադործի չքանչանք :
 Տանթ . Ջ . Մէնդիլճեանի՝ հիանալի բլինիք մը գին . է վերջ :
 Տէր Ջաւէնին՝ Բարա Էֆթիմին օրհնէնք .
 Թ . Թափուքեանի՝ տօնատըճիի խանութ մը չուկայի մէջ :
 Թորգոմ Չիֆճեանի Թաւլուի վարժապետ մը :
 Ժիրար Գարբիլեանի՝ Միւհէնտիսեանին ջութակը :
 Իսահակ Իսրայելեանի՝ աւելի խոշոր խաղաղորդարան մը :
 Խոսրով վրդ . Միսաքեանի չաթալթաղ ու եպս . գա . աղան մը
 Խ . Պէրպէրեանի անդրաշխարհէն հրաւէր մը Պիւքենցէ :
 Խաչիկ Յովհաննէսեանի՝ թշնամիներ ճաթեցնող դիրք մը :
 Խաչիկ Քալըպճեանի ամերիկեան Քալիֆօրնիոյ տէլիֆօն
 Խաչիկ Շաքարեանի՝ Պիղմարքին դէմքը :

Վաճառական դերձակ ԼԵՒՈՆ ՊՈԼՈՍԵԱՆ Վաճառական դերձակ
 Պոլիս, Օռօգսի Պաֆի վրայ, Բասըմ Փաւա խաճ, քիւ 1

Խաչիկ Միսքեանի՝ թիւնէլին դէմ՝ գաղափի վաճառատուն մը
 Կարպիս Բանկալեանի՝ շապկագործութեան մետալ մը:
 Կարպիս Կիրակոսեանի՝ չոգենաւ մը պարսկական գորգ:
 Կարապետ Նալպանտեանի՝ 100 հատ կաթնոտ Օտէսայի կովեր
 Հայկ Զպուքեանի՝ բարի սրտին յաջող գործեր:
 Հայկասէր Նշանեանի՝ թողէն հեռանալուն արգելք մը:
 Համբարձում Անուշեանի երկար կեանք, շատ յաճախորդ:
 Համբարձում Պունճուգեանի՝ անթիւ յաճախորդուններ:
 Հայկ Սարաճեանի՝ 20 Պալեա A մարքա թիւլպէնտ:
 Հայկ Դերձակեանի բաքէթ մը տոմինոյի քար:
 Համբարձում Սաթմեանի ազնուութեան տիպարի մետալը
 Հայկ Գրլըճեանի՝ մեղարձի Սարգիսին նամակներուն ըն-
 թերցումը Գառնիկ Ոսկեանի հետ:
 Հրանդ Չամիչեանի՝ քրօցա մը Ատալար օղին:
 Ղազարոս թովմասեանի՝ առատ զրամ տակառ մը Պիլճիկ:
 Ղազերեան քոյրերուն բարենպատակ մարմիններէն շնոր-
 հակալութեան գիրքեր:
 Տիկ. Մատլէն Մելիքեանի՝ կանխիկ վճարող վարձակալ մը:
 Օր. Մառի Լուսարարեանի՝ Սամաթիոյ վորժ.ի տնօրէնութիւն
 Օր. Մելինէ Իւթիւճեանի՝ ժրաջան հայունի մէտալը
 Մանուկ Ժամկոչեանի՝ քահանայութիւն:
 Մեկքոն Գրիգորեանի՝ Կալու ածոցի ատենապետութիւնը:

Վ. ԵԱՂՈՒՊԵԱՆ

Երեքտրական հաստատութիւնը կը ստանձնէ

ՆԻՔԷԼԱԺԻ ՈՒ ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ՁԵՏԵՂԱՆ

վերաբերեալ ամէն տեսակ գործեր, որոնք կը կատարէ ա-
 րագ, մաքուր և խղճամիտ կերպով: Մեր բոլոր ընթեր-
 ցողները թող գիմեն իրեն: Բերա, Գալեօնճը Գուլլուք,
 Չաքմազ փողոց. թիւ 43:

Մարտիկ Հեքիմեանի՝ Միլլէր ղաջայի մենաշնորհը:
 Մելիք Հ. մամճեանի՝ կառքով այց մը նումունէ պաղին:
 Մկրտիչ Ասատուրեանի՝ նոր թաղ. կոր. ատենապետութիւն
 Մարտիկ Բիպարեանի՝ 10,000նոց յարմար կողակից մը:
 Միքայէլ Միքայէլեանի՝ 12 հատ դաւակ:
 Քոյր Յուզինա Թաշեանի՝ երախտիքի մէտալ մը Անարատ
 Յղութեան Ս.Աննա որբանոցի սաներուն կողմէ:
 Հայր Յովհաննէս վրդ. Ագամեանի՝ Գումգաբուի մէջ կա-
 թիկիկ խոշոր եկեղեցի մը:
 Յովսէփ Ատիսեանի՝ «փա՛ռք ազատեցայ Թաղականութենէ»
 » Խիթիկեանի՝ չոգ. ը. կ. ընդհ. գործակալութիւնը:
 » Փերոէճեանի՝ փնտռածը և չի գտածը:
 Տ. Յովհաննէս Գալուքեանի՝ Պաղտատի եկ. Աւագերցութիւն
 Յակոբ Կարապետեանի՝ վիլլա մը Եազանճըղի մէջ:
 Յակոբին (նպարավաճառ) Ա. զահամամթուրչուններու մենաշնորհ
 Յարութիւն Յովհաննէսեանի՝ ֆաքիրէր սլապասի պատնշն:
 » Միսքեանի փորը լեցուն հնդկահաւ մը:
 Հաճի Յարութիւն Դերձակեանի՝ սատափէ նարտ մը:
 Յակոբ Սարեանի՝ առամնարուժական բոլիբոլիիք մը:
 Նշան Ճիհանեանի՝ շնորհակալագիր մ. Գ. զարուի Վիդուսի
 թաղեցիներէն:
 Շաւարշ Յակոբեանի՝ լայն սիրտ անսպառ ուժ և յաղթողկամք
 Որդիք Ինկիլիզեանի՝ կեր, արք և ուսխ լեր:
 Ոսկիան Յովհաննէսեանի՝ քէօնէլէճիներու շուկային էմա-
 նէթ սանտրիսիութիւնը:
 Որդիք Մէքիքեանի՝ ինքնավառ կլկլակ մը և պալիա մը:
 թէմպէքի:
 Պետրոս Շահ Կալեանի՝ աշխարհի ամենաճօխ մատենադարանը
 Պետրոս Աշեանի՝ ազգայինճութեան Մրցանակը:
 Պերճին (չեղագործ) անձնական օթօ մը:
 Օր. Պերճուհի Պողոճեանի՝ հարսնջու յաճախորդներ:
 » » Իսպիրեանի փունջ մը մանիշակ, որկի մկրատմը
 Տ. ք. Վ. Պալապանի՝ Ֆրոն. հիւ. դ. ի վիրաբուժապետութիւնը

Տօքթ. Պահչէպանեանի՝ ամուսնութիւն, ամուսնութիւն:
Ս. Իշլէմէճեանի՝ եւնիւսմի գաղափներուն քննադատութիւնը
Սահակ Սվաճեանի՝ ազգասէր բեմքասացի մետալը:
Սէթ Լօքմանեանի՝ շնորհակալիք մը Պալլըքլըրի բնակիչներէն իրենց վերջին հանգստարանին փրկութեանը համար:
Սեդրակ Մալխասեանի՝ եւրոպական ձուլարան մը:
Ս. Մինասեանի՝ Ն. Գաբուի թաղ. չրջանի սթաթիսթիքը:
Ստեփան Շահապեանի՝ ալժանաւոր հարսնուկներ:
Տիկ. Վ. Արսլանեանի՝ բարձրագոյն մարմնիչը:
Վ. Երէցեանի՝ 50 000-ոց տուն շէնցնող կողակից մը:
Վահրամ Առաքէլեանի՝ միշտ անվիշտ սիրտ:
Վարդան Աղանիկեանի՝ չուտափոյթ և չքեղ հարսնիք մը:
Վահրամ Իշլէմէճեանի՝ Ն. Գաբուի եկեղեցիէն շնորհ. գիր մը:
Հօրը կտակը գործադրելուն համար:
Վ. Յովհաննէսեանի՝ ամէն կողմ ճամբորդելու բաց անցապիթ
Օր. Վ. Աշճեանի՝ տիպար մանկապարտիզպանուհի մրցակ.
Ատմ. Վարդ Պալապանի՝ ֆլօշ բուռայեալ մը:
Վահրամ Հերոյեանի՝ անտուկ մը Եաֆաջի նարինջ:
Տ. Պիպէոեանի՝ պալեա մը թէնպէքի կաթսայ մը Պիլէճիկ
Տիգրան Մատուկեանի՝ պալեա մը թէյա:
Տիրան Շաքարեանի՝ մականունին համը:
Փիլիպոս Պօյաճեանի՝ սուրճի ներածման մենաշնորհը:
Օննիկ Գարրիէլեանի՝ տիպար հօր մը վկայականը:
Օգաէն Մէնզիլճեանի՝ անթափաճ երիտասարդութիւն քանի
որ աթ տա եազըշըր սիրահ տա:
Պրամ Ֆասուլեանեանի՝ երաժշտագետներու մեկենասութիւնը:

Ասամբարոյժ
Կարապետ Սեփեհիպաշեան
Սիրէհի Մուրադիէ Եաւ.
Զաֆէր Ֆօթօկրահմանէսի
Բ. յարկ

Ներիմ հիւ. մասնագէտ
Տօքթ. Հայրօ Հայրապետեան
փոխադրուած է Քազսիմ,
Ապսիլիմա Համիս հասսէսի
էլմաս արարքուման

ԹՕՓԳԱՔՈՒՅԻՆ ԵՐՐՈՒՆ

Տէր Ատոմ Գոռնիի՝ 4 հատ անգլ. Պէյքըրր գաձա:
Աբրահամ Պիւքիճեանի՝ թօնօ մը արծաթ:
Արտաշ Սիւսիեանի՝ Պիլէճիկ օղիի ֆապրիքային ծորակը:
Արշակ Սվաճեանի՝ քիչ մը հովարտայութիւն:
Արթաքի Աշճեանի՝ ազգայինճիւթեան մրցանակ:
Արտաշէս Գրիգորեանի՝ սրտին մուրատը:
Թորոս Ֆէրմանեանի՝ Չար Խափանին պատկերը:
Փ. Գալիաքճեանի՝ Մերսէտէս օթօ մը ազգ. գործերուն հմր.
Լեւոն Սէմէրճեանի՝ կանուխ պաքինում:
Խաչիկ Թօթաթիւսեանի՝ դուարճախօսութեան մրցանակը:
Խաչիկ Ճէզլէճեանի՝ Ճիզլալէտ լաստիկի գործարանը:
Կարապետ Եսայեանի՝ ընդարձակ ազարակ մը:
Կրպ. Ճէզլէճեանի՝ աղուոր հարսեր, չիք փեսաներ:
Միհրան Աշճեանի՝ Պատրիարքին աջը:
Մելքոն Յարութիւնեանի՝ չիք բերուքա մը:
Յակոբ Պօյաճեանի՝ 10 յարկնոց արարթըման մը:
Յար. Քէչիշեանի՝ փոսպանութեան մենաշնորհը:
Ովրեստեա Խըրքաճեանի՝ աւագ սարկաւագ. աստիճան:
Ստեփան Սեմերճեանի՝ Խազէղ Ամիրային արծաթէ շապիկը:
Սահակ Տէմիրճեանի՝ անգլ. ոսկիին բարձրացման լուրը:
Սիրուն Մատուրեանի՝ խօսե ու մրցանիչը:
Վահրամ Պէզիրճեանի՝ 12 չիշ Պիլէճիկ օղի:
Ատմ. Օննիկ Մարտիրոսեանի՝ աղուոր քլինիք մը:
Օ. Յարութիւնեանի՝ Ինսիկ ատայի թաղականութիւնը:
Օ. Չէրիեանի՝ փորի քօրսէ մը որ որսորդութենէն օգտուի
Օ. Չաքարեանի՝ վակօն մը քէթէն թօխումի:

ՄԻՍԱԿ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

«ՈՍԱԿԻ ԱՐԻՇԻՆ ՏԱԿ»

[ԱՐՁԱԿ ԵՐԿԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱՆՈՑ]

Մշակայք մահեմեարիմ այս առաջին հրատարակութիւնը որ օժտուած է հաւե թ. Ազատեանի վերլուծական երաժուրեամբ պէտք է որ զենե ու կարգան բոլոր գրասէրները: Գին 100 դր.

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՄԱՐԴՈՅ

Արմենակ Քէօքճեանի՝ Բարլսպատի ջերմուկնեք ք:
 Արմենակ Շէքէրճեանի՝ Առեւտր. սեն.ի նախագահութիւնը
 Աբրահամ Թաշճեանի՝ ազգ. փրկելու միջոց մը:
 Ասատուր Կիրիակեանի՝ արեւոտտ օրեր:
 Արամ Կեսարեանի՝ Կենցաղագէտի մրցանիշը:
 Արմենակ Փափազեանի՝ երկար առողջ կեանք:
 Աշոտ Մամիկոնեանի՝ ինքնաշարժերու մենաշնորհը:
 Արամ Էպէեանի՝ անսայթաք յաջողութիւն:
 Արշակ Ունճեանի՝ Գարթալէն Պոլիս կամուրջ մը:
 Արամ Համբարձումեանի՝ գործը գիտցողի վկայական:
 Գառնիկ Վարժապետեանի՝ ազգ. վարչապետութիւն:
 Գէորգ Գալսէրլեանի՝ սիրտը լայնցնող գործիք մը:
 Գէորգ Աճէմեանի՝ տուն չէնցնող հարսեր:
 Գուրգէն Էլմասեանի՝ բարի հօր պատուանշանը:
 Դանիէլ Յովհաննէսեանի՝ տպարանապետութիւն:
 Երուանդ Մարգմանեանի՝ աջալրջութեան շքանշանը:
 Զարեհ Րէիզեանի՝ Թաքսիմի մէջ արարթըման մը:
 Ժիրայր Սմբատեանի՝ գործերուն հասնելու ժամանակ:
 Լեւոն Ճգնաւորի՝ գորգավաճառութեան ճիւղ մը:
 Լեւոն Պօհչալեանի՝ աղուէսներու ըսնակ մը:
 Լեւոն Նաոյեանի՝ ազատաձեռնութեան մետալը:
 Լեւոն Սալեանի՝ ուղղամիտ գործողի շքանշան:
 Կարապետ Բարունիի՝ չքեղ գրասենեակ մը:
 Կարապետ Թուխտարեանի՝ յաւատեսութեան ակնոց մը:
 Կոպեռնիկ Սաջատուրեանի՝ խոշոր «անցեալ ըլլայ» մը:
 Հայկ Միսքէթեանի՝ առաջինէն մեծ վաճառատուն մը:
 Հայկ Աբգարեանի՝ երկնային մխիթարութիւն:
 Հայկ Գէորգեանի՝ երբեմնի ձուլարանին վարձակալ մը:
 Համբ. Բապուճճեանի՝ Օսոգտի Պաքի վաճառատունը:

Զուարթ ու առողջ ըլլալու համար Պիլէճիկ օդին խմէ

Հրանդ Տատուրեանի՝ իր նախընտրած կողակիցը:
 Ծիլան Աւշարեանի՝ Քիւրքճի խանը:
 Միչիկին տոմարապետութիւն:
 Մաքս Օհանեանի՝ ժամանցի լաւ առիթներ:
 Մկրտիչ Ֆրէնկեանի՝ չինարարութեան վկայական:
 Միսակ Թաթարեանի՝ ուսուցչապետութիւնը:
 Միհրան Օհանեանի՝ ոսկեփող կլկլակ մը:
 Մկրտիչ Մարտիկեանի՝ լուսաւոր և նոր ֆապրիքա մը:
 Միհրան Ալաճաճեանի՝ Չորապճի խանը:
 Միհրան Ծիտէճեանի՝ իրատես մարդու մէտալը:
 Յարութիւն Աճէմեանի՝ խոստմնապահ գործի ընկեր մը:
 Յակոբ Դանիէլեանի՝ լայն մարմինն չափ լայն սիրտ մը:
 Յակոբ Իւլիքճեանի՝ ժպտերեսութեան մրցանիշը:
 Նուպար Սաջատուրեանի՝ չահարեր ֆիրմա մը:
 Պաղտասար Գաղանճեանի՝ անթառամութիւն:
 Պետրոս Իսկէնտէրեանի՝ անէքթօաներու հաւաքածոյ մը:
 Ռուբէն Գահվէճեանի՝ մխիթարութիւն:
 Ռոպէր Մուրատեանի՝ կրամաֆօնի գործարան մը:
 Սիմոն Գալֆանեանի՝ կրճանկութեան շապիկը:
 Սարգիս Գնաճեանի՝ մանածի մենաշնորհը:
 Սամուէլ Թերթիմանեանի՝ գրոց բրոց առեւտրականի մետալը:
 Սերովբէ Պօյաճեանի՝ անյիշաչարութեան մրցանակը:
 Ստեփան Կուրաիկեանի՝ անչեղ մարդու մէտալը:
 Ստեփան Կիւլպէնկեանի՝ Ազգային տիքատարութիւն:
 Միսակ Սմբատեանի՝ բացօթեայ ժամանցի վայրեր:
 Վահրամ Կեսարեանի՝ մրցակիցներուն անդօրութիւնը:
 Վարդան Ազիլիւլի՝ անխախտ աթոռ մը վարչութեան՝ մէջ:
 Վահրամ Ասատուրեանի՝ ազգայինճիւղութեան նոր շրջան մը:
 Վարդան Գունտաքճեանի՝ ճէնթլմենութեան մէտալը:
 Վահան Նաոպէկեանի՝ գրախտաւայել կեանք մը:
 Վահան Տիքիճեանի՝ տեւական առողջութիւն:
 Տիրան Պօյաճեանի՝ Իւնիօնի տնօրէնութիւնը:
 Քէօրքէեանի՝ մշտաժառ կլկլակ մը:
 Օննիկ Ղուկասեանի՝ տուն չէնցնելու առիթ մը:

ՊԱԳԸՐԳԻԻՂՅԻՆԵՐՈՒՆ

Արբանյակ Արեւելանի՝ Վարչութեան անդամակցութիւն:
 Արբանյակ Նիզամեանի՝ կախ օրրան մը:
 Արամ փափաղեանի՝ թաղեցին կտացնելու բըքօրը:
 Ազգ. վրժ.ի հոգաբարձութեան բացը գոցելու գործիք մը:
 Ազգ. Խնամատարութեան՝ որբունի մը:
 Ախքատախնամին՝ Ատենապետ մը:
 Անդրանիկ Յովհաննէսեանի՝ հոգաբարձութեան մէջ աթոռ մը
 Ասատուր Մանեասեանի՝ հունտի պացած ծաղիկներ:
 Ասլանեան քոյրերուն՝ սիւնսիւնօղ մը:
 Տիկ. Ազգըքարաւանի՝ տուփ մը սիկառ:
 Գէորգ Իւթիւճեանի՝ իր ուզածը:
 Գրիգոր Մուրատեանի՝ սուր ածելի մը:
 Օր. Բիւրքճեանի՝ վարդ մը:
 Օր. Կամարակեանի՝ չիչ մը չամբանիս:
 Օր. Ալեանաքի՝ իտուլերէն նամակներ:
 Օր. Գ. Գունտաքճեանի, բուժ մը:
 Օր. Գ. Նուրեանի՝ ժօյիֆամ լօսիօն մը:
 Շիրակեան քոյրերուն՝ գերմանական առաջնակարգ դաշնակմը
 Գ. Գալուստեանի՝ Լէժիօն Տօնէօր մը:
 Եղուարդ լօքմակէօղեանի՝ փոքր փոր մը:
 Զաքար Փափաղեանի՝ հրաժարականի պօլ թուղթ:
 Էմմոն Թիւլպէնտճեանի՝ յարատեւութիւն:
 Թորոս Պէրպէրեանի՝ ուղեւորութիւն դէպի Ափրիկէ
 Թաղական Խորհուրդին՝ նոր կազմ մը:
 Թորգոմ Տինանեանի՝ դրամօժիտով ամուսնութիւն:
 Տօքթ. Թիւլեանին՝ սիկառի տէփօ մը:
 Օր. Թաղունի Նաղարէթեանի՝ քառակուսի տակառ մը պիրա
 Օր. Թօփաքեանին՝ ծաղկեփունջ մը:
 Ժ. Գառապեանին՝ բուրօ մը:

Ամէն կողմ կրնաս գտնել ԱՏԱԼԱՐ անմահական օղին

Իսկ. Աստուածատուրեանին՝ հիւանդութենէ ազատում:
 Լեւոն Աւագեանի՝ քահանայութիւն:
 Ծերոն Գալուքճեանի՝ թաղականութիւն:
 Տէր Կորիւն հօր՝ Բերայի աւագերէցութիւնը:
 Հայկ Խանչէրեանի՝ պատոյի անդամակցութիւն:
 Հայկ Ալլահաբեկեանի՝ տիւշէշ մը:
 Հրանդ Փափաղեանի՝ կար և կարողութիւն:
 Տօքթ. Հ. Նաղարէթեանի՝ հարուստ հիւանդներ
 Հայկ Լիմօնճեանի՝ մնոր ու չաքար:
 Հ. Գունտաքճեանի՝ կրէթա կարպոյի սիրտը:
 Մամաս Պալթայեանի՝ որսի ընկերներ
 Միքայէլ Նաղարէթեանի՝ հաւասարակշռուած պիւտճէներ:
 Միհրան Սիւլէյմանեանի՝ ալպաներէն քերական մը:
 Միսաք Սարեանի՝ աղու որ թոռնիկ մը
 Մկրտիչ Դերձակեանի՝ բարերարի տիպոս
 Օր. Մ. Բարսեղեանի՝ Բլէյէլ դաշնակ մը:
 Օր. Մայտա Յովհաննէսեանի՝ 935 մօտէլ օթօ մը:
 Մինաս Շիրակեանի՝ «Շըք» վառարանին մենատիրութիւնը
 Յովհաննէս Նահապետեանի՝ թոռնիկին ժպիտը:
 Յակոբ Պէղաղեանի՝ չինուելիք արարդմաններ:
 Յարութիւն Թօփաքեանի՝ արիւղ մօթօ մը:
 Յ. Ֆրէնկեանի՝ ֆութպօլի երկար տափատ մը:
 Շահին Դերձակեանի՝ ճարպիկ և հաւուստ փեսացուներ:
 Պիմէն Զարգարեանի՝ որբերո հայր տիտղոսը:
 Պետրոս Զատիկեանի՝ անմրցելի բախտեր:
 Պօղոս Պէղաղեանի՝ վիճակահանութեան մեծագոյն պարգեւը:
 Ռոպէր Պէղաղեանի՝ թավուլ մը:
 Սարգիս Պէօճէկեանի՝ գառնուկ մը:
 Տօքթ. Ս. Նահապետեանի՝ իր եղբօր զուարթութիւնը:
 Սարգիս Գըլճեանի՝ լայնքութիւն
 Ստեփան Թէրզեանի՝ յօթօն

Մի մոռնաք որ օղիներուն իշխանը Պիլէճիկն է

Սեղար Թերզեանի յունարէն բառարան մը :
Օր. Սիրանուշ Թերզեանի՝ ուշ լինի նուշ լինի :
Վահրամ Պէրպէրեանի՝ մայրապետի սիւուէթ մը
Վ. Փափազեանի՝ 100 չէքի փայտ :
Վ. Գալուքեանի՝ օթօ մը
Օհան Տէր Ոսկիին՝ քահանայութիւն :
Օննիկ Փափազեանի՝ նարուստ փեսայ մը
Օշին Ճէվանեանի՝ ոսկի գրիչ մը
Ա. Համամեանի՝ (եէ.իւ.քէօյ) կամուրջ չինելու մենաշնորհը :

ԳԱՏԸԳԻՒՂՅԻՆԵՐՈՒՆ

Սարգիս Էմէրեանի՝ զօրու ազգայինճի մետալը :
Տէր Երեմիային՝ տղուն պէս բախտ մը :
Սարաֆեանին՝ Համալսարանին Բէրթէօրութիւնը :
Կարապետ Օրադեանի՝ կառքին տեղ ողանաւ մը :
Հրանտ Ազամեանի՝ նորակազմ երգչախումբ մը :
Յակոբ Քիւրքճեանի՝ ոսկեհեր զաւակ մը :
Անտոն Թարազին՝ գուարթութեան մէտալը :
Չարեհ Յակոբեանի՝ չիքութեան մրցանակ :
Չօնրապ Սանթուրճեանի՝ Թաղականութեան յուսանկարը :
Մ. Թորոսեանի՝ զիւանագէտի սիլինտր մը :
Մ. Սուլթանեանի՝ լաւ դասադիրք պատրաստողի պսակ մը :
Վահէ Միսիթարեանի՝ աննախանձ չըջանակներ :
Սրճարանատէր Մարտիկին՝ ոսկի սանտր մը մօրուքին :
Կարապետ Սթիմարաճեանի՝ օղիի ոսկի բաժակ մը :
Տիգրան Պալեանի՝ Պոլսոյ գրադարանապետութիւնը :
Արիկեան եղբայրներուն՝ մէյմէկ յարմար կողակից :
Արիկ Ունճեանի՝ Բերայի չիտալը թօնաֆիլէի խանութ մը :
Ասատուր Կուտեանի՝ տուն չէնցնելու առիթներ :
Մկրտիչ Սեպուհեանի՝ տէօչէկի մեղեդի մը :

Եազըճեանի՝ Դպրաց Դասու տիկտադրութիւնը :
Տ. Նեվրիկ Սեպուհեանի՝ ամբողջական գործերուն հատորը :
Մակարեաններուն՝ զոյգ մը հարսնիք :
Մարթէն Մարտիկեանի՝ նախկին պաշտօնը :
Յարութիւն Թագաւորեանի՝ հասակին համեմատական հարսնացու
Շէքէրճեան ընտանիքին՝ հիւրամեծարութեան մետալը :
Կարպիտ Համալեանի՝ զգալացունց հարսնիք մը :
Լեւոն Սիւրսեանի՝ գնահատող յաճախորդները :
Կարապետ Արրահամեանի՝ փիճակահանութեան Ա. պարգեւ :
Սերովբէ Գրիգորեանի՝ հասութարեր ազարակ մը :

ԿԵՏԻԿՓԱՇԱ-ԳՈՒՄԳԱՐՈՒ-ԵՆԻԿԱՐՈՒ

Արմենակ Դասապեանի՝ տղու զգեստի աթըլիէ մը Կ. Փաշա
Արսէն Պէրպէրեանի՝ իր սրտին ուզածը :
Արտաշէս Յարութիւնեանի՝ Վ. Հիւկոյի «Թշուառներ»ը :
Արշակ Կակօսեանի՝ Կիկոյին բարեւները :
Աստիկ Էքմէքճեանի՝ դրամ չափող գործիք մը :
Ազգասէր Պօնճուքճեանի՝ մենաշնորհայ գործ մը :
Գրիգոր Հապեանի՝ Կ. Փաշայի երաժշտապետութիւնը :
Գաբրիէլեան (տիրացու) Տ. Աշոտէն քհնյ. արտօնութիւն :
Գառնիկ Արդարեանի՝ եէնիգարուի ատենապետութիւնը
Գէորգ Վարդեանի՝ Ազքատախնամէն վերստին աթոռ մը :
Գրիգոր Չորեանի՝ թաղականի մնայուն տթոռ մը :
Գրիգոր Փափազեանի՝ փափաքներուն իրականացումը :
Գրիգոր Չափանեանի՝ Թօփգարուի մէջ տուն մը :
Երուանդ Մինասեանի՝ արարթըման մը Բերայ :
Տօքթ. Երանոսեանի՝ երկւորեակ մանչեր :
Տօքթ. Էքմէքճեանի՝ զիշեր ցերեկ յաճախորդներ :
Թորոս Արթինեանի՝ նշանաւոր չաքարներ :
Լօղօթէթ Պաթմազեանի՝ անձնական օթօ մը :
Կարօ Աճէմեանի՝ Գէորգ Ֆնտքիանին ձեռքը :
Հրանդ Թօփաքեանի՝ Նուպար Շապճեանը :
Ղազարոս Մուրատեանի՝ Էրզրումի ազուխտի վաճառական
ներուն ընդհ. ներկայացուցչութիւնը :

Մարտիրոս Պապանանի՝ Սիմպլիկի խանը:
 Մինրան Մինրանեանի՝ սիրուն պէպէք մը:
 Մկրտիչ Շանազարեանի՝ Վարդապետութեան աստիճան:
 Մարտիրոս Բէօլէեանի՝ անխռով հանգստութիւն:
 Մանուկ Չափանեանի՝ ցախսարիկ մը ի Գնալը:
 Մուրատ Սվաղլեանի՝ թաղական ընկերները չմերժելու կամք
 Տօք. Մեօրոպեանի՝ քլինիքին սպասման սենեակ մը:
 Յակոբ Աբիկօղլուի՝ Թուրքիոյ երչիկներուն մենաշնորհը:
 » Տ. Մինասեանի՝ կուսակրօնութեան վեղար:
 » Պէօրէկճեանի՝ ազգային նոստր պաշտօններ:
 » Չափեանի՝ նորընծային լուսանկարը:
 » Զիլինկիրեանի՝ գեղեցկութեան մրցանակը:
 Նուպար Եկենեանի՝ երգչախումբի մաէսթրօութիւնը:
 » Շապոյեանի՝ Լեւոն պէյի խորհուրդները:
 » Փէշտիմալճեանի(Տանթ.) խիստ հարուստ կողակից մը:
 Շաւարշ Տէմիրճեանի՝ իրեն պէս խնդացող խուչիկ մը:
 Յ. Չափուղեանի (Տանթ.) փափաքին պսակումը:
 Պերճ Իււրթեանի՝ Սարգիս Սրբազանին պատկերը:
 Սուրէն Թօփաքեանի՝ ուղտ մը և... սանդուխ մը:
 Ս. Սեդրակեանի՝ Պատրիարքը հիւրասիրելու քիւպիք տուն մը
 Սարգիս Մարգմանեանի՝ ազգային ճիւղութեան մրցանակ:
 Ստեփան Սալլապաշեանի՝ շնորհաւորութիւններ նորպաշտօնին
 Սարգիս Աւագեանի՝ երկաթ գամա ֆուսը մը:
 Վահրամ Իպրանեանի 4000 նոց բարեկազմ աղջիկ մը:
 Տօք. Վարժապետեանի՝ քլինիք մը Գումգարուի դուրսը:
 Տիգրան Տ. Կարապետեանի՝ դեղարան մը Պահչէզաբու:
 Տիգրան Գարապօղոսեանի՝ Տուկլաս Ֆէրպանքաի գգեստը:
 Տօք. Բէրէսթլճեանի՝ երկար ճամբորդութիւններ:
 Օննիկ Պալըզճեանի՝ Կ.Փ.չայի դարապետութիւնը:
 » Փեսայեանի՝ որբերուն երախտիքը:
 » Բէչիշեանի՝ 1000 պարկ էրզրումի ապուխտ:
 » Չաղճեանի՝ գէրերու միութիւն մը:
 » Սէմէրճեանի՝ որբերու պապայի տիաղոսը:
 » Պէկեանի՝ բռնածր ոսկի կտրի:

Ամենաճուրք եւ ամենաճաշակուր գործեր կը պատրաստուին
 հանրաժանօք Կիիթէն Պէրկէ սպարաւիճ մէջ
 = Ղալաթիա, Պիլուր փողոց =

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑԻՆ

Տ. Նիկօլեանի՝ Դրամարկդին Հայր Աբրահամին «պէրէքէթը»
 Ա. Սարաֆեանի՝ ճարտ. պետական կաճառին նախագահութիւնը
 Յ. Դիմաքսեանի՝ հեղու թեան Ա. կարգի մրցանակ մը
 Մինրատ Պարոնեանի՝ աշխարհաբանի տոկուն օթօ մը:
 Տօքթ. Սարգիսեանի՝ համաձայնութեան ոգին
 Օհան Կոկանեանի՝ ճամբար խօսի Ա. կարգի վկայական մը:
 Գուրգէն Թուրսարգիսեանի՝ շինարարի թիթրը:
 Կ. Համբարձումեանի՝ հաստատուն կուրծք և անսպաս համ-
 րերութիւն:
 Տօքթ. Մանուկեանի՝ յաջողութիւն և երկար կեանք:
 Տօքթ. Շահպազի քիչ մը լատտեսութիւն:
 Տօքթ. Գըրըզճեանի՝ խոշոր դրամարկդ մը:
 Տօքթ. Ուզունեանի՝ կերարք և ուրախ լիւր:
 Տօքթ. Միմիտեանի՝ խառաջօ մը և նիչէվօ մը:
 Տօքթ. Մարաշեանի՝ ընտանիքի պատուական հայր տիաղոսը
 Տօք. Շահնազար՝ Գեղազիտութեան և ճաշակի Ա. կարգի մրց.
 Տօք. Տանտինեանի՝ պոլկէկ դրամօժիտով կեանքի ընկեր մը
 Տօքթ. Իսկէնտէրի՝ զոյգ ձագուկներուն երկար կեանք:
 Տօքթ. Մուրատեանի՝ ալը և կին ծերերու օրհնութիւնը:
 Ատամն. Վալլօեանի՝ սիրուն ձագուկներ:
 Աշոտ Պարոնեանի՝ Եղուարդ Գափամաճեանի լուսանկարը:
 Եղուարդ Գափամաճեանի՝ Եակօյի դերը:
 Ս. Զարդարեանի՝ Երկու հաստատուն սրունքներ:
 Գարեգին Մեսրոպեանի՝ երկրաչափութեան Ա. կարգի վկն:
 Յարութիւն Ղազիկեանի՝ կատուներու զօրաւոր բանակ մը:
 Յովհաննէս Մալեանի՝ ծուռ թաթոս վրդի ճիւղպէն:
 Խահարապետ Մարգարի՝ հիւանդանոցի կատուներուն
 ղահճապետութիւնը
 Գէորգ Գալեանի՝ ծաղկի մշակութեան Ա. կարգի տիպլում:
 Օր. Լուսիա Յակոբեանի՝ համբերութիւն:

Ծաշի սեղաններուն միակ դարդը ԱՏԱԼԱՐ օդին է

Օր. Հոփաթմէ Յովսէփեանի՝ զթուփեան քրոջ Ա. կարգի մրց.
Սանդուխտ Չուլճեանի՝ վիրազ րմանուհիի Ա. կարգի վկն.
Ծ. Զրիկնկրեանի՝ Անդրատանտեանի Ա. կարգի տոմսակ.
Մարիամ Ալմուզլաճեանի՝ Մեղաւորներուն երկար կեանք
և հանգիստ:

Բերկրուհի Նահապետեանի՝ այր ծերերու երախտիքը:
Մաքրուհի Շահրիկեանի երկու գեղեցիկ հարանուկներ.
Հայկանոյ՝ Մաֆեանի՝ վարք երանելիաց մը:

ԳՈՒՐՈՒՉԷՇՄԷ ԱՐՆԱՌՈՒՏԳԻՒՂ-ՕՐԹԱԳԻՒՂ

Տէր Դրլգորի՝ քանոնաւթեան յորելեանը
Իզմիրլեան եղբայրներուն՝ Սլրուլլուի զործարանը:
Հեռոն Մինթանճեանի՝ լայնորտութիւն:
Կարապետ Հալաճեանի՝ զորգի զործարան մը:
Կարապետ Պաղլաղեանի՝ ժամանցի լաւ առիթներ:
Յովհաննէս Փափաղեանի՝ սուր յիշողութիւն:
Արշակ Եամր լեանի՝ ծովեզերեայ մեծ եալը մը:
Հայկ Ազարեանի՝ երբեմնի չէնշողութիւնը:
Յակոբ Քիւրքճիպաշեանի՝ Ազգ. Հիւանդանոցի երախտիքը:
Նշան Անտոնեանի՝ ազգ. միւթէվէլլութիւն:
Վահան Գօշեանի՝ ստուգարանական գրադարան մը:
Վահէ Մելքոնեանի՝ հայրիկին առատաձեռնութիւնը:

Զգեստի վա ելլութեան եւ բծախնդիր ճաշակի
ՍԻՐԱՀԱՐ ԱՍԷՆ ՌՔ

պէտք է անվարան դիմէ Բանկալթիի հանրածանօթ դերծակ

ԿՂՄԵՍ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆԻ

որ իր անմրցելի կարուածքով և ամէն կարգի կերպանեա-
լու մթերքով՝ գոհացում կուտայ ամէնէն խառապահանջ
յաճախորդներուն

Բանկալթի, Հալաֆեար Կազի ճասէսի, թիւ 123

= ՇԻՔ ՄԱՔԱՍ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ =

Տօք. Հայկ Ավանան Գ. գիւղ Պահարիլէ ճասէսի 53 Հեռ. 60677	Տօք. Ն. Թիւլեան Պաքր գիւղ Սաբոկ աղան Հեռ. 16-64
Տօք. Օ. Կարկեան Բերա Բարմալ գաբու Շիւրիւ փառա արարքման հեռ. 42998	Տօք. Բ. Մխնաւադեան Կ. Փառա Տիւլան Ալի Ինսանիէ փողոց թիւ 22 Բժիշկ Ազգ. հիւանդանոցի
Տօք. Ս. Բէլլեւան Սկիսար Ինսիէ Բուրալչեմէ Մալազանը փող. 2 հեռ. 60345	Տօք. Յ. Մեղպուրեան Բերա Լիմարթի փողոց թիւ 3 Հեռ. 42027
Տօք. Մ. Մարտապեան Պէլազիս Օֆնուլար թիւ 44	

ԲՈՒՇԿԱՏԱՄԱՐՈՒՄԻ

ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ՊԱԼԱՊԱՆ

Պոլսոյ առաջին հայ աւանաւորութեան հ, որ իր սեռին
նրբանոց խնամքով միացնելով արուեստին հանդէպ իր ունե-
ցած սերին եւ հետաքննելով, զոն կը ձգէ իր բոլոր յաճախորդները:

Դիմել արեւն օր կես օրէ վերջ (քացի երկուշաբթիէ)

Բարաֆեոյ, ժաւացոյցի ղեւ, Բիսմիֆօնի խան թիւ 5

Բնակարանի հասցէ՝ Գարբալ. կայարանին դիմ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆԸ

որ երկու տարիներէ ի վեր փոխադրուած է Պահիշ Գաբու.

Համիսիէ ճասէսի, Պորալիսի դիւ, Միկէ խան, Ս. յարկ

Իր աւանդական խղճնութեամբ ու ճաշակով կը պատրաստէ
արեւն տեսակ զգեստներ՝ այրերու համար:

ԴԵՐՁԱԿ ՄԱՍԻՍ ԴԵՐՁԱԿ

Ղալաթիա, Խալեար խան, դրան վրայ, Գ. յարկ, թիւ 5

մասշէլի գինեով կը կարուին

ճաշակաւոր եւ տկուր զգեստներ այրերու համար

Շիֆ եւ արդիական քայտերներ ու մանրոցներ կանանց համար

ԿԱԼԱՆ ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՇԻՔ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

ԳՈՂ ՈՒ ԵՐԶԱՆԻՎ ԵՂԷՔ ՍՅՆԵՐՈ

որովհետև միայն Ձեզի համար ծանօթ մասնագետ
ու ճաշակաւոր սափրիչ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱԶԱՐԻԿԵԱՆ

հաստատած է իգական սեռին յատուկ սափրատուն մը
ԶԱՐԵՐ ԳԱՐՈՒ, ԹԷԱԹՐՕ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 4

ԳԱՏՇՆԼԱՐ ԹՈՒԱԼԷԹ ՍԱԼՕՆԸ

անուրին տակ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՏՕՔԹ. ԵՐՈՒԱՆԴ ԳԱՍԱՊԵԱՆ

Բազմամեայ ու համբաւեայ փոր-
ձառութեամբ կը շարունակէ իր
խնամեայ աշխատանքը

Պոլիս, Պահչէ Գաբու, Համիսիէ
նասսէի, Պեթօլաղըր, քիւ 53, դար-
մանասանք մեզ: Հեռ. 20942

Բնակութիւնն է ըստ առաջնոյն ԵՒ-
շիլիքոյ, Սրասթօն նասսէի, քիւ 17
Հեռ. ածայն 18—18

ԱՅՐԵՐՈՒ ԴԵՐԶԱԿ

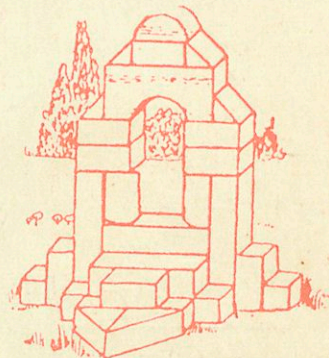
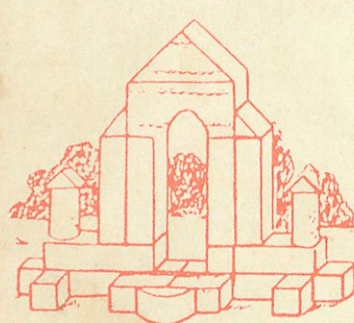
ՀՐԱՆԴ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

Սուլթան Համամ, Ճամնի պաշի խան. Բ. յարկ, քիւ 8
իր ամենէն նրբանաւակ յանախորդներն իսկ գոհ կը ձգեն

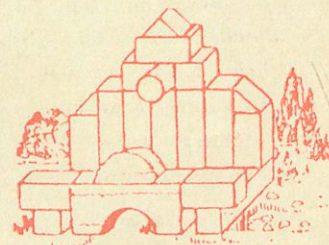
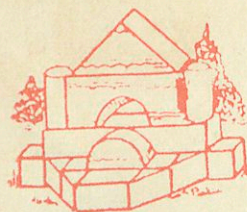
իր կորած վայելուչ զգեստներով
աննրցելի աշխատանք = աննրցելի գին

ԲՆԱԻ ՄԻ ՄՏԱԾԵՐ ԹԷ ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻԻ

ինչ նուէր պիտի տա եւ ուրկէ պիտի գնես զանոնք
խաղալիքներու եւ նուէրներու ամենանոյս եւ պղազան
մքերք մը կը գտնուի

ՔԵՕՐԲԵԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

որուն հասցին է, ինչպէս գիտէք, Պոլիս, Բիզան փառա
Նօգուշու, քիւ 63, (Պայլ Հաուզի տակ)

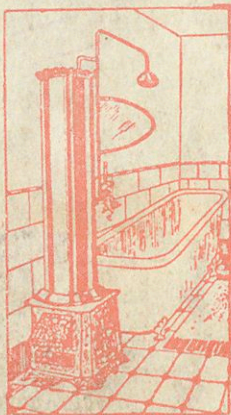
ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԶԿԱՅ

ԼԵՒՈՆ ԳՕՒՏՕՆՃԵԱՆ ԴԵՐԶԱԿԱՏՈՒՆ

Ըստ առաջնոյն կը շարունակէ պատրաստել վերջին
նորաձեւութեամբ արանց զգեստներ
Պոլիս, Ս. Համամ, Հափուզլու խանի փոյ, քիւ 22, Բ. յարկ

ՇԸՔ ՍՕՊԱ ՄԱՂԱԶԱՍԸ

ՄԻՆԱՍ ՇԻՐԱԿԵԱՆ

ՇԸՔ ՄԱՌՔԱԻ ԻՄԱՅԻ ՓԱՅԻ

Այս վաճառատան մէջ կը գտնուին փայլ եւ լաւ համար նաւահաւոր տնային եւ տնային վաճառանքներ եւ վաճառանքի կազմակերպչութիւններ:

Մասնաւորաբար յանձնարարելի են ՇԸՔ վաճառանքները, մեծ քի փոքր որոնք երկար տարի տեւած եւ միշտ կատարելագործուած լաւագոյն են, հարուստ եւ ազնուական միջոցաւ:

Հաս կը ծախարին նաեւ պանեթներ, քերտ լաւագոյններ, երազական ծրարներ եւ պանեթի մասեր:

Այս վաճառատունը կ'ստանան վաճառանքները գեղեցիկ եւ հարգուած:

Կեդրոնականի. - Պոլիս, Մեծ Նամակահատի դէմ

Ազատաշինար խանի տակ, քիւ 22:

Մասնաւոր. - Պոլիս, Մեծ Նամակահատի դէմի փողոց,

Բագատեր խանի տակ, քիւ 6

Թէլեֆոն 23937